

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Äriõiguse ja intellektuaalse omandi õppetool

Lembit Tedder

Maksetega hilinemine majandus- või kutsetegevuses sõlmitud lepingutes

Magistritöö

Juhendaja
dr. iur. Irene Kull

Tartu
2013

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. Mõistlik maksetähtaeg majandus- või kutsetegevuses sõlmitud lepingutes	7
1.1. Rahaliste kohustuste täitmise viis, koht ja aeg	7
1.2. Kokkuleppelised maksetähtajad ja nende suhtes kehtestatud piirangud	17
1.3. Rahaliste kohustuste täitmine maksegraafiku alusel	22
2. Viivis hilinenud makselt	27
2.1. Viivisenõude eeldused ja selle esitamist välistavad asjaolud	27
2.2. Viivise seadusjärgne määr	38
2.3. Viivise kokkuleppeline määr ning viivise vähendamise võimalused	42
2.4. Viivisenõude lõpliku suuruse arvutamine ja sellele suhtes kehtestatud seadusjärgsed piirangud.....	46
3. Hilinenud maksete sissenõudmiskulud	52
3.1. Sissenõudmiskulude hüvitamise regulatsiooni areng	52
3.2. Seaduses kindlaksmääratud sissenõudmiskulude hüvitamine	55
3.3. Kindlaksmääratud hüvitist ületavate sissenõudmiskulude hüvitamine	61
KOKKUVÕTE	68
<i>Summary</i>	<i>74</i>
LÜHENDID	81
KASUTATUD KIRJANDUS	82
KASUTATUD ÕIGUSAKTID	84
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA	84
MUUD KASUTATUD ALLIKAD	85

SISSEJUHATUS

Rahalise kohustuse täitmise viivitusse sattumisel on võlausaldaja jaoks oluline võimalikult efektiivselt panna maksma enda lepingulised või seadusest tulenevad õiguskaitsevahendid. Seda eriti olukorras, kus suur osa ettevõtjatest kannavad seoses likviidsusprobleemidega riski, et kokkulepitud maksetähtaegades ei peeta kinni või et maksete saamine võib osutuda maksejõuetuse tõttu võimatuks. Näiteks moodustab Intrum Justitia 2012.a uuringu kohaselt tasumata arvete osakaal 2.8% kogu sissetulevast rahavoost, mis lõpptulemis tähendab seda, et iga aasta jääb tasumata ligikaudu 340 miljardit eurot¹. Peamised likviidsusprobleemid on väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel (VKE). VKE-dega sõlmitud lepingutes kasutatakse pikki maksetähtaegu rohkem eelkõige seetõttu, et neil puudub suurettevõtjatega koostööd tehes selline lepinguline positsioon, mis võimaldaks neil enda soovitud tingimusi (sh lühikesi maksetähtaegasid) peale suruda. VKE-de piiratud maksejõulisus muudab nad aga eriti tundlikuks hilinenud maksmise suhtes.² Eelnev peaks aga iga Euroopa Liidu liikmesriigi kodaniku murelikuks tegema, kuivõrd VKE-d tagavad ligikaudu 2/3 töökohtadest Euroopa Liidus ning just VKE-d on peamiseks majanduskasvu edendamise vahendiks.³ Näiteks kaotas Euroopa Liit 2012.a VKE-de pankrottide tõttu ligikaudu 450 000 töökohta.⁴ Äriühingutele, kes eelnevast hoolimata suudavad tegutsemist jätkata, tekitab aga hilinenud maksmine märkimisväärseid täiendavaid kulusi, mis omakorda vähendavad nende investeerimisvõimalusi.⁵

2013.a jõustusid võlaõigusseaduses⁶ (VÕS) muudatused, mille eesmärgiks oli Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/7/EL (16. veebruar 2011) hilinenud maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul (direktiiv 2011/7)⁷ ülevõtmine.⁸ Euroopa Liidu seadusandja sooviks oli direktiiviga 2011/7 parandada Euroopa ettevõtjate rahavooge ning soodustada siseturu

¹ Intrum Justitia. European Payment Index 2012, lk 2. Arvutivõrgus: <http://www.intrum.com/Press-and-publications/European-Payment-Index/EPI-20121/>, 05.05.2013. Edaspidi allmärkustes: Payment Index.

² C. Bilotta. Ending the Commercial Siesta: The Shortcomings of European Union Directive 2011/7 on Combating Late Payments in Commercial Transactions – Brooklyn Journal of International Law, Vol. 38, issue 2, 2013, p 702. Edaspidi allmärkustes: C. Bilotta.

³ Payment Index, *op. cit.*, p 2.

⁴ Euroopa Komisjon. Hilinenud maksete käsilevõtmine hoiab ära pankroti. Pressiteade, 05.10.2010.a. Arvutivõrgus: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1071_et.htm, 05.05.2013. Edaspidi allmärkustes: Pressiteade.

⁵ C. Bilotta, *op. cit.*, p 700.

⁶ Võlaõigusseadus. RT I, 05.04.2013, 4.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/7/EL, 16. veebruar 2011, hilinenud maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul – ELT L 048, 23/02/2011 lk 1-10.

⁸ Võlaõigusseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 372 seletuskiri 1. Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain&page=pub_file&file_id=2a335664-e42e-432f-b4ec-8bf105b6bd48&, 05.05.2013. Edaspidi allmärkustes: Seletuskiri 1.

tõrgeteta toimimist piiriüleseid äritehinguid takistavate asjaolude kõrvaldamise kaudu.⁹ Üheks selliseks takistavaks asjaoluks on rahaliste kohustuste hilinevad täitmine. Esmapilgul lihtsa probleemi lahendamist ei saa aga lugeda mingil juhul lihtsaks ülesandeks.¹⁰ Seda seetõttu, et hilinevad maksmine on Euroopa Liidu liikmesriikides vägagi tavapärane. Näiteks oli 2012.a andmete kohaselt oli Euroopa Liidus majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute vahelises lepingulises suhtes keskmiseks makse tasumise ajaks 52 päeva,¹¹ mis on aga direktiivi 2011/7 kontekstis juba liiga pikk maksete tasumise aeg.

15. aprillil 2013.a jõustunud VÕS-i muudatused seisnevad peamiselt selles, et sätestati piirangud maksetähtaja kokkulepetele, muudeti viivisenõude esitamise tingimusi ning piirati võlasuhte poolte võimalusi viivisenõude osas sõlmida erikokkuleppeid ja sätestati sõnaselge võimalus nõuda võlgnikult rahasumma tasumisega viivitusse sattudes seadusjärgset sissenõudmiskulude hüvitist. Nende muudatustega loodab Euroopa Liidu seadusandja võidelda hilinevad maksimisega äritehingute puhul, tagamaks siseturu nõuetekohane toimimine, edendamaks ettevõtjate ja eelkõige VKE-de konkurentsivõimet (direktiiv 2011/7 artikkel 1 lg 1) ning samuti ka tõstes võlausaldajate kaitset olukorras, kus võlgnik on rahalise kohustuse täitmisega hilinevad.¹²

Töö eesmärgiks on anda võrdlevõiguslik hinnang majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute vahel sõlmitud lepingutes maksetega hilinevad korral kasutatavatele õiguskaitsevahenditele, regulatsiooni võimalikule preventiivsele toimele ning poolte huvide kaitsele või selle puudumisele kehtivas regulatsioonis. Töö on suunatud lisaks hinnangu andmisele ka parandusettepanekute tegemisele seal, kus kehtiv regulatsioon on ilmselt puudulik või ebaselge. Autori uurimiseesmärgiks on analüüsida hilinevad maksmise vastu võitlemise vahendeid, mis võeti Eesti seadusandluses vastu peamiselt 15. aprillil 2013.a. Analüüsi käigus tahab autor muu hulgas vastata küsimusele, kas majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute kasutuses olevad võimalused hilinevad maksmise vastu võitlemiseks on asjakohased, proportsionaalsed ning muudatuse tinginud direktiivi 2011/7 eesmärkidega kooskõlas. Autor peatub eelnimetatud küsimusele vastust otsides maksetähtaegade-, viivise- ja sissenõudmiskulutuse hüvitamise teemadel. Sellest tulenevalt tõstatab autor töö vältel iga peatüki

---

⁹ Pressiteade. *op. cit.*

¹⁰ C. Bilotta, *op. cit.*, p 699.

¹¹ Payment Index, *op. cit.*, p 4.

¹² Seletuskiri 1, *op. cit.*, lk 2.

raames ka alaküsimusi, millele vastuseid otsides on seejärel võimalik kujundada selge arusaam hilinevad maksmise vastu võitlemise regulatsioonist.

Autor kasutas töö kirjutamisel peamiselt ajaloolist ja süstemaatilist analüüsi uurimismeetodit. Eesti seaduse kommenteerimisel ja analüüsimisel on kasutatud Riigikohtu tsiviilkolleegiumi (RKTK) praktikat. Töös on kasutatud ka Suurbritannias kehtestatud hilinevad maksmise vastast seadust (*Late Payment of Commercial Debt Act*¹³, LPA), Saksa tsiviilseadustikku (*Bürgerliches Gesetzbuch*¹⁴, BGB), Rootsi seaduste kogumikku (*Svensk författningssamling*¹⁵, SFS), rahvusvaheliste kaubanduslepingute printsiipe (*UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts*¹⁶, PICC) ning ka ÜRO rahvusvaheliste müügilepingute konventsiooni (*United Nations Convention On Contracts For The International Sale Of Goods*¹⁷, CISG).

Käesoleva töö kirjutamise esmaseks hüpoteesiks võtab autor selle, et direktiiv 2011/7 võimaldab võlausaldajatel efektiivselt hilinevad maksmise vastu võidelda. Teiseks hüpoteesiks on see, et VÕS-i muudatused ei ole kooskõlas direktiivis 2011/7 sätestatuga ning et seetõttu puuduvad võlausaldajatel efektiivsed seadusjärgsed võimalused hilinevad maksmise vastu võitlemiseks.

Töö eesmärgi täitmiseks tuleb autoril hinnata ja üritada anda vastus sellele, et kuidas aitab 30-päevane seadusjärgne maksetähtaeg kiirendada maksmist ning milline on seadusemuudatuste suhe VÕS-i teiste kohustuste täitmise aega sätestavate normidega. Samuti vajab vastamist küsimus, kas lepinguvabaduse piiramine maksetähtaegade kokkulepete puhul on põhjendatud ning kas need piirangud aitavad tagada võlausaldajatele tugevama positsiooni lepingulistes suhetes. Arvestades eelnimetatud piiranguid, on seejärel vajalik hinnata, millistel tingimustel on võlasuhte pooltel võimalik leppida kokku maksegraafikutes. Kuivõrd töö eesmärgiks on hinnata võlausaldaja käsutuses olevaid õiguskaitsevahendeid ja nende kasutamise võimalusi, siis vajab vastamist ka küsimus, millises ulatuses peaks olema kehtestatud seadusjärgne viivis ning kas viivisenõuet vähendavad või piiravad kokkulepped on seaduse eesmärgiga kooskõlas. Võttes

---

¹³ Late Payment Of Commercial Debt (Interest) Act. 1998 c. 20. Arvuti võrgus: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/20/contents>, 05.05.2013.

¹⁴ Bürgerliches Gesetzbuch. Neugefasst durch Bek. v. 2.1.2002 I 42, 2909; 2003, 738; zuletzt geändert durch Art. 3 G v. 20.4.2013 I 831. Arvuti võrgus: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html, 05.05.2013.

¹⁵ Svensk författningssamling. Arvuti võrgus: <http://www.riksdagen.se/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/>, 05.05.2013.

¹⁶ UNIDROIT. Principles of International Commercial Contracts 2004, UNIDROIT 2004. Arvuti võrgus: <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf>, 05.05.2013. Edaspidi allmärkustes: PICC.

¹⁷ United Nations. United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods 1980. Arvuti võrgus: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/treaty.html>, 05.05.2013. Edaspidi allmärkustes: CISG.

arvesse, et 15. aprillil 2013.a jõustunud seadusemuudatused on kaasa toonud ka sissenõudmiskulude hüvitamise normistiku edasiarenduse, siis vastab autor ka sellele, kas seadusjärgne sissenõudmiskulude hüvitis on uudne ning efektiivne meelde sise- ning halduskulude hüvitamiseks ning millistel võimalustel on võlausaldajatel võimalik nõuda seadusjärgset sissenõudmiskulude hüvitist ületava kahju hüvitamist.

Töö esimeses peatükis käsitleb autor rahaliste kohustuste täitmise aega ning sellega seonduvaid probleeme. Selle peatüki raames käsitletakse nii seadusjärgseid põhimõtteid, asjaomaseid kokkuleppeid kui ka seaduse puuduseid ning vastuolusid rahalise kohustuse täitmise aja, koha ning viisi hindamiseks.

Töö teises peatükis uuritakse seadusjärgset ning kokkuleppelist viivisenõuet. Analüüsi käigus hindab autor eelkõige seda, kas seadusjärgne viivisemäär on kooskõlas direktiivis 2011/7 sätestatuga ning kas see võimaldab direktiivis 2011/7 nimetatud eesmärgi saavutada. Teises aspektis käsitleb autor viivisenõude suhtes kehtestatud seadusjärgseid piiranguid ning nende põhjendatust.

Töö kolmandas peatükis analüüsitakse sissenõudmiskulude hüvitist kui efektiivset vahendit hilinenud maksmise vastu võitlemiseks. Selle peatüki ülesehituse tingis suuresti vajadus eristada väga selgelt sissenõudmiskulude seadusjärgset hüvitist seda ületavast kahju hüvitisest. Nimetatud eristamine on autori hinnangul vähemalt esmapilgul vajalik seetõttu, et asjaomased VÕS-i sätted (sh nõude alused) on nende kahe olemuslikult sarnase hüvitise puhul potentsiaalselt erinevad ning ehk kaitsevad ka teisi hüvesid.

Autor märgib, et töö ei käsitle mitte kõiki VÕS-i üldosas sätestatud õiguskaitsevahendeid. Autori hinnangul on valitud alateemad käesoleva töö kirjutamise ajal antud töö teemat ning eesmärgi arvestades kõige aktuaalsemad ning sisaldavad endas uudseid põhimõtteid, mille analüüsimine aitab kujundada selgema üldpildi VÕS-i hilinenud maksmise vastu suunatud õiguskaitsevahenditest.

1. Mõistlik maksetähtaeg majandus- või kutsetegevuses sõlmitud lepingutes

1.1. Rahaliste kohustuste täitmise viis, koht ja aeg

Lepingulisest suhtest tulenevad võlasuhte pooltele õigused ja kohustused. Nende realiseerimise kaudu on osapooltel võimalik saavutada lepingulisse suhtesse astumisel silmas peetud eesmärk. Üheks selliseks eesmärgiks on näiteks tasu saamine osutatud teenuse või võõrandatud eseme eest. Tasu saamine kujutab endast seega võlgniku rahalist kohustust võlausaldaja, st teenuse osutaja või eseme võõrandaja ees. Sellest tulenevalt on võlausaldaja huvitatud, et võlgnik täidaks enda rahalise kohustuse korrektselt. Korrektsuse all tuleb siinkohal mõista eelkõige seda, et võlgnik täidab enda rahalise kohustuse kokkulepitud või seadusjärgsel viisil, kohas ning ajal. Eelnimetatud huvide kaitseks on VÕS-s sätestatud rida juhiseid, mida järgides peab võlgnik rahalisi kohustusi täitma. See aga ei tähenda seda, et pooltel ei oleks võimalik rahaliste kohustuste täitmise viisi, koha ega aja suhtes leppida kokku erinevalt kui seaduses on sätestatud. Selline õigus on võlasuhte pooltele tagatud lepingute sisuvabaduse põhimõttega. Lepinguvabaduse põhimõte on põhiseadusega tagatud ning tähendab seda, et kõik isikud on vabad otsustama, kas ja kellega ning millise sisuga leping sõlmida. Sellest tuleneb kaks eraldi osist – sõlmimisvabadus ning sisuvabadus.¹⁸ Seadusandja on aga otsustanud 15. aprillil 2013.a jõustunud VÕS-i muudatustega lepinguvabaduse põhimõtet kitsendada, täpsemalt öeldes piirata rahaliste kohustuste täitmise kontekstis. Eeltoodust tulenevalt tõusetub küsimus, kas vastavad piirangud on põhjendatud.

Lepingust tulenev rahaline kohustus tuleb täita lepingus või seaduses sätestatud viisil, kohas ja ajal. Seadusjärgseid põhimõtteid kohustuste täitmisel rakendatakse seejuures üksnes juhtudel, mil pooled ei ole vastavasisulist erikokkulepet sõlminud või kui kokkulepe ei ole mingil põhjusel kehtiv. Seega juhul, kui lepingu pooled vastavat kokkulepet ei sõlminud või kui mingil põhjusel osutub vastav säte õigusaktidega vastuolus olevaks, võib rahalise kohustuse täita nii sularahas kui ka muul viisil. Muul viisil täitmine on seadusjärgselt lubatud üksnes juhul, kui seda kasutatakse tasumise kohas tavaliselt majandustegevuses (VÕS § 91 lg 1). Sätte kontekstis tuleb „muu viisi“ all käsitleda eelkõige seda, et võlgnik võib rahalise kohustuse täita pangatšekiga, krediitkaardiga, või ükskõik mil muul kaasaegsel elektroonilisel meetodil. Eelnev on tingitud asjaolust, et võlausaldaja peaks olema igal juhul rahul makseviisiga, mis on tema jaoks

---

¹⁸ I. Kull jt. Võlaõigus I. Üldosa. Tallinn : Juura 2004, lk 51. Edaspidi allmärkustes: I. Kull jt. Üldosa.

tavapärane.¹⁹ Asjaolu, et VÕS § 91 lg 1 ls 1 näeb ette õiguse täita rahaline kohustus sularahas, ei tähenda seda, et rahalise kohustuse täitmine sularahas oleks või peaks olema levinuim viis. Sätte eesmärgiks on üksnes tagada isikule võimalus vajadusel tasuda sularahas.²⁰ Lepingulisest suhtest tulenevat kohustust on pigem soovitatav tasuda pangaülekandega, kuna see on ilma suurema vaevata hiljem tõendatav. Kuivõrd tsiviilkohtumenetluse seadustiku²¹ (TsMS) § 230 lg-st 1 tulenevalt on kohustuse täitmise tõendamine on võlgniku kohustus, tasuks võlgnikel sellest lähtuvalt ka lepingupartneritega arveldada. Võttes arvesse eelnevat ning ka pangaülekannete tegemise mugavust ja kiirust, tuleks majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute vahelistes võlasuhetes pigem eelistada sularahata arveldamist. Pangaülekandega tasumine eeldab aga võlausaldaja poolt enda valitud panga andmete avaldamist. Kui võlausaldajal on rahalise kohustuse täitmise koha riigis arveldamiseks määratud pangakonto, siis võib võlgnik oma rahalise kohustuse täita võlausaldaja pangakontole vastava kande tegemisega (VÕS § 91 lg 2). Juhul, kui lepingus ei ole pangakonto fikseeritud, siis võib võlgnik kohustuse täitmise eesmärgil selle ise välja selgitada ning rahasumma sinna kanda. Eelnev kehtib eeldusel, et rahalise kohustuse täitmise koht on võlausaldaja poolt välja selgitatud pangakontoga samas riigis.²² Sellest tulenevalt on rahalise kohustuse täitmise viis immanentselt seotud rahalise kohustuse täitmise kohaga.

Kohustuste täitmise koha määratlemiseks sõlmivad võlasuhte pooled reeglina kas sõnaselge kokkuleppe või siis tuleneb see vaikimisi lepingu olemusest.²³ Eelnimetatud viisidel lepingulise kohustuse täitmise koha määratlemine on lepinguvabaduse põhimõtte kohaselt seaduse suhtes ülimuslik, st vastav kokkulepe prevaleerib seaduse ees.²⁴ Sellest tulenevalt tuleb isegi ilma sõnaselge kokkuleppeta pidada näiteks töövõtulepingu puhul töö tegemise kohaks ehitisobjekti, kuivõrd seda saab lugeda antud lepingu erisusi arvestades loomulikuks. Samas tihti tuleb ette ka olukordi, kus lepingus puuduvad kohustuste täitmise kohta määratlevad sätted ning see ei ole tuletatav ka võlasuhte olemusest.²⁵ Sellisel juhul tuleb kohustus täita võlausaldaja võlasuhte tekkimise ajal võlasuhtega kõige rohkem seotud tegevuskohas, selle puudumisel aga võlausaldaja

---

¹⁹ PICC, *op. cit.*, p 190.

²⁰ P. Varul. VÕS § 91/p 4.1. - P. Varul jt (koost). Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1-207). Komm vlj. Tallinn: Juura 2006, lk 280. Edaspidi allmärkustes: VÕS komm.

²¹ Tsiviilkohtumenetluse seadustik. RT I, 05.04.2013, 5.

²² P. Varul. VÕS komm. *op. cit.*, VÕS § 91/p 4.2.

²³ PICC, *op. cit.*, p 188.

²⁴ C. Liu. Place of Performance: Comparative analysis of Articles 31 and 57 of the CISG and counterpart provisions in Article 7:101 of the PECL. Arvutivõrgus: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/peclcomp31.html>, 05.05.2013.

²⁵ PICC, *op. cit.*, p 188.

elu- või asukohas (VÕS § 85 lg 2 p 1). Eelnev ei pruugi aga igal üksikjuhtumil võlgnikku rahuldada.²⁶ Selle olukorra leevendamiseks võib võlgnik VÕS § 91 lg 2 järgi täita kohustuse ka võlausaldaja asukohariigis asuval teisele pangakontole. Seega laiendab VÕS § 91 lg 2 rahalise kohustuse täitmise mõistet.²⁷ Autori hinnangul on antud normide laiendav toime mõneti vastuoluline, kuivõrd VÕS § 85 lg 2 p-st 1 tulenevad ühtlasi üksnes rahaliste kohustuse täitmise koha kindlaksmääramise kriteeriumid. Sellest lähtuvalt on autor seisukohal, et VÕS § 91 lg-s 2 sisalduv norm võiks kuuluda VÕS § 85 lg 2 p-i 1 juurde täiendava lausena ja mitte eraldiseisvas paragrahvis.

Rahalise kohustuse täitmisel on tegemist kättevõimivõlaga²⁸, mille puhul on rahaline kohustus täidetud võlausaldaja konto krediteerimisest võlgnetava rahasumma ulatuses (VÕS § 91 lg 3). See tähendab, et rahalise kohustuse täitmise koht VÕS § 85 lg 2 p-i 1 ja VÕS § 91 lg 3 mõttes on rahalise kohustuse täitmise tulemusel. Tulemus – ehk rahalise kohustuse täidetuks lugemine – loetakse saabunuks raha jõudmisega võlausaldaja kontole, olenemata sellele eelnevast võlgniku poolsest vastavasisulisest tegevusest.²⁹ Eelnev omab tähendust olukorras, kus on vajalik tagantjärele hinnata seda, kas võlgnik täitis enda kohustuse tähtaegselt. See seaduse säte tingib sisuliselt olukorra, kus võlgniku mõjualast väljaspool olevad asjaolnud võivad kaasa tuua võlgniku viivitusse sattumise. Seda näiteks juhul, kui võlgniku pank ei ole mingil põhjusel sooritust edastanud. Probleemi süvendab samuti tõsiasi, et kiiresti areneva tehnoloogia tõttu on pankade võimekus ning opereerimise kiirus riigiti erinev.³⁰ Seetõttu võib tekkida olukord, kus võlgnik on küll enda poolt teinud kõik vajaliku, kuid panga eksimuse tulemusena krediteeritakse võlausaldaja konto alles pärast maksetähtpäeva. Selge on see, et võlgnik vastutab nii täitmis- kui viivitusriski puhul, kuid samas tuleks arvestada ka riski realiseerumise asjaolusid ning millised potentsiaalsed kliendilepingu rikkumise nõuded võivad võlgnikul makse sooritamist vahendanud panga vastu tekkida. Arvestades VÕS § 101 lg-s 3 sätestatut, kerkib küsimus, kas võlausaldaja saab nõuda võlgnikult kohustuste täitmist juhul, kui pangakonto jääb võlausaldaja enda pangast tuleneva riski tõttu krediteerimata, nt serverite rikke tõttu. Nõrgalt kohustavas õiguse allikas esitatud seisukoha järgi, võib võlgnik sellisel juhul tugineda VÕS § 101 lg-s 3 sätestatule. RKTK lahendis 3-2-1-108-12 on samuti pigem jaatanud VÕS § 91 lg 3 laiendavat tõlgendamist. Samas

---

²⁶ *Ibid.*

²⁷ P. Varul. VÕS komm, *op. cit.*, § 91/p 4.3.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ *Ibid.*

³⁰ PICC, *op. cit.*, p 193.

väärib märkimist, et VÕS § 91 lg 3 üheks allikaks olev PICC artikkel 6.1.8. lg 2³¹ on analoogse normi sätestanud teatava reservatsiooniga. Selle kohaselt ei loeta võlgnikku oma kohustust täitnuks mitte võlausaldaja pangakonto krediteerimise hetkest, vaid sellest momendist, mil võlgniku pank vastavasisulise pangakorralduse edastab. Vastav põhimõte lähtub seetõttu eeldusest nagu pank oleks võlausaldaja „esindaja“.³² Võttes arvesse eelnimetatud ning seda, et VÕS § 101 lg 3 üheks eesmärgiks on analoogsete juhtumite korral võlgniku kaitsmine³³, siis nõustub autor antud kontekstis VÕS § 91 lg 3 laiendatud tõlgendamisega.

Rahaliste kohustuste täitmisel tuleb lisaks täitmise kohale ning viisile arvestada ka nende täitmise ajaga. Selleks võivad pooled kokku leppida maksetähtpäevas, mille kohaselt tuleb kohustus täita lepingu poolte määratud tähtpäeval (VÕS § 82 lg 1). Samuti on võimalik lepingus määratleda maksetähtaeg, mis puhul tuleb kohustus täita selle tähtaja kestel (VÕS § 82 lg 2). Juhul, kui maksetähtpäeva- või tähtaja kokkulepet pooled sõlminud ei ole, tuleb arvestada seaduses kindlaks määratud kriteeriumitega³⁴. Vastastikuste lepingute puhul on eelnimetatud reeglid sätestatud VÕS § 82 lg-tes 3, 5 ja VÕS § 82¹ lg-s 1.

Enne 5. aprilli 2011.a kehtinud VÕS-i sätte, st VÕS § 82 lg 3 järgi, tuli kohustus, mille täitmise aega ei olnud kindlaks määratud ja see ei tulenenud võlasuhte olemusest, täita mõistliku vajaliku aja jooksul pärast lepingu sõlmimist või muul alusel võlasuhte tekkimist, arvestades kohustuse täitmise kohta, viisi ja olemust. Mõistliku aja hindamiseks tasuks täiendavalt arvestada ka sellega, mis on analoogses lepingulises suhtes tavapärane ning aktsepteeritav.³⁵ Seadusandja nägi aga võrdlemisi ootamatult, et VÕS § 82 lg-s 3 sätestatu ei olnud kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/35/EÜ (29. juuni 2000), hilinenud maksimisega võitlemise kohta äritehingute puhul (direktiiv 2000/35)³⁶ artikkel 3 lg 1 literaga b. Ootamatus kui selline on tingitud asjaolust, et direktiiv 2000/35 oli ometi jõus olnud selle muutuse tegemise hetkeks üle 10 aasta. Sellest hoolimata leiti, et VÕS § 82 lg-s 3 sätestatu ei olnud piisavalt täpne ega järginud

---

³¹ P. Varul. VÕS komm, *op. cit.*, § 91/p 2.

³² PICC, *op. cit.*, p 193.

³³ RKTko 3-2-1-138-10, p 38.

³⁴ J. Albert et al. Review of the Effectiveness of European Community Legislation in Combating Late Payments, p 50. Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/files/late_payments/doc/finalreport_en.pdf, 05.05.2013. Edaspidi allmärkustes: J. Albert et al. Review.

³⁵ C. Ying. Comparison between provisions of the CISG (Articles 33 and 52(1)) and the counterpart provisions of the PECL (Articles 7:102 and 7:103). Arvutivõrgus: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/peclcomp33.html>, 05.05.2013.

³⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/35/EÜ, 29. juuni 2000, hilinenud maksimisega võitlemise kohta äritehingute puhul – ELT L 200 , 08/08/2000 Lk 35-38.

eelnimetatud direktiivis sätestatud kriteeriume.³⁷ Õigupoolest väärrib märkimist, et direktiivi 2000/35 artikkel 3 sätestab küll pigem reeglid, mille kohaselt tuleb alustada viivise arvestamist ning mitte sätestada maksetähtaja arvestamise põhimõtteid³⁸, kuid VÕS-i loogika järgi, saab selle saab omistada ka maksetähtaegadele arvestamisele (direktiiv 2000/35 preambuli p 16). Eelnimetatud seisukohta kinnitab muu hulgas ka EKO C-306/06 p-is 22 nimetatu³⁹. Järelikult peaks direktiivi 2000/35 artikkel 3 lg 1 literas b nimetatud 30-päevane ajaperiood kohalduma ka maksetähtaegade määramiseks.⁴⁰ VÕS § 82¹ on seega autori hinnangul käsitletav VÕS § 82 lg-s 3 sätestatud normi täpsustusena, reguleerimaks olukordi, kus võlasuhte vastastikuses lepingus ei ole rahalise kohustuse maksetähtpäevase ega maksetähtajas kokku lepitud. Eeltoodust tulenevalt ei ole autori hinnangul õige kohaldada rahaliste kohustuste täitmise aja määramiseks VÕS § 82 lg-s 3 sätestatud juhul, kui VÕS § 82¹ lg-s 1 sätestatud eeldused on täidetud.

Vastastikuste kohustuste korral reguleerib nende täitmise aega veel täiendavalt ka VÕS § 82 lg 5. Selle sätte abil peaks lahendatama sellised küsimused, mis seonduvad kahepoolsete lepingute täitmise ajaga juhul, kui pooled vastavasisulist kokkulepet sõlminud ei ole.⁴¹ Nimetatud sätte kohaldub sellistel juhtudel, kui lepingust tulenevate kohustuste üheaegne täitmine on võimalik ja lepingust või võlasuhte olemusest ei tulene teisiti, st puudub nende täitmise aja kokkulepe. Arvestada tuleb ka sellega, et praktikas sõltub sellisel meetodil lepinguliste kohustuste täitmisega ka konkreetsele võlasuhtele omaste asjaoludega arvestamine⁴². Kuivõrd majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute vahelised lepingud sätestavad reeglina vastastikused kohustused ning nende täitmine on vastastikku seotud, st tegemist on sünallagmaatiliste lepingutega, siis tuleks nendes sisalduvate kohustuste täitmise aega hinnata reeglina VÕS § 82 lg 5 järgi. Nimetatud lepingutes nähakse ette nn kohustused kohustuste vastu, nagu näiteks asja üleandmine ja tasu maksmise kohustus.⁴³ Seega sätestab VÕS § 82 lg 5 eelduse, et sünallagmaatiliste lepingute korral peavad lepingupooled täitma oma vastastikused lepingulised

---

³⁷ Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu 813 seletuskiri, lk 5. Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain&page=pub_file&file_id=49247fe8-ca4d-1d67-e689-74a1a71639dc&, 05.05.2013.

³⁸ P. P. Viscasillas. Late Payment Directive 2000/35 and the CISG – Pace International Law Review 2007, Vol. 1, No. 1, p 131. Edaspidi allmärkustes: P. P. Viscasillas. 2000/35 and the CISG.

³⁹ C. Bilotta, *op. cit.*, p 715.

⁴⁰ P. P. Viscasillas. 2000/35 and the CISG. *op. cit.*, p 134.

⁴¹ J. Flemegas. Comparison between provisions of the CISG regarding time for payment (Art. 58) and the counterpart provisions of the PECL (Arts. 7:102 and 7:104). Arvutivõrgus: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/peclcomp58.html>, 05.05.2013.

⁴² PICC, *op. cit.*, p 184.

⁴³ P. Varul. VÕS komm, *op. cit.*, § 82/p 4.7.

kohustused üheaegselt, kui üheaegne täitmine on võimalik ja lepingust või võlasuhte olemusest ei tulene teisiti. Siinkohal kerkib aga probleem, sest VÕS § 82¹ lg 1 jaatab sisuliselt võlgniku õigust viivitada rahalise kohustuse täitmisega 30 päeva, võrreldes VÕS § 82 lg-s 5 sätestatuga. Samasisuline probleem avaldub direktiivis 2011/7 (ja 2000/35) sätestatu võrdlemisel CISG artikliga 58, mis on üheks VÕS § 82 lg 5 allikaks.⁴⁴ Autori hinnangul tekib VÕS § 82 lg 5 ja § 82¹ lg 1 vahel vastuolu, kuna mõlemad määratlevad võlgniku rahalise kohustuse täitmise aja hindamise kriteeriumid sünallagmaatiliste lepingute korral juhul, kui pooled ei ole sõlminud maksetähtpäeva või maksetähtaja erikokkulepet. Nimetatud normide vastuolu ei ole seejuures ületatav üksnes nentimisega, et VÕS § 82¹ lg-s 1 sätestatu on võlgniku suhtes VÕS § 82 lg-s 5 sätestatuga võrreldes rahaliste kohustuste täitmisel erinormiks. Seda seetõttu, et võlausaldajate suhtes VÕS § 82 lg 5 kohaldamine tingiks automaatselt ka võlgniku kohustuse sissenõutavaks muutmise ning sellega muutuks VÕS § 82¹ lg 1 mõttekuks. Autori hinnangul peaks eeltoodust tulenevalt kohaldama sünallagmaatiliste rahalist kohustust sisalduvate lepingute puhul võlausaldaja kohustuse täitmise aja hindamiseks kokkuleppe puudumisel VÕS § 82 lg-t 3 ning võlgniku suhtes VÕS § 82¹ lg-s 1 sätestatut.

Märkimist väärib asjaolu, et olenemata seaduse vastuoludest, tingib VÕS § 82¹ lg 1 maksetähtaegade faktilise pikenemise. Kuivõrd autori hinnangul kuulub 15. aprill 2013.a jõustunud VÕS-i kohaselt rahalise kohustuse sissenõutavaks muutumine hindamisele kokkuleppe puudumisel üksnes VÕS § 82¹ lg-s 1 sätestatud alustel, siis on välistatud VÕS § 82 lg 5 kohaldamine rahalistele kohustustele, mis nägi ette samaaegse täitmise nõude, st täitmise edasilükkamise võimaluse puudumise. Eelnevalt väljatoodud asjaolude esinemine ei tohiks tegelikult olla direktiivi 2000/35, st direktiivi mille ülevõtmise tõttu VÕS § 82¹ lg 1 sätestati, eesmärgiks. Direktiiv 2000/35 peaks välistama pikad maksetähtajad. Sellest hoolimata sätestab eelnimetatud direktiivi artikkel 3 lg 1 litera b 30-päevase edasilükatud rahalise kohustuse täitmise tähtaja.⁴⁵ Samad kriteeriumid, sh 30-päevane maksetähtaeg, sisaldub ka direktiivi 2011/7 artikkel 3 lg-s 3, mis kujutab endast sisuliselt direktiivi 2000/35 edasiarendust (direktiiv 2011/7 preambuli p 1). Seega kerkib siinkohal küsimus, kas direktiiv 2011/7 ja ka VÕS § 82¹ lg 1 täidavad enda eesmärgi, sätestades võlgnikule 30-päevase seadusjärgse maksetähtaja ?

---

⁴⁴ C. Bilotta, *op. cit.*, p 716.

⁴⁵ P. P. Viscasillas. 2000/35 and the CISG. *op. cit.*, p 134.

VÕS § 82¹ lg 1 alusel määratakse vastastikusest lepingust tuleneva rahalise kohustuse sissenõutavaks muutumine juhul, kui pooled ei ole lepingus määratlenud kohustuse täitmise aega või kui vastavasisuline kokkulepe osutub mingil põhjusel tühiseks. Viidatud normi kohaselt muutub tasu maksmise kohustus sellisel juhul seadusjärgselt sissenõutavaks hiljemalt 30 päeva möödumisel a) arve või muu sellise makseettepaneku võlgniku kätte jõudmisest, b) kauba, teenuse või muu hüve saamisest, kui arve või muu makseettepaneku võlgniku kätte jõudmise aeg ei ole selge või kui võlgnik saab arve või makseettepaneku enne kauba, teenuse või muu hüve saamist või c) kauba, teenuse või muu hüve vastuvõtmisest või ülevaatamisest, kui seaduse või lepinguga on ette nähtud kauba, teenuse või muu hüve vastuvõtmine või ülevaatamine, mille käigus tuleb kontrollida selle lepingule vastavust, ja kui võlgnik saab arve või muu makseettepaneku enne vastuvõtmise või ülevaatamise aega või selle ajaks (VÕS § 82¹ lg 1). VÕS § 82¹ lg 1 p-s 1 nimetatud esimese alternatiivi kohaldamise kontekstis kerkib esmalt küsimus, mis on antud seaduse sätte mõttes arve võlgniku kätte jõudmisena silmas peetud. Autori hinnangul on erikokkuleppe puudumisel arveks võlausaldaja poolt väljastatud teatis, mille sisuks on võlgniku informeerimine lepingust tuleneva kohustuse olemasolust ning selle täitmise vajadusest. Praktikaks on levinud, et võlausaldaja märgib arvele ka lepingus kokkulepitud maksetähtaja või maksetähtpäeva. Samuti võib arvel olla märgitud maksetähtaeg või maksetähtpäev, mille osas varasem kokkulepe puudub. Sellisel juhul tuleb hinnata, kas arves sisalduv kohustuse täitmise aja kokkulepe sai lepingu osaks või mitte. Arve kättesaamisel selle võlgnikupoolne allkirjastamine, ei too kaasa lepingu tingimuste muutumist, sest lepingu tingimuste muutmine ja/või kokkuleppimata tingimustes kokku leppimine, peaks olema arvel selgelt näidatud. Arve vastuvõtmine ei tähenda seega arvele märgitud uute tingimustega nõustumist juhul, kui võlgnikul on lepingust tulenev kohustus arve vastu võtta või sellele alla kirjutada. Selline olukord on näiteks juhul, mil tegemist on arve/saatelehega, mille alusel antakse tellitud kaup üle, ning ilma arvet vastu võtmata ja/või seda allkirjastamata kaupa üle ei antaks.⁴⁶ Eelnimetatud juhul on võlgnikul lepingust tulenev kohustus arve/saateleht vastu võtta ning ka vajadusel allkirjastada. Varem kokkuleppimata maksetähtpäeva või tähtpäeva kokkulepet ei saa aga sellisel juhul võlgnikule peale suruda, kuna lepingu muutmine saab toimuda üksnes kokkuleppe saavutamises muudetud tingimustes.⁴⁷ Samuti märgib autor, et isegi juhul, kui lepingus oleks selline õigus võlausaldajale garanteeritud, võib see endast kujutada tühist tüüptingimust VÕS § 42 lg 2 p-i 19 mõttes. Sellest hoolimata, on teatud juhtudel siiski võimalik arve vastuvõtmise ja/või

⁴⁶RKTKo 3-2-1-144-09, p 11.

⁴⁷I. Kull.VÕS komm, *op. cit.*, § 13/p 4.3.

allkirjastamisega ka lepingut muuta. See osutub võimalikuks olukorras, kus võlgnik oma varasema käitumisega aktsepteerib arvel näidatud tingimusi.⁴⁸ See aga eeldab, et selline teguviis on lepingu eesmärgi, selle sätete ning VÕS-i imperatiivsete normidega kooskõlas.

Nagu eelnevalt mainitud, siis arve võlgnikku kätte jõudmise ajahetk on VÕS § 82¹ lg 1 p-i 1 kohaldamisel keskse tähendusega. Autor on seisukohal, et arve puhul on tegemist kindlale isikule suunatud ühepoolse vastuvõtmist vajava tahteavaldusega, mis jõustub kättesaamisel (TsÜS § 69 lg 1)⁴⁹. Eelnev on tingitud asjaolust, et arves väljendub sõnaselge tahe kaasa tuua õiguslik tagajärg, st võlgniku teavitamine kohustuse olemasolust ning selle täitmise vajadusest. Arve on sellest tulenevalt kätte saadud, kui see on tahteavalduse saajale isiklikult teatavaks tehtud (TsÜS § 69 lg 2). Kuna majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute vahelistes suhetes on isikliku arvete kättetoimetamist võrdlemisi kulukas korraldada, siis saab vastavasisuliselt teavitusi edastada ka teistel meetoditel, nt e-maili või posti teel. Samas väärneb märkimist, et arve kättetoimetamise tõendamine on võlausaldaja kohustus, kui võrd tema valib teate saatmise viisi.⁵⁰ Selline arve loetakse kättesaaduks, kui see on toimetatud võlgniku lepingu täitmisega kõige enam seotud tegevuskohta ja võlgnikul on mõistlik võimalus sellega tutvuda (TsÜS § 69 lg 3 ls 1). Sellest hoolimata, on lepingu pooltel võimalik lepinguga määrata, kuhu tuleks lepinguga seotud tahteavaldused saata. Sel juhul ei pea võlausaldaja hakkama iseseisvalt välja selgitama, kus on võlgniku tegelik tegevuskoht.⁵¹ Kuna autor peatus töös juba pikemalt rahalise kohustuse täitmise koha määramisel⁵², siis ei hakata nimetatud seisukohta TsÜS § 69 lg 3 kontekstis üle kordama. Juhul, kui võlgniku tegevuskohta ei võimalik kindlaks teha või kui see sootuks puudub, loetakse tahteavaldus kättesaaduks, kui see on jõudnud võlgniku asukohta ja tal on mõistlik võimalus sellega tutvuda (TsÜS § 69 lg 3 ls 2). Selles olukorras peab võlausaldaja tuvastama võlgniku, kui äriühingu, juhatuse või juhatust asendava organi asukohta ning saatma arve vastava organi asukohta (TsÜS § 29 lg 2). Juhatuse või juhatust asendava organi asukoht on võimalik tuvastada väljavõttega äriregistrist. Nagu eelnevalt mainitud, lugemaks arve võlgniku kätte jõudnuks VÕS § 82¹ lg 1 p-i 1 mõttes, peab olema võlgnikul mõistlik võimalus sellega tutvuda. See on üks antud sätte kohaldamisel tekkivatest peamistest probleemidest. Eemalviibijale tehtud tahteavalduse

---

⁴⁸ RKTko 3-2-1-144-09, p 11.

⁴⁹ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. RT I, 06.12.2010, 12.

⁵⁰ RKTkm 3-2-1-50-12, p 13.

⁵¹ K. Saare. TsÜS § 69/p 3.3 - P. Varul jt (koost). Tsiviilseadustiku üldosa seadus (§§ 1-169). Komm vlj. Tallinn: Juura 2010, lk 230. Edaspidi allmärkustes: TsÜS komm.

⁵² *Supra*. lk 8 jj

jõustumiseks ei pea võlgnik igal juhul olema arve tegelikult kätte saanud ega selle sisust teadlik. Tähtis on vaid see, et võlgnikul tekiks mõistlik võimalus arvega tutvuda.⁵³ See peab olema tagatud ka varasemalt viidatud e-maili teel arve edastamisel. Sellisel juhul tuleb mõistliku tutvumise tuvastamiseks hinnata näiteks seda, kas võlgnikul on interneti-püsiühendus või mitte. Majandus- või kutsetegevuses tegutseva võlgniku puhul tuleb seejuures eeldada, et isik kontrollib e-maili vähemalt kord päevas. Seega saab majandus- või kutsetegevuses lugeda e-maili kättesaaduks hiljemalt järgmisel päeval pärast e-maili saabumist võlgniku või tema valitud teenusepakkuja serverisse.⁵⁴

Rahalise kohustuse täitmise sissenõutavaks muutumise teise seadusjärgse alternatiivi kohaselt muutub kohustus sissenõutavaks hiljemalt 30 päeva möödumisel kauba, teenuse või muu hüve saamisest, kui arve või muu makseettepaneku võlgniku kätte jõudmise aeg ei ole selge või kui võlgnik saab arve või makseettepaneku enne kauba, teenuse või muu hüve saamist (VÕS § 82¹ lg 1 p 2). Sellest tulenevalt on käesoleva normi kontekstis vajalik tuvastada kauba, teenuse või muu hüve saamise ajahetk. Üldreegli kohaselt on võlausaldaja kohustuse täitmise tähtpäev kindlaks määratud lepinguga. Sellisel juhul tuleb 30-päevast maksetähtaega ning sellest tulenevat rahalise kohustuse sissenõutavaks muutumist arvestada lepingus sätestatud kohustuse täitmise ajast lähtudes. Seejuures väärrib märkimist, et juhul, kui võlausaldaja täidab enda kohustuse enne lepingus sätestatud tähtaega, siis TsMS § 230 lg-s 1 tulenevalt lasub selle tõendamise kohustus temal ning juhul, kui võlausaldaja täidab kohustuse pärast lepingus sätestatud tähtaega, siis selle asjaolu tõendamise kohustus on võlgnikul. Nimetatud asjaolude tõendamine on iseenesest praktikas võrdlemisi problemaatiline, kui pooled ei allkirjasta nt vastuvõtmise-üleandmise akti. Autori hinnangul on tõendamise problemaatika VÕS § 82¹ lg 2 p-i 2 kohaldamisel läbivaks küsimuseks, sest antud norm käsitleb juhtumeid, kus pooled ei tegutse põhjaliku lepingu alusel. Kuid ka vägagi põhjaliku lepingu puhul on tõenäoline, et selle vormist tulenevalt ei ole kummalgi poolel võimalik väidetud asjaolusid tõendada ning sellest tulenevalt kuulub kohaldamisele VÕS § 82¹. Just VÕS § 82¹ lg 1 p-is 2 sätestatu on autori hinnangul problemaatiline seetõttu, et antud normi tuleks kohaldada juhtudel, kus arve võlgniku kätte jõudmine ei ole selge. Kuid mida tuleks antud normi kontekstis käsitleda „selgusena arve võlgniku kätte jõudmisest?“ Autor on seisukohal, et sellisena võiks käsitleda olukordi, kus puudub vaidlus võlgniku kätte arve jõudmise aja osas. Seda eelkõige seetõttu, et vaidluse väline asjaolu ei kuulu potentsiaalses hilisemas

⁵³ K. Saare. TsÜS komm, *op. cit.*, § 69//p 3.2.2.

⁵⁴ RKTko 3-2-1-123-07, p 12.

kohtumenetluses tõendamisele. Kuivõrd kauba, teenuse või muu hüve saamise tõendamine on problemaatilisem kui arve kätte jõudnuks tõendamine, siis autori arvates tasuks antud normi sõnastus arve võlgniku kätte jõudmise aja ebaselguse osas üle vaadata, st vastav võimalus VÕS § 82¹ lg 1 p-st 2 eemaldada. Selliste faktiväidete tõendamine on siiski lepingu poolte kohustus, mida vaidluse korral kohus menetlusosaliste poolt esitatud tõenditele tuginedes hindab.

Viimase, st VÕS § 82¹ lg 1 p-is 3 sätestatud alternatiivi kohaselt muutub rahaline kohustus sissenõutavaks kauba, teenuse või muu hüve vastuvõtmise või ülevaatamise hetkest, kui seaduse või lepinguga on ette nähtud kauba, teenuse või muu hüve vastuvõtmine või ülevaatamine, mille käigus tuleb kontrollida selle lepingule vastavust. Eelnimetatud kohaldatakse siiski üksnes juhul kui võlgnik saab arve või muu maksettepaneku enne vastuvõtmise või ülevaatamise aega või selle ajaks (VÕS § 82¹ lg 1 p 3). Antud norm omab tähendust seega eelkõige võõrandamislepingute ning tulemusele suunatud teenuse osutamise lepingute kontekstis. Võõrandamislepingute puhul omab eelnimetatu suurt tähendust seetõttu, et ostja ei pea seadusjärgselt tasuma ostuhinda enne, kuni tal on olnud võimalus asi üle vaadata, välja arvatud juhul, kui kokkulepitud üleandmis- või tasumisviisi tõttu ei ole see võimalik (VÕS § 213 lg 3). Sama põhimõte kehtib ka töövõtulepingute puhul (VÕS § 637 lg 4).

Võttes arvesse eelnimetatud, on selge, et VÕS § 82¹ lg 1 ei ole olnud positiivne muudatus võlausaldajate jaoks. Käesoleval hetkel jõus olev VÕS näeb seega ette ligikaudu 30 päeva pikema maksetähtaja, kui seda nägi ette enne 05. aprilli 2011.a jõustunud seadus, mille kohaselt tuli sünallagmaatilised lepingud täita erikokkuleppe puudumisel samaaegselt. Seejuures eelnevas väites terminit „ligikaudne“ on kasutatud tahtlikult, kuivõrd ka VÕS § 82 lg-s 5 sätestatu ei tähendanud praktikas alati siiski samaaegset kohustuse täitmist. Seda seetõttu, et sünallagmaatiliste lepingute täitmise puhul on alati küsimuseks, kumb lepingu pool peab oma kohustuse enne täitma. Sellest tulenevalt võib ühe lepingupoole kohustus täita lepinguline kohustus esimesena tuleneda ka tavadest või praktikast, mis on samuti lepinguliste kohustuste allikaks.⁵⁵ VÕS § 82¹ lg-s 1 sätestatu problemaatilisust kinnitab lisaks eelnevale ka asjaolu, et vastav säte on tekitanud seaduses eneses vastuolusid, mis aga seaduse eesmärki ning mõistetavust arvestades ei saa olla positiivne. Eeltoodust tulenevalt on autor seisukohal, et VÕS-i seadusjärgse maksetähtaja normistik ei ole tõus vahend hilineunud maksmise vastu võitlemisel ning nende negatiivsete mõjutuste ärahoidmiseks peaksid pooled siiski sõlmima kohustuste täitmise aja

---

⁵⁵P. Varul. VÕS komm, *op. cit.*, § 82/p 4.7.

määratlemiseks erikokkuleppe. Ainult nii on võimalik tagada mõlema poole rahulolu ning õiguskindlus.

1.2. Kokkuleppelised maksetähtajad ja nende suhtes kehtestatud piirangud

Hilinenud maksmise puhul on tegemist lepingu rikkumisega. Samas on taunitavad ka liigselt pikad kokkuleppelised maksetähtajad, sest põhjendamatult pika maksetähtajaga pärsitakse raha liikumist Euroopa Liidus ning piiratakse ettevõtjate konkurentsivõimet (direktiiv 2011/7 artikkel 1 lg 1).⁵⁶ Sellise praktika, st pikkasid maksetähtaegasid sätestavate kokkulepete sõlmimise, lõpetamiseks jõustusid 15. aprillil 2013.a VÕS-i muudatused, mis piiravad majandus- või kutsetegevuses tegutsevate võlasuhte poolte õigust määrata ebaproportsionaalselt pikk maksetähtaeg. Eelnimetatud muudatused tulenevad direktiivi 2011/7 artikkel 3 lg-st 5. Selle kohaselt peab siseriiklik õigus tagama, et lepinguga ettenähtud maksetähtajad ei oleks pikemad kui 60 kalendripäeva, välja arvatud juhul, kui lepingus on selgesõnaliselt teisiti kokku lepitud ja see ei ole võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane. Kuivõrd lepinguvabaduse piiramine ei ole vähemalt esmapilgul võlausaldajate huvides, siis tõusetub küsimus, kas tehtud muudatused ei too kaasa hoopis olukorda, kus võlasuhtesse jäetakse üleüldse astumata ning seega kahjustatakse võlausaldajate huvisid.

Intrum Justitia poolt 2012.a läbiviidud uuringu kohaselt on Eestis majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute vahel sõlmitavates lepingutes keskmiseks maksetähtajaks 20 päeva. Rahaline kohustus tasutakse aga keskmiselt ligikaudu 35 päeva möödumisel⁵⁷, st keskmiseks viivituses olemise ajaks on 15 päeva. Sellest tulenevalt võib ammendavalt järeldada, et eesti ärimaastikul ei ole põhjendamatute maksetähtaegade kokkuleppimine tavapärane. Samas nähtub uuringus esitatud andmetest, et maksetähtaegade pikkus teisestes Euroopa Liidu liikmesriikides ei ole kiita. Hispaanias on tavapäraseks lepingujärgseks maksetähtajaks näiteks 70 päeva ning makse tasutakse tegelikkuses keskmiselt 97 päeva möödudes.⁵⁸ Analoogne olukord valitseb ka Küprosel, Itaalias, Portugalis ja Kreekas.⁵⁹ Võttes arvesse eelnimetatud ning arvestades nimetatud Euroopa Liidu riikide majandusseisundit, on selge, et pikad maksetähtajad ei mõju üldisele majanduse arengule positiivset.

---

⁵⁶ Seletuskiri 1, *op cit.*, lk 6.

⁵⁷ Payment Index, *op. cit.*, p 24.

⁵⁸ *Ibid.*, p 42.

⁵⁹ *Ibid.*, p-s 21, 32, 38, 28.

Sellest hoolimata on vastavad maksetähtaegad piiravad muudatused siiski ülevõetud ka Eestis. VÕS § 82¹ lg 2 sätestab, et võlgnik, kes on sõlminud lepingu oma majandus- või kutsetegevuses, ei või tugineda kokkuleppele, millega nähakse ette 60 päeva ületav maksetähtaeg, välja arvatud juhul, kui lepingus on sõnaselgelt teisiti kokku lepitud ja kui see ei ole asjaolude kohaselt võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane. Ajahetk, millest 60-päevast maksetähtaega arvestatakse, on seotud VÕS § 82¹ lg-s 1 nimetatud asjaolude esinemisega. Nende kahe sätte omavaheline sidumine on olnud Eesti seadusandja diskretsioonioskus, kuivõrd direktiivi 2011/7 artikkel 3 lg 5 ei näinud ette 60-päevase maksetähtaja alguspunkti määratlemise hetke. Erinevalt eelnimetatust, on ettevõtjate ja riigiasutuste vahelisi võlasuhteid reguleeriva direktiivi 2011/7 artikkel 4 lg-s 6 sätestatud seotud 60-päevase maksetähtaja alguspunkti määratlemisel artikli 4 lg-s 3 sisalduvaga, mis on oma sisult VÕS § 82¹ lg 1 analoog. Lähtudes direktiivi 2011/7 eesmärkidest, ei oleks olnud mõistlik sätestada detailset regulatsiooni maksetähtaegade osas, jättes seejuures lahtiseks maksetähtaja alguse arvestamise hetke. Maksetähtaja arvestamise alguse sidumine VÕS § 82¹ lg 1 p-dega 1 kuni 3 võtab võlasuhte poolt ära õiguse kuritarvitada seadust, leppides kokku näiteks 60-päevases maksetähtajas, mis hakkab kulgema alles viis aastat pärast kauba kättesaamist.⁶⁰ VÕS § 82¹ lg 2 allikaks olev direktiivi 2011/7 artikkel 3 lg 5 on aga liikmesriigiti saanud ka teistsuguseid tõlgendusi. Üheks selliseks riigiks on näiteks Hispaania, kus sealne seadusandja tõlgendas direktiivi 2011/7 artikli 3 lg-t 5 selliselt, et vastav norm annab liikmesriigile õiguse sätestada seadusjärgne 60-päevane maksetähtaeg.⁶¹ Autor selle seisukohaga ei nõustu. Seda eelkõige juba pelgalt vaidlusaluse sätte süstemaatilise tõlgendamise ülejäänud direktiivi 2011/7 sätetega (sh direktiivi 2011/7 artikkel 3 lg-ga 3).

Võttes arvesse eelnimetatud muudatusi, ei tohi majandus- või kutsetegevuses tegutsevad pooled reeglina kokku leppida maksetähtajas, mis ületab 60 päeva alates a) arve kättesaamisest, b) kauba, teenuse või muu hüve saamisest, kui arve saamise hetk ei ole selge või see saadakse kätte enne kaupa, teenust või muud hüve, c) kauba, teenuse või muu hüve vastuvõtmisest või ülevaatamisest, kui see on seaduse või lepinguga ette nähtud ja kui võlgnik saab arve kätte enne seda.⁶² Kuivõrd nimetatud asjaolude esinemises võivad pooled sõlmida erikokkuleppeid, siis on VÕS § 82¹ lg-s 5 sätestatud piirangud ka nende toimingute, st vastuvõtmise ja ülevaatamise, maksimaalsetele tähtaegadele. Sellest tulenevalt ei saa majandus- või kutsetegevuses tegutsev

---

⁶⁰ Seletuskiri 1, *op cit.*, lk 6.

⁶¹ C. Bilotta, *op. cit.*, p 717.

⁶² Seletuskiri 1, *op cit.*, lk 6.

võlgnik tugineda kokkuleppele, mille kohaselt on kauba, teenuse või muu hüve vastuvõtmise või ülevaatamise tähtaeg pikem kui 30 päeva alates kauba, teenuse või muu hüve saamisest (VÕS § 82¹ lg 5). Eelnev kohaldub siiski üksnes juhtudel, kus maksetähtaeg hakkab kulgema pärast kauba, teenuse või muu hüve vastuvõtmist või ülevaatamist. Välistava klauslina on lisatud, et VÕS § 82¹ lg 5 osas on pooltel võimalik sõlmida erikokkuleppeid eeldusel, et need on sõnaselgelt kokku lepitud ja see ei ole asjaolude kohaselt võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane. Nagu kõik eelnevad VÕS-i muudatused, siis ka vastav lisandus toimus direktiivi 2011/7 ülevõtmise vajadusest tulenevalt. Liikmesriikidel oli kohustus tagada, et majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute vahelistes lepingulistest suhetes ei kesta heakskiitmis- või kontrollimenetlus üldreeglina kauem kui 30 kalendripäeva (direktiivi 2011/7 artikkel 3 lg 4). Eesti õiguse kontekstis oli kauba, teenuse või hüve vastuvõtmise või ülevaatamise tähtaja piiramine vajalik seetõttu, et ülevaatamise ja vastuvõtmise menetluse ebamõistlikult pika kestusega saaks sisuliselt õgvendada VÕS § 82¹ lg-s 2 sätestatud maksimaalsete maksetähtaegade regulatsiooni.⁶³ Näitena võib siinkohal välja tuua olukorra, kus lepingu kohaselt on maksetähtaeg 60 päeva, kuid see hakkab kulgema alles pärast kauba ülevaatamist, mis kestab näiteks 90 päeva. Eeltoodust tulenevalt oleks võlgnikul kohustus raha tasuda alles 150 päeva möödumisel. Selline olukord ei ole aga kooskõlas VÕS § 82¹ lg 2 ja direktiivi 2011/7 eesmärgiga kiirendada rahaliste kohustuste täitmist ning parandada võlausaldaja positsiooni lepingulises suhtes.⁶⁴

Nagu eelnevalt mainitud, siis võib nii VÕS 82¹ lg 2 kui ka lg 5 vastaseid kokkulepped siiski sõlmida eeldusel, et selles on pooled sõnaselgelt kokku leppinud ning need ei ole võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglased. Sõnaselgelt kokkulepet ei saa sõlmida kaudsete tahteavalduste tegemise teel ega vaikimisi või tegevusetusega tehtavate tahteavalduste teel. On märkimisväärne, et VÕS § 82¹ lg 2 ja lg 5 nimetatud sõnaselge kokkulepe võib sisalduda ka tüüptingimustes, kuivõrd uues direktiivis ei ole sellise kokkuleppe sõlmimise eeldusena sätestatud tingimuste eraldi läbiräägitavust ega teise poole poolt mõjutatavust.⁶⁵ Autori hinnangul on suulises vormis sõlmitud lepingu puhul sõnaselge kokkuleppe tõendamise ja isegi nende sõlmimise lubatavus kaheldav. VÕS § 11 lg 1 sätestab, et lepingu suhtes kohustusliku vorminõude puudumisel võib selle sõlmida suuliselt, kirjalikult või mis tahes muus vormis. Seega võib üldreeglina lepingu sõlmida omal vabal valikul kas suulises või kirjalikus või mõnes muus vormis eeldusel, et seadus

---

⁶³ *Ibid.*, lk 11.

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ *Ibid.*, lk 7.

ei sätesta vastavale lepingule vorminõudeid. Vorminõuete peamiseks funktsioonideks on võlasuhte poolte hoiatamine, nõustamine ning hilisema tõendamise võimaldamine. Tõendamiskõiguse all tuleb silmas pidada eelkõige seda, et seaduses sätestatud kirjaliku vormi nõue aitab võlasuhte pooltel hilisemalt tehingu tegemise fakti ja sisu lihtsamini tõendada.⁶⁶ Ilmselgelt pole VÕS § 82¹ lg-s 2 või lg-s 5 nimetatud käsitletav mitte lepingu vaid ühe lepingu tingimusena. See ei tähenda autori hinnangul siiski seda, et võlasuhte pooled ei peaks antud juhul järgima VÕS § 11 lg-s 1 sätestatud. „Sõnaselge kokkuleppe olemasolu“ näib nõudvat autori hinnangul vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavale vormi, olles seejuures seotud varem selgitatud tõendamiskõiguse täitmisega. Eeltoodust tulenevalt on autor seisukohal, et VÕS § 82¹ lg-tes 2 või 5 nimetatud kokkulepetele osas kehtib formaalselt vormivabaduse põhimõte, kuid mille olemasolu suulise kokkuleppe korral, on võlgnikul sisuliselt võimatu tõendada. See toob kaasa olukorra, kus kohaldamisele kuulub seadusjärgne, st VÕS § 82¹ lg-s 1 sätestatud sissenõutavaks muutumise aeg, mis võib seega kaasa tuua asjaolu, et võlgnik on juba potentsiaalse vaidluse tekkimise hetkel potentsiaalses viivituses rahalise kohustuse täitmisega. Selline tõendamiskõiguse on iseenesest põhjendatud, kuid samas võiks seadusandja vaidluste tekkimise vältimise eesmärgil kaaluda maksetähtpäeva kokkulepetele kirjaliku vorminõude sätestamist. Üksnes sellise kokkuleppega on pooltel kindlus kohustuse täitmise aja ning kokkuleppe kehtivuse suhtes.

Sõnaselge kokkuleppe olemasolu ei ole aga ainukeseks tingimuseks, mis peab olema täidetud VÕS § 82¹ lg-tes 2 ja 5 sätestatud erikokkuleppe sõlmimiseks. Täiendavaks eelduseks on see, et lepingutingimus ei tohi olla võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane. Selle hindamiseks tuleb esmalt võtta arvesse juhtumi kõiki asjaolusid. Täiendavalt tuleks arvestada sellega, kas a) kokkuleppe näeb ette mis tahes jämeda kõrvalekalde heast kaubandustavast, mis on vastuolus hea usu ja ausa käitumisega, b) seda kas võlgnikul on objektiivseid põhjuseid kalduda kõrvale VÕS § 82¹ lg-s 2 või VÕS § 82¹ lg-s 5 sätestatud piirangutest ning c) ka kaupade või teenuste laadi (direktiivi 2011/7 artikkel 7 lg 1). Eeltoodud nõuetele mittevastava kokkuleppe korral, peaks võlausaldajal olema seega võimalus tugineda seadusjärgsele normistikule.⁶⁷ Kauba, teenuse või muu hüve vastuvõtmise või ülevaatamise tähtajalise piirangu kehtestamisel on seadusandja arvestanud asjaoluga, et direktiivi 2011/7 eesmärk ei ole reguleerida ülevaatamistähtaegu kui selliseid, vaid üksnes selliseid ülevaatamistähtaegasid, mis on seotud maksetähtaegadega

⁶⁶ K. Sein. Tehingu vorminõuded ja nende järgimata jätmise tagajärjed – Juridica 2010/VII, lk 509.

⁶⁷ J. Albert et al. Review, *op. cit.*, p 55.

arvestamisega. Sellest tulenevalt kohaldub VÕS § 82¹ lg-s 5 sätestatud piirang üksnes juhul, kui maksetähtaeg hakkab kulgema pärast kauba, teenuse või muu hüve vastuvõtmist või ülevaatamist, mille käigus tuleb kontrollida selle lepingule vastavust.⁶⁸ Autor selgitab käesolevaga täiendavalt, et ülevaatamiskohustuse täitmise ajalise piirangu kehtestamata jätmine muudele juhtudele, kus maksetähtaeg ei hakka jooksmas kauba ülevaatamise hetkest, on igati positiivne. Seda seetõttu, et nii müügilepingute kui ka töövõtulepingute puhul on VÕS-s sätestatud asja/töö kohene ülevaatamiskohustus (VÕS § 219 lg 1 ja § 643). VÕS § 82¹ lg 5 ei muuda seega VÕS § 219 lg-s 1 ja VÕS §-is 643 sätestatud ülevaatamiskohustuste tähtaegasid, sest seaduses sätestatud ülevaatamiskohustuse viivitamatu täitmise asemel 30-päevase tähtaja sätestamine oleks võrreldes varemkehtinud regulatsiooniga võlausaldaja kaitse seisukohalt tagasiminekuks.⁶⁹

Eeltoodust lähtudes on autor seisukohal, et VÕS § 82¹ lg-s 2 sätestatud piirangud on efektiivseks vahendiks ebamõistlikke maksetähtaegasid sätestavate kokkulepete sõlmimise vältimisel. Lepinguvabadus on küll tähtis, kuid selle piiramise lubatavust tasuks siiski jaatada olukorras, kus nimetatud piirangud tulenevad ühiskonnast endast. Seda seetõttu, et maksetähtajapiirangud peaksid eeltoodust tulenevalt edendama üldist majanduse arengut ning seeläbi teenima ka võlasuhte poolte huvisid.⁷⁰ Samas väärrib mainimist, et kuivõrd eesti ärimaastikul puudub selliste kokkulepete sõlmimise praktika, siis pole arutelu all oleva VÕS-i sättel suurt mõju majandus- või kutsetegevuses tegutsevatele isikutele. Seda ei saa aga kahjuks nii üheselt öelda kauba või teenuse ülevaatamistähtaegade osas. Praktikas on tihtipeale ettenähtud 30 päevast ülevaatamistähtaega ülevatavad kokkulepped, mistõttu võib tekkida olukord, kus kauba iseärasustest tulenevalt ei ole selle ülevaatamist võimalik seadusjärgse tähtaja jooksul täies mahus teostada. Samas on selge, et ülevaatamistähtaegade piiramine on ositi ka võlausaldajate huvides, kuivõrd see tagab õiguslikud ootused sõlmitud lepingu kehtivuse osas. Asjaolu, et võlausaldajate põhjendatud huvide tagamine ei ole VÕS § 82¹ lg 5 eraldiseisvaks eesmärgiks, ei tingi autori hinnangul seda, et võlausaldajad ei võiks antud imperatiivsest sättest kasu lõigata.

---

⁶⁸ Seletuskiri 1, *op cit.*, lk 11

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ Sveriges Riksdag Civilutskottet betänkande. Snabbare betalningar 2012/13:CU6, sid 11. Arvutivõrgus: <http://data.riksdagen.se/fil/22CA7823-1D0F-4BC9-A152-640D561BB5B5>, 05.05.2013.

1.3. Rahaliste kohustuste täitmine maksegraafiku alusel

Rahalise kohustuse tähtaegne tasumine on oma olemuselt sama tähtis kui võlausaldaja korrespondeeruva vastusoorituse tähtaegne ning nõuetekohane täitmine. Seaduses on sätestatud rida võlgniku huvisid kaitsvaid norme, motiveerimaks võlausaldajat enda kohutus täita ja/või mittekohane täitmine n-ö heastada. Näitena saab siinkohal välja tuua VÕS § 222 jj. Autor mõönab samas, et dispositiivsuse põhimõttest tulenevalt ei ole eelnimetatud sätetel majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute puhul samaväärset tähendust nagu seda on tarbijate puhul (VÕS § 237 lg 1). Sellest hoolimata, on autori hinnangul dispositiivsetel sätetel ka majandus- või kutsetegevuses sõlmitud lepingute puhul suur tähendus. Seda eelkõige pealiskaudsete lepingute sõlmimise korral ning ka juhtudel, kui mõni lepingu säte osutub mis tahes alusel tühiseks. Üheks tavapärasemaks tühisust tingivaks aluseks on ebamõistliku tüüptingimuse sätestamine. 15. aprillil 2013.a jõustunud seaduse muudatusi arvestades, võib vastav tühisus olla edaspidi tingitud ka maksetähtaegade kokkulepete osas.

Lisaks maksetähtaja kokkulepetele, oli enne 15. aprilli 2013.a jõustunud VÕS-i muudatusi võimalik kokku leppida ka rahalise kohustuse täitmisel maksegraafiku alusel, mis võimaldas võlgnikul täita lepingust tulenev rahaline kohustus osamaksetena. Maksegraafikute sõlmimine ei ole autori hinnangul ainult võlgniku huvides, kuivõrd võlausaldajad on tihtipeale võlgniku poolse kohustuse täitmisest huvitatud rohkem kui on seda võlgnikud. Maksegraafik sõlmitakse reeglina võlgniku initsiatiivil, lähtudes reaalsest maksevõimest. Sellest tulenevalt võivad maksegraafiku sõlmimisest nii võlgnik kui ka võlausaldaja. Võttes arvesse eelnimetatud ning tuginedes VÕS § 82¹ lg-le 2 kerkib küsimus, kas käesoleval ajal on võlasuhte pooltel üleüldse võimalik sõlmida rahalise kohustuse täitmise suhtes maksegraafikut, mis võimaldaks võlgnikul täita rahaline pikema kui 60-päevase tähtaja jooksul.

Nagu eelnevalt mainitud, siis maksegraafikute sõlmimine on nii võlgniku kui ka võlausaldaja huvides. VÕS § 82¹ lg 2 ei sätesta sõnaselgelt maksegraafikute sõlmimise piirangut. Samas seob nimetatud norm maksetähtaja kokkulepete puhul maksetähtaja arvestamise hetke näiteks kauba või teenuse saamise ajahetkega. Sellest tulenevalt on autor seisukohal, et maksegraafikute sõlmimine nii enne kui pärast nõude sissenõutavaks muutumist on problemaatiline. Kuivõrd Eesti seadusandja pole otsustanud üle võtta direktiiv 2011/7 artiklis 5 sätestatud, nagu seda on teinud näiteks Rootsi seadusandja SFS (Räntelag) 1975:635 § 2 literas c, siis tuleb autori hinnangul analüüsida maksegraafikute sõlmimise lubatavust VÕS § 82¹ lg-s 2 sätestatu n-ö kohaldamist

välisavate tingimuste kaudu. Vastavalt varem mainitule, on Rootsis kehtivas SFS-is välisatud 60-päevane maksetähtaja piirangut sätestava normi kohaldamine juhtudel, kus pooled on otsustanud kokku leppida maksegraafikus. Sellest tulenevalt on selge, et autori poolt viidatud probleem on tegelik ning vajab aadresserimist.

Direktiivi 2011/7 artikkel 5 kohaselt ei tohiks asjakohaseid siseriiklikke sätteid järgides piirata lepinguosaliste õigust leppida kokku maksegraafikutes, mille kohaselt võib tasumine toimuda osamaksetena. Võlaõigusseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 372 seletuskirja lisa 1 kohaselt on maksegraafiku sõlmimise õigus, st direktiivi 2011/7 artiklis 5 nimetatud õigus, võlasuhte pooltele tagatud ning et vastav regulatsioon tuleneb VÕS-i üldosast.⁷¹ Nagu autor eelnevalt mainis, siis sellist sõnaselgelt antud õigust VÕS-i üldosa siiski ei sätesta. Autor on seisukohal, et maksegraafiku sõlmimine ei ole käsitletav kohustuse ositi täitmisena VÕS § 83 kontekstis. VÕS § 83 lg 1 sätestab, et kui kohustus tuleb täita ühekorraga, võib võlausaldaja keelduda kohustuse ositi täitmise vastuvõtmisest, välja arvatud juhul, kui see oleks vastuolus hea usu põhimõttega. Kui kohustuse ositi täitmine toimub VÕS § 83 lg 1 alusel, siis see ei ole käsitletav lepingu rikkumisena, kui ositi täitmine toimus maksetähtaja raames ning maksetähtaja lõpuks on kogu kohustus täidetav. Kui aga kohustus ei ole maksetähtaja lõppedes saabunud, st maksetähtpäev on möödunud, on täitmata osas toimunud lepingu rikkumine ning võlausaldaja saab kasutada õiguskaitsevahendeid. Praktikas juhtub ositi täitmise puhul tihti seda, et maksetähtpäeva möödumisel jääb osa kohustustest täitmata ning võlgnik peab arvestama sellega, et võlausaldaja poolt ositi täitmise vastuvõtmine ei kõrvalda lepingu rikkumist maksmata jäänud osas.⁷² Eeltoodust tulenevalt tekib aga mulje nagu ei lubaks VÕS § 82¹ lg 2 pooltel sõlmida kokkuleppeid, milles sisalduv n-õ maksegraafik on pikem kui 60 päeva VÕS § 82¹ lg 1 p-des 1 kuni 3 nimetatud asjaolude esinemisest. See aga ei saa olla lähtuvalt direktiivi 2011/7 artiklist 5 ning võlaõigusseaduse ja võlaõigusseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 372 seletuskirja lisast 1 seaduse eesmärgiks.

Autor on seisukohal, et juhul, kui võlasuhte pooled soovivad leppida kokku rahalise kohustuse täitmisel maksegraafiku alusel, st enne rahalise kohustuse sissenõutavaks muutumist, siis on võlasuhte pooltel asjaomane õigus ka VÕS § 82¹ lg 2 kohaselt, kuivõrd eelnev ei ole võlausaldaja

---

⁷¹ Võlaõigusseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 372 seletuskiri 1, lisa 1, lk 2. Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain&page=pub_file&file_id=baac0260-2535-4c27-b44b-d3b531e14fab&, 05.05.2013.

⁷² P. Varul. VÕS komm, *op. cit.*, § 83/p 4.2.

suhtes äärmiselt ebaõiglane. Antud olukorras VÕS § 82¹ lg-s 2 sätestatu kohaldamata jätmise vajadus on tingitud sellest, et VÕS § 82¹ lg 2 seob maksetähtja algushetke VÕS § 82¹ lg 1 p-ides 1-3 esitatud asjaoludega. See tingib olukorra, kus pooled ei saaks leppida kokku pikema tähtajaga maksegraafikus kui 60 päeva. Kuivõrd kehtiv VÕS ei taga sõnaselgelt võlasuhte pooltele võimalust kokku leppida 60 päeva ületavaid maksegraafikuid, siis tuleks VÕS § 82¹ lg-s 2 esitatud välistavaid asjaolusid, st kui lepingus on sõnaselgelt teisiti kokku lepitud ja kui see ei ole asjaolude kohaselt võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane, tõlgendada autori hinnangul laiendavalt koostoimes direktiivi 2011/7 artikliga 5. Autor möönab, et eelnimetatud artikli 5 kohaselt on maksegraafiku sõlmimine võimalik asjakohaseid siseriiklikke sätteid järgides, kuid lähtudes justiitsministeeriumi poolt väljatöötatud ja eelnevalt viidatud seletuskirja lisas 1 nimetatust, on selge, et seadusandja sooviks oli võlasuhte pooltele maksegraafikutes kokkuleppimise õigus siiski tagada. Selline õigus, st maksegraafikus kokku leppimise võimalus, peab autori hinnangul olema võlasuhte pooltele tagatud ka pärast nõude sissenõutavaks muutumist. Selles osas jääb autor kindlaks varasemalt esitatud seisukohtadele ja materiaalõiguslikele alustele.

Lisaks eelmainitule, on autori hinnangul maksegraafikus kokku leppimine teoreetiliselt võimalik ka täiendava tähtaja andmisega. Eelnimetatud väite sisustamiseks kasutab autor muu hulgas ka CISG artikkel 63 asjaomast kirjandust, kuivõrd tegemist on ühe VÕS §-is 114 sätestatud normi allikaga.⁷³ Müüjale annab vastav CISG-i säte seega õiguse määrata võlgniku kohustuse täitmiseks täiendav tähtaeg muu hulgas ka olukorras, kus võlgnik ei ole täitnud rahalist kohustust nõuetekohaselt.⁷⁴ Eelnev tähendab sisuliselt seda, et võlasuhte pool saab uue võimaluse lepinguline kohustus täita.⁷⁵ Sellisel kujul täiendava tähtaja seadmine peab olema seejuures kindlaks määratud tähtajaga, st täiendav tähtaeg peab ette nägema kohustuse täitmise konkreetse aja. Ajaperiood, mis võlgnikule kohustuse täiendavaks täitmiseks antakse, peab lisaks kõigele muule olema vastavalt asjaoludele ka mõistliku pikkusega.⁷⁶ Autori hinnangul kinnitab eelnev sisuliselt võimalust leppida n-ö maksegraafikus kokku ka täiendava tähtaja andmisega, kuivõrd

---

⁷³ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 114/p 2.1.

⁷⁴ J. C. Duncan. Nachfrist was ist? Thinking Globally and Acting Locally: Considering Time Extension Principles of the U.N. Convention on Contracts for the International Sale of Goods in Revising the Uniform Commercial Code - Brigham Young University Law Review 2000. Arvutivõrgus: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/duncan.html>, 05.05.2013. Edaspidi allmärkustes: J. C. Duncan. Nachfrist.

⁷⁵ A. Gärtner. Britain and the CISG: The Case for Ratification - A Comparative Analysis with Special Reference to German Law. Review of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) - Kluwer Law International 2000-2001. Arvutivõrgus: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/gartner.html>, 05.05.2013.

⁷⁶ J. C. Duncan. Nachfrist, *op. cit.*

sätte eesmärgiks on tagada lepingu täitmine poolte võimetele vastavalt pärast kohustuse sissenõutavaks muutumist. Kuivõrd rahalise kohustuse sissenõutavaks muutumine tähendab lepingu rikkumist, st tähtaegselt tasumata jätmist, siis võib võlausaldaja igal juhul kasutada VÕS § 101 lg-s 1 sätestatud õiguskaitsevahendeid. Nagu eelnevalt mainitud, siis üheks selliseks õiguskaitsevahendiks on kohustuse täitmiseks täiendava tähtaja andmine. VÕS § 114 lg 1 kohaselt võib võlausaldaja anda võlgnikule kohustuse täitmiseks täiendava mõistliku tähtaja, kui võlgnik rikub kohustust. Sellest tulenevalt on kohustuse täiendava tähtaja andmise eeldusteks a) kohustuse rikkumine võlgniku poolt, b) kohustuse rikkumist ei tohi olla põhjustanud võlausaldaja ja c) kohustuse rikkumine ei tohi olla vabandata. Autor möönab, et kohustuste täitmiseks täiendava tähtaja andmine kuulub reeglina kohaldamisele olukordades, kus võlausaldajal on täiendava tähtaja andmine kohustuslik, st kahju hüvitamise nõude esitamiseks VÕS § 115 lg 2 järgi, lepingust taganemiseks VÕS § 116 lg 2 p-i 5 järgi või lepingu ülesütlemiseks VÕS § 196 lg 2 järgi. Võttes arvesse varem esitatud seisukohta VÕS § 82¹ lg 2 probleemse sõnastuse osas, tuleks autori hinnangul siiski jaatada VÕS § 114 kohaldamist ka n-ö maksegraafikute kokkulepete raames. Asjaolu, et täiendava tähtaja andmine toimub reeglina ühepoolse, st võlausaldajapoolse, vastuvõtmist vajava tahteavalduse edastamisega võlgnikule⁷⁷, ei tähenda autori hinnangul seda, et antud sätte kontekstis ei võiks pooled selles ette näha n-ö maksegraafikut, mille kohaselt täidab võlgnik enda sissenõutavaks muutunud kohustused hilinemisega. Võttes arvesse seda, et täiendava tähtaja andmise teatise suhtes puuduvad sarnaselt CISG artikkel 63 regulatsiooniga vorminõuded⁷⁸, siis võib sellise „teate edastamine“ toimuda näiteks ka poolte vaheliste läbirääkimiste käigus. Ositi maksmise võimalus on autori hinnangul VÕS § 114 lg 1 kontekstis nii võlgniku kui võlausaldaja suhtes igati mõistlik. Muu hulgas tagatakse võlausaldaja huvi säilimine lepingu täitmise suhtes, kuivõrd VÕS § 114 lg-st 3 tulenevalt on võlausaldajal õigus nõuda võlgnikult rikkumisest tuleneva kahju hüvitamist ning viivise maksmist. Probleemseks osutub aga olukord, kus võlasuhte pooled on lepinguga kokku leppinud, et võlausaldajal ei ole kohustuse täitmiseks täiendava tähtaja andmise õigust.⁷⁹ Sellisel juhul tuleb autori hinnangul lähtuda üksnes varasemalt esitatud materiaalsoiguslikust alusest maksegraafiku kokkuleppe lubatavuse hindamiseks.

---

⁷⁷ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 114/p 6.3.

⁷⁸ P. P. Viscasillas. The Nachfrist Remedy. Collection of Papers at UNCITRAL SIAC Conference 22-23 September, 2005. Arvutivõrgus: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/perales6.html>, 05.05.2013.

⁷⁹ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 114/p 10.

Lähtudes eeltoodust, on autor seisukohal, et VÕS § 82¹ lg-s 2 sätestatud norm ei ole sõnastatud kõige õnnestunumalt. Autori hinnangul on see kaasa toonud olukorra, kus võlasuhte pooltele ei ole piisavalt selgelt tagatud võimalust kokku leppida maksegraafikutes. See ei ole aga VÕS-i ega ka direktiivi 2011/7 eemärgiks. Eelnev ei tähenda siiski, et lepinguvabadust oleks niivõrd suurel määral piiratud, et vastavat probleemi ei oleks võimalik ratsionaalselt, sh võlasuhte poolte huvisid arvestades lahendada. Autori hinnangul on seega ka käesoleval ajahetkel võimalik leppida kokku maksegraafikutes, mis näevad ette üle 60 päeva pikkuse maksetähtaja.

2. Viivis hilinevad makselt

2.1. Viivisenõude eeldused ja selle esitamist välistavad asjaolud

Viivitusintressi ehk viivisenõue on täitmisenõude kõrval üheks peamiseks õiguskaitsevahendiks rahalise kohustuse mittetäitmisel. Viivis tagab, et võlausaldajale garanteeritakse vähemalt seadusjärgsel tasemel õigus nõuda raha maksmisega viivitamisest tulenevat kahju hüvitist.⁸⁰ Selles osas erineb VÕS-is sätestatu mõneti üheks viivisenõude allikaks olevast CISG artiklist 78⁸¹, mille kohaldamise praktikas jaatatakse pigem võlausaldaja täielikku kompenseerimist nende kulutuste osas, mis on tekkinud võlgniku makseviivituse tõttu.⁸² Nimetatud puuduste tõttu on praktikas CISG-i viivisenõude sätteid tihtipeale asendatud PICC artikliga 7.4.9., mis on enda reguleerimisala osas tunduvalt täpsem.⁸³ Hüvitis ise väljendab minimaalset eeldatavat kahju hüvitamise nõuet, mida võlausaldaja võib nõuda, sõltumata tegelikust kahjust. Sellest tulenevalt on viivisenõudel ka sanktsiooniooniline, st kohustuste täitmist tagav funktsioon.⁸⁴ Viivisenõue on võlausaldajaid soosiv õiguskaitsevahend, kuna see lihtsustab võlausaldajal rahalise kohustuse täitmisega viivitamisest tekkiva kahju suuruse arvestamist.⁸⁵ Sellest tulenevalt on võlausaldajad huvitatud kõrgetest viivisemääradest, st võrreldes seadusjärgse viivisemääraga, mis aitaksid võlausaldaja tõendamiskoormist võlgniku poolse lepingu rikkumise korral veelgi vähendada. 15. aprillil 2013.a jõustunud VÕS-i muudatuste üheks eesmärgiks oli muu hulgas võlausaldajate positsiooni parandamine võlasuhtes juhul, kui võlgnik on rahalise kohustuse täitmisega hilinevad.⁸⁶ Nimetatud eesmärgi saavutamiseks tõsteti seadusjärgset viivise määra, sätestati vastutus viivisenõude esitamise eeldusena ka majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute vahelistes võlasuhtes, kehtestati ulatuslik piirang vältimaks seadusjärgse viivisenõude kokkuleppelist vähendamist ning sätestati, et viivisenõude välistamise kokkulepped majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute vahelistes võlasuhtes on seadusjärgselt tühised. Kuivõrd antud töö üheks eesmärgiks on hinnata majandus- või kutsetegevuses tegutseva võlausaldaja positsiooni võlasuhtes juhul, kui esineb rahalise kohustuse täitmisega hilinevad, analüüsib autor esmalt seda, mis alustel ja eelduste täitmisel on võlausaldajal võimalik viivisenõue esitada.

⁸⁰ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 113/p 1.

⁸¹ *Ibid.* § 113/p 2.2.

⁸² R. Goode et al (comp). *Transnational Commercial Law*. Oxford : Oxford University Press, 2007, p 304. Edaspidi allmärkustes: R. Goode. *Transnational Commercial Law*.

⁸³ S. Vogenauer et al (edit). *Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (PICC)*. United States : Oxford University Press, 2009, lk 905. Edaspidi allmärkustes: UNIDROIT komm.

⁸⁴ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 113/p 4.

⁸⁵ RKTko 3-2-1-132-04, p 15.

⁸⁶ Seletuskiri 1, *op. cit.*, lk 2.

VÕS § 113 lg-s 1 nimetatud viivise nõude kohaldamise eeldusteks on: 1) kehtiva võlasuhte olemasolu, 2) rahalise kohustuse olemasolu, 3) rahalise kohustuse sissenõutavus, 4) võlgniku vastutus rahalise kohustuse täitmisega viivitamise eest ning see, et 5) võlgniku viivitust ei tohi olla põhjustanud võlausaldaja.⁸⁷

Võlasuhe on õigussuhe, millest tuleneb võlgniku kohustus teha võlausaldaja kasuks teatud tegu või jätta see tegemata ning võlausaldaja õigus nõuda võlgnikult kohustuse täitmist (VÕS § 2 lg 1). Võttes arvesse eelnimetatud, on selge, et võlasuhe võib tekkida nii lepingulisel- kui ka lepinguvälisel alusel. Võlasuhte kaudu luuakse suhte subjektide vahel õiguslik seotus, millest reeglina tulenevad pooltele nii aktiivsed kui passiivsed kohustused. Võlasuhte pool, kellel on kohustus mingi tegu sooritada või selle tegemisest hoiduda, on võlasuhte aktiivne pool ehk võlgnik.⁸⁸ Võlasuhte passiivseks pooleks on aga võlausaldaja, kes on võlgniku ees juba kõik endale võetud kohustused täitnud ning võib sellest tulenevalt nõuda võlgnikult korrespondeeruvat vastusooritust kas teo või tegevusest hoidumise näol. Seejuures väärrib märkimist, et võlasuhet võib käsitleda nii kitsa kui ka laia mõistena. Kitsas tähenduses on võlasuhe õiguslik seotus, mille kohaselt võlausaldaja on seotud oma nõude kaudu sellele nõudele vastavat kohustust omava võlgnikuga. Laias tähenduses tähistab võlasuhe õiguslike suhete kompleksi, millest tuleneb mitte ainult üks kohustus ja sellele vastav nõudeõigus, vaid mis hõlmab nii põhi- kui kõrvalkohustusi ning sinna juurde kuuluvaid kujundusõiguseid.⁸⁹ Kõige tüüpilisemaks ja ka käesoleva töö keskseks võlasuhteks on leping. Lepinguga pannakse (reeglina) mõlemale võlasuhte poolele õigused ja kohustused. Näitena võib siinkohal välja tuua müügilepingu, millest tuleneb müüjale põhikohustustena kohustus anda ostjale üle olemasolev, valmistatav või tulevikus omandatav asi ning teha võimalikuks selle omandi üleminek ostja. Ostja vastusoorituseks on aga müüjale ostuhinna tasumine rahas ning asja vastuvõtmine (VÕS § 208 lg 1). Eelnev ei tähenda aga seda, et pooltel ei oleks teisi kohustusi ja/või õiguseid. Nendeks on nii seadusjärgsed kõrvalkohustused ja õigused, kui ka konkreetsest võlasuhtest tulenevad õigused ja/või kohustused.

Eelnimetatust tulenevalt on selge, et viivisenõude teine eeldus, so rahalise kohustuse olemasolu, peab tulenema võlgnikule võlasuhtest, mille kohustuse rikkumisele võlausaldaja tugineb. Rahalise kohustusena tuleks eelkõige käsitleda sellised kohustusi, kus võlgnikul on kohustus maksta võlausaldajale teatud rahasumma. Seejuures väärrib märkimist, et enamiku võlasuhete

---

⁸⁷ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 113/p 4.

⁸⁸ I. Kull. VÕS komm, *op. cit.*, § 2/p 4.1.

⁸⁹ *Ibid.*

reguleerimisalasse kuulub rahaline kohustus, olgu see siis kohustus maksta mingi konkreetse asja või teenuse eest.⁹⁰ Nagu eelnevalt mainitud, siis võib rahaline kohustus tekkida ka lepinguvälistel alustel. See on võimalik näiteks alusetu rikastumise korras juhul, kui näiteks soorituskondiktsiooni puhul on täidetud VÕS § 1028 lg-s 1 ja 2 nimetatud eeldused. Rahaline kohustus on teatud mõttes eriskummaline, kuivõrd seadusandja on VÕS § 108 lg 1 alusel andnud võlausaldajale õiguse nõuda võlgnikult rahalise kohustuse täitmist alati. Varasemalt esitatud müügilepingu näite kontekstis on ostjal rahaline kohustus tasuda ostuhind. Selle kohustuse, st ostuhinna tasumine, õigeaegselt täitmata jätmine on aga kahjuks majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute vahelistes võlasuhtes üsna tavaline. Euroopa Komisjoni 2009.a pärineva aruande kohaselt oli Euroopa Liidu liikmesriikides hilinevad makseid 1.9 triljoni euro väärtuses.⁹¹ Euroopa Komisjoni hinnangu kohaselt peaks direktiivi 2011/7 ülevõtmine tagama vähemalt 150 miljardi euro suuruse hüvangu maksete õigeaegse tasumise näol, aidates seeläbi kaasa likviidsusele ja ettevõtete finantsjuhtimisele.⁹²

Autor selgitab käesolevaga enne viivisenõude kolmanda eelduse juurde pöördumist, et rahalise kohustuse olemasolu tuleb väga selgelt eristada rahalise kohustuse sissenõutavusest, mis on viivisenõude kolmandaks eelduseks. Selline eristamine on vajalik seetõttu, et rahalise kohustuse olemasolu ei tähenda automaatselt seda, et võlausaldaja võiks nõuda võlgnikult selle täitmist. Rahalise kohustuse sissenõutavus, kui viivisenõude eeldus, tähendab seda, et võlgnik ei ole täitnud võlasuhtest tulenevat rahalist kohustust õigel ajal ja võlausaldajal on sellest tulenevalt õigus nõuda võlgnikult kohustuse täitmist. Nõude sissenõutavaks muutumise regulatsioon on sätestatud VÕS § 82 lg-s 7 ning VÕS §-is 82¹. Kordamata käesolevas töös varem esitatud selgitusi nõuete sissenõutavaks muutumisest VÕS § 82¹ alusel⁹³, piirduv autor käesolevaga üksnes lühidalt VÕS § 82 lg-s 7 sätestatud sissenõutavuse regulatsiooni kohaldamise temaatikal. Rahalisi kohustusi hõlmavate võlasuhte korral on pooled reeglina kokku leppinud kohustuse täitmise ajas, st leppinud kokku maksetähtajas või tähtpäevas. Sellisel juhul muutub võlausaldaja nõue võlgniku vastu sissenõutavaks pärast seda, kui kohustuse täitmiseks antud maksetähtaeg või tähtpäev möödub ilma rahalise kohustuse täitmiseta võlgniku poolt, st tekib võlgniku poolne

---

⁹⁰ P. Varul. VÕS komm, *op. cit.*, § 91/p 4.1.

⁹¹ United Kingdom's department for business innovation & skills. Impact Assessment of Directive of the European Parliament and the Council on combating Late Payment, 2012, p 3. Arvutivõrgus: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/32706/12-1132-impact-directive-on-combating-late-payment.pdf, 05.05.2013. Edaspidi allmärkustes: Impact Assessment.

⁹² *Ibid.*

⁹³ *Supra.* lk 11 jj.

viivitus kohustuse täitmisel (VÕS § 82 lg 7 ls 1). VÕS § 82 lg 7 ls 2 kohaselt muutub kohustus, mille täitmise aeg ei ole lepingus kindlaks määratud ega tulene ka võlasuhte olemusest, sissenõutavaks pärast kohustuse täitmiseks mõistliku vajaliku aja möödumist lepingu sõlmimist. Samas tuleb autor meelde, et nagu varasemalt mainitud, siis rahalise kohustuse sissenõutavaks muutumist erikokkuleppe puudumisel tuleb hinnata VÕS § 82¹ lg 1 alusel, sest tegemist on erinormiga VÕS § 82 lg 3 ja § 82 lg 5 suhtes. Seega tähendab rahalise kohustuse sissenõutavus seda, et võlgnik on juba asunud lepingut rikkuma maksetähtpäeva või tähtaja möödalaskmisega. Võttes arvesse eelnimetatut, muutub rahaline kohustus VÕS § 82 lg-st 7 tulenevalt sissenõutavaks siis kui pooled on sõlminud rahalise kohustuse täitmise aega määratleva kokkuleppe ning võlgnik vastavasisulist kokkulepet rikub. Juhul, kui pooled ei ole rahalise kohustuse täitmise aega sätestavat kokkulepet sõlminud, siis tuleb hinnata rahalise kohustuse sissenõutavust VÕS § 82¹ lg 1 alusel. Samuti kuulub VÕS § 82¹ lg-s 1 sätestatu kohaldamisele, kui kokkuleppeline tähtaeg on VÕS § 82¹ lg-tes 2 või 5 sätestatuga vastuolus.

Lisaks eelnimetatule, on viivisenõude eelduseks ka võlgniku vastutus rikkumise eest. Kuna viivise instituut on VÕS § 101 1 p-i 6 kohaselt õiguskaitsevahend, siis on selge, et vastavasisulise nõude eelduseks on ka võlgniku poolne vastutus rikkumise eest. Kuivõrd rahalise kohustuse mittetäitmise korral puuduvad VÕS-is vastutuse erinormid, siis tuleb kohaldada VÕS §-is 103 sätestatud rikkumise vabandatavuse normistikku. Antud normi üheks allikaks oleva PECL artikli 8:108⁹⁴ kohta on muu hulgas märgitud, et vabandatavusele tuginemine on võimalik üksnes pärast lepingu sõlmimist, st vabandatavuse tinginud asjaolu peab esinema sel ajal, mil võlgnik lepingu järgselt enda kohutuse täitma oleks pidanud.⁹⁵ Sellist vastutust nimetatakse garantiivastutuseks, mille olemasoluks on eeldus, et võlgnik garanteerib täitmise sõltumata takistusest, mis kohustuse täitmisel võivad tekkida. Sellega omistatakse võlgnikule põhimõtteliselt iga rikkumine sõltumata rikkumise põhjusest.⁹⁶ Võlgniku vastutust saab välistada üksnes kohustuse rikkumise vabandatavus (VÕS § 103 lg 2 ls 1). Vabandatavus tähendab, et kohustuse rikkumine on toimunud vääramatü jõu tõttu. Vääramatü jõud on asjaolu, mida võlgnik ei saanud mõjutada ja mõistlikkuse põhimõttest lähtudes ei saanud temalt oodata, et ta lepingu sõlmimise või lepinguvälise kohustuse tekkimise ajal selle asjaoluga arvestaks või seda väldiks või takistava asjaolu või selle tagajärje ületaks (VÕS § 103 lg 2 ls 2). Selleks, et mingit asjaolu saaks pidada

---

⁹⁴ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 103/p 2.

⁹⁵ R. Backhaus. The Limits of the Duty to Perform in the Principles of European Contract Law – Electronic Journal of Comparative Law, Vol.8.1, March 2004, lk 3. Edaspidi allmärkustes: R. Backhaus.

⁹⁶ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 103/p 5.1.

vääramatuks jõuks, peab võlgnik tõendama, et see asjaolu asub väljaspool võlgniku mõjusfääri ning et lähtuvalt mõistlikkuse põhimõttest ei saanud võlausaldaja võlgnikult oodata, et ta lepingu sõlmimise või lepinguvälise kohustuse tekkimise ajal selle asjaoluga arvestaks, seda asjaolu väldiks või takistava asjaolu või selle tagajärje ületaks.⁹⁷ Asjaolu on antud sätte mõttes võlgniku mõjusfäärist väljaspool, kui see tekib võlgnikust sõltumata.⁹⁸ Siinkohal tasub märkida, et rahalise kohustuse tasumata jätmise korral pole reeglina võimalik VÕS § 108 lg-st 1 ja § 103 lg-st 1 tulenevalt tugineda kohustuse rikkumise vabandatavusele.⁹⁹ Seetõttu pole võlgniku poolse rahalise kohustuse täitmata jätmise VÕS § 103 lg 1 ja PECL artikkel 8:108 mõttes vabandatav isegi siis, kui võlgnetav summa suureneb mistahes õiguslikult aktsepteeritaval põhjusel sadade protsentide võrra.¹⁰⁰ Sellest hoolimata, on praktikas tavapärane, et rahaliste kohustustega lepingute puhul nähakse ette näiteks vääramatust jõust teavitamise tähtajad, millest kinnipidamata jätmisel kaotab vääramatule jõule tuginev pool õiguse vastutuse välistamisele. Samuti on võimalik, et lepinguga nähakse ette, et isik vastutab oma kohustuse rikkumise eest vabandatavusest sõltumata (VÕS § 103 lg 4). Vastutuse erikokkuleppe sõlmimisel, tuleb siiski arvestada VÕS § 106 lg-s 2 sätestatuga, mille kohaselt on kokkulepe, millega välistatakse vastutus või piiratakse seda kohustuse tahtliku rikkumise puhuks, samuti kokkulepe, mis võimaldab võlgnikul täita kohustuse oluliselt erinevana võlausaldaja poolt mõistlikult eeldatust või mis muul viisil ebamõistlikult välistab vastutuse või piirab seda, tühine.

Majandus- ja kutsetegevuses tegutsevate isikute vahelises võlasuhtes ei olnud vastutus sätestatud eraldiseisva viivisenõude eeldusena enne 15. aprillil 2013.a jõustunud muudatusi. Selliselt oli see küsimus muu hulgas lahendatud ka CISG-is. See on märkimisväärne seetõttu, et VÕS-i muudatused tulenesid nimelt direktiivist 2011/7, muutes seeläbi viivisenõude instituuti võlgniku vaatevinklist lähtuvalt kergendavaks.¹⁰¹ Eelnev ei ole aga vastavalt varem mainitule direktiivi 2011/7 eesmärgiks. Nimetatud põhimõtte sisaldus muu hulgas ka direktiivi eelkäija, direktiiv 2000/35 artikli 3 lg 1 litera c alapunktis ii.¹⁰² Vastutus, kui viivisenõude eeldus on oluline selleks, et võlgnikku ei võetaks vastutusele viivituse eest, mis temast ei sõltu. Teisisõnu välistab direktiiv 2000/35 ise viivise maksmise juhul, kui hilinenud maksmine ei ole võlgniku käitumise tagajärg,

---

⁹⁷ K. Sein. Mis on vääramatu jõud ? - *Juridica* 2004/VIII, lk 513.

⁹⁸ R. Backhaus, *op. cit.*, lk 4.

⁹⁹ RKTko 3-2-1-118-05, p 16.

¹⁰⁰ R. Backhaus, *op. cit.*, lk 4

¹⁰¹ C. Bilotta, *op. cit.*, p 720.

¹⁰² Seletuskiri 1, *op. cit.*, lk 12.

kes on hoolsalt arvesse võtnud kohustuse täitmiseks tavaliselt kuluvat aega ning asjaolusid.¹⁰³ Seetõttu ei tohiks viivisenõuet olla, kui võlgnik ei vastuta rahalise kohustuse hilinenud täitmise eest.¹⁰⁴ Kuivõrd samasisuline norm sisaldub ka direktiiv 2011/7 artikli 3 lg 1 literas b, siis otsustas Eesti seadusandja muuta senikehtinud seadust, mis nägi ette, et majandus- ja kutsetegevuses tegutsevate isikute vahelises võlasuhtes ei olnud viivise nõudeeelduseks võlgniku vastutus kohustuse rikkumise eest. Seetõttu hakkas alates 15. aprillist 2013.a kohalduma VÕS §-st 103 tulenev üldine vastutuse regulatsioon, mille kohaselt välistab võlgniku vastutuse väärmatu jõud. Vabandatavusele tuginemine ei ole mitte kõigi VÕS-i viivisenõude allikaks olevate normide kontekstis vajalik. See kehtib näiteks PICC 7.4.9. puhul¹⁰⁵, kus väärmatu jõu esinemise korral on võlausaldajal võimalik vabandatavusest hoolimata nõuda kahju hüvitamise asemel kompensatsiooni raha kasutamise eest.¹⁰⁶ Siinkohal tasub antud teema lõpetava märkusena selgitada, et praktikas pole kõnesoleval muudatusel märkimisväärset mõju, sest olukordi, kus väärmatu jõu tõttu ei saa rahalist kohustust täita, ei ole ilmselt väga palju. Üldjuhul on enamik põhjuseid, mis võivad tuua kaasa rahalise kohustuse rikkumise võlgniku enda mõjusfääris ning seega ei ole rahalise kohustuse täitmata jätmine nii või teisiti vabandatav.¹⁰⁷

Tulles tagasi vastutuse erikokkulepete juurde, tõusetub aga teatav küsimus nende kokkulepete lubatavuse osas. Nimetatud kokkuleppeid on sõlmitud kuni VÕS-i 15. aprill 2013.a jõustunud muudatuste tegemiseni ja ilmselt sõlmitakse ka edaspidi. Samas soovib autor siinkohal märkida, et direktiiv 2011/7 artikli 3 lg 1 literast b tulenevalt võib vastutus olla käsitletav imperatiivse viivisenõude eeldusena. Seda seisukohta kinnitab nii direktiivi 2011/7 süstemaatiline tõlgendamine, selle eelkäija, direktiivi 2000/35 artikkel 3 lg-s 3 sätestatu, seaduseelnõu 372 seletuskiri kui ka Euroopa Kohtu otsus C-306/06. Direktiivi 2000/35 artikkel 3 lg 3 kohaselt kohustusid liikmesriigid sätestama, et kui kokkulepe maksekuupäeva või hilinenud maksmise kohta ei ole kooskõlas lõike 1 punktide b–d ja lõike 2 sätetega, siis see kas ei ole jõustatav või annab see alust kahjuhüvituse nõudmiseks, kui kõiki juhtumi asjaolusid, kaasa arvatud head kaubandustava ja kaupade laadi arvestades, on see võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane. Normis viidatud mõjualasse jääb muu hulgas ka direktiivi 2000/35 artikkel 3 lg 1 litera c alapunktis ii sätestatu, mille kohaselt on vastutus viivise nõude immanentne eeldus. Nimetatud

---

¹⁰³ EKo 03.04.2008.a, C 306/06, *Deutsche Telekom AG jt*, p 22. Edaspidi allmärkustes: EKo C306/06.

¹⁰⁴ J. Albert et al. Review, *op cit.*, p 49.

¹⁰⁵ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 103/p 2.

¹⁰⁶ PICC, *op. cit.*, p 279.

¹⁰⁷ Seletuskiri 1, *op. cit.*, lk 13.

direktiivi säte tagab, et võlgnikku ei tohi võtta vastutusele viivituse eest, mis temast ei sõltu. Teisisõnu välistab direktiivi 2000/35 viivisenõude juhul, kui hilinevad maksmine ei ole võlgniku käitumise tagajärg, kes on hoolsalt arvesse võtnud kohustuse täitmiseks tavaliselt kuluvat aega ning asjaolusid.¹⁰⁸ Arvestades direktiivi 2011/7 artiklis 3 lg 1 literas b sätestatud, kohaldub viivise nõudele VÕS §-is 103 tulenev üldine vastutuse regulatsioon, mille kohaselt välistab võlgniku vastutuse väärmatu jõud.¹⁰⁹ Võttes arvesse eelnimetatud, on autor seisukohal, et VÕS § 103 lg-s 4 sätestatud vastutusest välistamise kokkulepped viivisenõude esitamisel võivad olla seadusjärgselt tühised, st et vastutus viivisenõude eeldusena on imperatiivne säte. Autori hinnangul ei too VÕS § 103 lg 1 imperatiivsus käesoleval juhul kummalegi võlasuhte poolele kaasa negatiivseid tagajärgesid, kuivõrd nagu varasemalt mainitud, siis vabandatavusele tuginemine rahalise kohustuse mittetäitmise korral on pigem erandlik juhus.

Viivisenõude esitamise viimaseks eelduseks on see, et võlgniku viivitust ei tohi põhjustada võlausaldaja. Viivisenõue ei ole seega põhjendatud, kui võlgnik ei saanud kohustust täita võlausaldaja vastuvõtuviivituse tõttu, samuti aja eest, mil ta õigustatult keeldus oma kohustuse täitmisest (VÕS § 113 lg 4). Lisaks eelnevale, on viivisenõue välistatud ka VÕS § 101 lg-s 3 sätestatud alusel, mille kohaselt ei või võlausaldaja tugineda kohustuse rikkumisele võlgniku poolt ega kasutada sellest tulenevalt õiguskaitsevahendeid niivõrd, kuivõrd selle rikkumise põhjustas tema enda tegu või temast tulenev asjaolu või sündmus, mille toimumise riisikot ta kannab.¹¹⁰ Eeltoodust tulenevalt on viivisenõue välistatud antud eelduse kontekstis juhtudel, kui esineb võlausaldaja vastuvõtuviivitus, võlgnikul oli õigus keelduda kohustuse täitmisest või rahalise kohustuse rikkumise põhjustas võlausaldaja tegu, mille toimumise riisikot ta kannab.

Võlausaldaja vastuvõtuviivituseks tuleb lugeda sellist asjaolu, kui võlgnik ei saa täita oma kohustust võlausaldajast tuleneva asjaolu tõttu, eelkõige, kui a) võlausaldaja ei võta õigustamatult vastu talle pakutud kohustuse kohast täitmist, b) võlausaldaja keeldub õigustamatult kohustuse täitmisest, milleta võlgnik ei saa oma kohustust täita või c) võlausaldaja ei tee võlgniku kohustuse täitmiseks vajalikku muud tegu või koostööd võlgnikuga (VÕS § 119 lg 1). Antud norm reguleerib olukorda, kus võlgniku kohustuse täitmine on takistatud võlausaldajast sõltuvate asjaolude tõttu, ning esitab seetõttu näidisloetelu vastuvõtuviivituse eeldustest. Niisamuti väärrib märkimist, et loetelu asjaoludest, mis võivad kaasa tuua võlausaldaja sattumise

¹⁰⁸ EKo C306/06, *op. cit.*, p 30.

¹⁰⁹ Seletuskiri 1, *op. cit.*, lk 13.

¹¹⁰ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 113/p 5.5.

vastuvõtuviiivitusse, ei ole ammendav ning et samuti ei ole nõutav, et võlausaldaja vastuvõtuviiivituseks peaks esinema ühel ajal mitu loetelus märgitud asjaolu.¹¹¹

Nagu eelnevalt mainitud, siis teiseks viivisenõuet välistavaks asjaoluks on see, kui võlgnik keeldub kohustuse täitmisest VÕS §-i 111 alusel.¹¹² Võlgnikul on eelnimetatud normi kohaselt õigus oma kohustuse täitmisest keelduda kuni võlausaldaja on oma kohustuse täitnud, täitmist pakkunud või andnud täitmiseks tagatise või on kinnitanud, et ta kohustuse täidab. Õigus keelduda vastastikuse lepingu täitmisest kuni võlausaldaja oma kohustuse täidab või selle täitmise tagab, on oma olemuselt sarnane kohustuse täitmisest keeldumise üldalusega. Tegemist on mittetäidetud lepingust tuleneva vastuväitega, kus mõlema lepingupoole nõuded tulenevad ühest ja samast vastastikusest lepingust.¹¹³ Nii võib võlgnik näiteks keelduda rahasumma tasumisest ilma viivisenõude aktiveerimiseta, kui võlausaldaja ei ole täitnud vastastikusest lepingust tulenevat põhikohustust.¹¹⁴ Siinkohal tasub aga selgitada, et kohustuse täitmisest keeldumise vastuväide on olemuselt ajutine, st sellele saab tugineda üksnes seni, kuni teine pool on oma kohustuse täitnud, täitmist pakkunud või kui täitmine on tagatud või kindel. Seda seetõttu, et antud vastuväite põhiliseks eesmärgiks on kohustada lepingupoolt kohustuse täitmisele ning selle põhiliseks tagajärjeks on lepingupoole enda täitmise edasilükkamine, mitte aga sellest lõplik keeldumine. Seeläbi tagab VÕS § 111 lg 1 esmajoonel kahjustatud lepingupoole jaoks vastusoorituse saamise võlgnikult.¹¹⁵

Viimase viivisenõuet välistava asjaoluna tuleb käsitleda olukorda, kus võlausaldaja on põhjutanud rikkumise, millest tulenevalt ei saa võlgnik oma rahalist kohustust täita. VÕS § 101 lg 3 kehtestab olulise piirangu õiguskaitsevahendite kasutamiseks. Vastav piirang tuleneb hea usu põhimõttest tuletatud keelust kuritarvitada lepingust või seadusest tulenevaid õigusi ja peaks seetõttu tagama, et antud normi eelduste esinemisel ei oleks võlausaldajal õigus tugineda õiguskaitsevahenditele.¹¹⁶ Seetõttu on tegemist VÕS § 113 lg-s 4 sätestatud laiendatud koosseisuga.¹¹⁷ Sättest tulenev piirang õiguskaitsevahendite kasutamise keelamise osas ei ole aga ammendav. See kehtib üksnes selle aja jooksul, millal võlausaldaja põhjustatud takistus

---

¹¹¹ RKTko 3-2-1-67-09, p 18.

¹¹² RKTko 3-2-1-90-12, p 13.

¹¹³ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 111/p 5.

¹¹⁴ RKTko 3-2-1-18-04, p-d 12-13.

¹¹⁵ RKTko 3-2-1-67-09, p 18.

¹¹⁶ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 103/p 7.1.1.

¹¹⁷ *Ibid.*

mõistlikult tähendust omab.¹¹⁸ Samas olukorras, kus võlausaldaja tegu toob kaasa kohustuse rikkumise, on võlgnikul iseenesest võimalik tugineda ka vabandatavusele.¹¹⁹ Selleks peab võlgnik aga tõendama käesolevas alapeatükis varemnimetatud eelduste esinemise. CISG artikli 80 asjaomane õiguskirjandus selgitab põhjendatult, et võlausaldaja poolse rikkumise tuvastamine, millest tulenevalt ei saa võlgnik oma kohustust täita on praktikas äärmiselt keeruline. Seda seetõttu, et CISG artiklile 80 tugineda peaks olema üksnes võimalik siis, kui võlausaldaja käitumine aktiivselt välistas võlgniku poolse kohustuse täitmise ja mitte üksnes ei ergutanud võlgnikku kohustust mitte täitma.¹²⁰

Viivisenõude eelduste täitumise korral, tuleb võlausaldajal esitada võlgnikule viivisenõue. Seega on materiaalsoõiguslikult tegemist nõude, mitte kujundusõigusega. Nõude esitamisel tuleb seejuures selgelt viidata, kas viivisenõue tuleneb lepingust või tegemist on seadusjärgse viivisenõudega.¹²¹ Nõude esitamist ei saa aga võrdsustada viivise nõudmisest teate esitamisega. Hilinenud maksmise korral saab võlausaldajal kasutada hilinenud maksete eest viivise nõudmist ilma igasuguse eelneva teate esitamiseta kohustuste täitmata jätmise kohta või muu sarnase teate esitamiseta, milles meenutatakse võlgnikule tema maksekohustust (direktiivi 2011/7 preambuli p 16). Samuti ei eelda hagi esitamine kohtusse täiendavate toimingute tegemist, nt täiendava tähtaja andmist. Seega ei ole viivisenõudel üldist nõuet lõpetavad tähtaega. Eelnevast hoolimata, peab võlausaldaja siiski arvestama aegumisega.¹²² Viivisenõude aegumise osas tuleb arvestada kahe erineva aegumise sättega, st TsÜS §-is 154 ja §-is 144 sätetstatuga.¹²³ Viivisenõude aegumise hindamiseks tuleb esmalt kohaldada korduvatele kohustustele mõeldud aegumise normistikku. Selle kohaselt on korduvate kohustuste aegumistähtaeg nõude õiguslikust alusest olenemata, kolm aastat iga üksiku kohustuse jaoks (TsÜS § 154). Eesti seadusandja ei ole küll kehtestanud korduva kohustuse definitsiooni, kuid selle all mõeldakse eelkõige selliseid sooritusi, mis tuleb teha mingi ajavahemiku järel perioodiliselt, sõltumata sellest, kas kohustuse aluseks on tehing või seadus. Vastav säte hõlmab muu hulgas ka kõrvalkohustustest tulenevaid nõudeid, st perioodilisi intressi ja viivisemakseid. Viivise korral on tegemist korduva kohustusega, sest võlgnikul tekib

---

¹¹⁸ RKTko 3-2-1-138-10, p 38.

¹¹⁹ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 103/p 7.1.1.

¹²⁰ H. M. Flechtner. The Exemption Provisions of the Sales Convention, Including Comments on "Hardship" Doctrine and the 19 June 2009 Decision of the Belgian Cassation Court. *Belgrade Law Review*, 2011, No. 3. Arvutivõrgus: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/flechtner10.html>, 05.05.2013..

¹²¹ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 113/p 10.1.

¹²² V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 113/p 10.2..

¹²³ RKTko 3-2-1-95-08, p 12.

kohustus tasuda viivist iga viivitatud kalendripäeva eest kindla protsendina põhinõudest.¹²⁴ Korduvate kohustuste täitmisele suunatud nõude aegumise sätted on selles osas eriskummalised, sest nõuded ei hakka aeguma mitte nende sissenõutavaks muutumisest, vaid selle kalendriaasta lõppemisest, mil kohustusele vastav nõue muutub sissenõutavaks (TsÜS § 154 ls 2). Selguse mõttes väärrib ülekordamist: võlausaldajal on viivisenõude esitamise õigus alates põhikohustuse sissenõutavaks muutumisest, st viivisenõue on TsÜS § 154 ls 2 mõttes sissenõutav alates põhikohustuse sissenõutavaks muutumisest. Kuivõrd seadusandja on viivisenõude aegumise sidunud mitte sissenõutavaks muutumise hetkega, vaid järgmise kalendriaasta algusega, on oluliselt lihtsustatud viivisenõuete aegumise arvestamist.¹²⁵

Nagu eelnevalt mainitud, siis kohaldub viivisenõude aegumisele kaks eraldiseisvat alust. Teiseks aluseks on TsÜS § 144, mis sätestab, et kõrvalkohustusest tulenev nõue aegub sõltumata TsÜS §-is 154 sätestatust hilisemalt põhikohustusest tuleneva nõude aegumisega. Säte kehtestab üksnes maksimaalse aegumistähtaja, milleks on põhinõude aegumine. Sellega tagatakse, et kui põhinõue tuleb aegumise tõttu jätta rahuldamata, siis ei saa võlausaldaja nõuda ka sellega seotud nõuete rahuldamist.¹²⁶ Autori hinnangul on tegemist mõistliku lahendusega, kuna vastasel korral ei oleks võimalik tagada õiguskindlust. Eelnimetatud väidet saab selgitada kõige paremini näitega, kus võlausaldajal on võlgniku vastu 10 000 euro suurune nõue, mis muutus sissenõutavaks 01. jaanuaril 2008.a. Samuti oli võlausaldajal lepingust tulenev õigus nõuda seadusjärgset viivist. Võlausaldaja unustas aga nõude ära ning esitas kohtusse hagi alles 01. veebruaril 2011.a. Hagi esitamisel on seejuures õiguslik tähendus ka aegumise kontekstis, kuivõrd see on TsÜS § 160 lg 1 kohaselt põhiliseks nõude aegumise peatumise aluseks. Aegumise peatumine tähendab seda, et mingit ajavahemikku pärast aegumise algust ei loeta aegumise hulka. Selle eesmärgiks on pehmendada aegumisest tulenevat ebaõiglust võlausaldajale.¹²⁷ Samas väärrib märkimist, et põhinõude sissenõudmiseks esitatud hagi ei peata kõrvalnõuete, antud juhul viivisenõude, aegumist.¹²⁸ Kuivõrd võlausaldaja nõue oli aga 01. veebruariks 2011.a juba aegunud TsÜS § 146 lg-st 1 tulenevalt, ei aita võlausaldajale aegumisest tulenevat ebaõiglust elimineerida ka aegumise peatumise instituu. Sellest tulenevalt on võlgnikul võimalik esitada kohtule taotlus aegumise

---

¹²⁴ *Ibid.*

¹²⁵ V. Kõve. TsÜS komm, *op. cit.*, § 154/p 3.1.

¹²⁶ *Ibid.*, § 144/p 3.3.

¹²⁷ *Ibid.*, lk 502.

¹²⁸ V. Kõve. Aegumise peatumine hagi esitamise või muu menetlustoimingu tegemisega kohtus või kohtuväliselt – *Juridica* 2010/VII, lk 524.

kohaldamiseks, mille ka kohus peaks rahuldama. Eelnev tähendab seda, et kohtul puudub võimalus rahuldada võlausaldaja põhinõuet summas 10 000 eurot. Ebaloogiline oleks olukord, kus kohus seejärel mõistaks TsÜS §-le 154 tuginedes välja põhinõudelt kogunenud viivise ajavahemiku 01. jaanuar 2008.a kuni 01. veebruar 2011.a eest, kuna ükski viivisenõue ei olnud TsÜS § 154 mõttes hagi esitamise ajahetkeks aegunud. Isegi juhul, kui väita, et see oleks selline viivise väljamõistmata jätmine oleks võlausaldaja suhtes ebaõiglane, siis tekiks hulganisti protseduurilisi probleeme. Seda seetõttu, et viivisenõude rahuldamiseks peaks kohus siiski hindama, kas põhivõlgnevus üldse eksisteeris, st kas võlausaldaja nõue oleks ilma aegumise kohaldamiseta tulnud rahuldada. Tulles tagasi TsÜS § 144 kohaldamise juurde, tasub esmalt märkida, et tavapärase, st tehinguline aegumistähtaeg on seadusjärgselt reeglina 3 aastat (TsÜS § 146 lg 1). Nimetatud tähtaja osas on aga tavaline erikokkulepete sõlmimine, kuivõrd vastav seaduse säte on dispositiivne (TsÜS § 145). Tähelepanu tuleb pöörata aga tõsiasjale, et ebaproportsionaalsed aegumistähtajad võivad osutada hilisemalt tühisteks tüüptingimusteks VÕS § 42 lg 2 p-i 9 alusel. Märkimist väärib veel täiendavalt asjaolu, et TsÜS § 144 kohaldamisel ei tule lähtuda VÕS §-is 141 sätestatud kõrvalkohustuse ebaõnnestunud definitsioonist. Säte on ebaõnnestunud, kuna ta näib sisaldavat kõrvalkohustuse definitsiooni või vähemalt nende põhiliike, nimetamata aga teisi kõrvalkohustusi. Nendeks on eelkõige kõik kohustused, mis ei ole põhikohustused.¹²⁹ TsÜS §-ist 144 tulenevalt aegub seega eelnevalt väljatoodud näidet arvestades võlausaldaja 10 000 euro suuruse nõudega koos ka viivisenõue. See on põhjendatud, kuna eelnimetatud sätte eesmärgiks on esmajoones õigusrahu saavutamine põhinõude aegumise puhul.¹³⁰

Võttes arvesse eelnevalt väljatoodud eeldusi ning võlgniku potentsiaalseid vastuväited, on selge, et võlausaldaja peaks enne viivisenõude esitamist kõiki eelnimetatud eeldusi ja võlgniku potentsiaalseid vastuväiteid analüüsima. Viivisenõude esitamine olukorras, kus põhinõue pole veel sissenõutavaks muutunud või kui põhinõue on aegunud, on õiguslikult perspektiivitu ning sellesisuline hagi jääks seeläbi tõenäoliselt kohtu poolt kas menetlusse võtmata või läbivaatamata jätmata. Autor selgitab käesolevaga, et varasemalt oli rahalise nõude olemasolul viivisenõude kohtulik esitamise iseenesest loomulik, kuid võttes arvesse 01. juulist 2012.a jõustunud TsMS §-i 133 muudatusi, on viivisenõude analüüsimine enne selle esitamist vägagi oluline. Seda nii riigilõivu tasumise aspektist kui ka hilisemat menetluskulude väljamõistmist arvestades.

¹²⁹ M. Käerdi. VÕS komm, *op. cit.*, § 141.

¹³⁰ V. Kõve. TsÜS komm, *op. cit.*, § 144/p 3.3.

2.2. Viivise seadusjärgne määr

Rahalise kohustuse täitmisega viivitamisel võib võlausaldaja kasutada viivisenõuet motiveerimaks võlgnikku maksma võlgnetav rahasumma. Käesoleval ajal on viivisenõue üheks peamiseks nõudeks, mille võlausaldaja saab esitada võlgniku vastu rahalise kohustusega viivitamisel. Seda eelkõige seetõttu, et viivisenõudega lihtsustatakse võlausaldajal nõuda võlgnikult kahju hüvitis rahalise kohustuse mittetäitmisest tulenevalt. Probleem, mis on praktikas levinud, seisneb selles, et seadusjärgne viivisemäär ei pruugi kaitsta võlausaldajat piisavalt. Iseenesest on selge, et pooled võivad võlasuhte raamides leppida kokku ka viivisenõude ulatuses, mis ületab seadusjärgset määra. Sellest tulenevalt tõstatub küsimus, et millises ulatuses peaks olema seadusjärgselt viivis kehtestatud ning kas viivisenõuet vähendavad või piiravad kokkulepped on seaduse eesmärgiga kooskõlas?

VÕS § 113 lg 1 ls 2 kohaselt on seadusjärgseks viivisemääraks VÕS §-s 94 sätestatud intressimäär, millele lisandub 8% aastas. Kuni 14. aprillini 2013.a jõus olnud seadus nägi aga ette madalama seadusjärgse viivisemäära. Vastavaks määraks oli seaduses sätestatud intressimäär, millele lisandus 7% (VÕS § 113 lg 1 ls 2). Muutus viivisemääras oli tingitud asjaolust, et seadusandjal lasus direktiivi 2011/7 ülevõtmisest tulenevalt kohustus tõsta seadusjärgset viivisemäära vähemalt ühe protsendi võrra, kuivõrd direktiivi 2011/07 kohaselt peab seadusjärgse viivisemäära arvutamiseks lisama VÕS § 94 lg-s 1 nimetatud intressimäärale vähemalt 8% senise 7% asemel.¹³¹ Autor tahab käesolevaga märkida, et sellisel meetodil viivise suuruse määramine on igati teretulnud. Seda eelkõige arvestades asjaolu, et VÕS §-i 113 allikaks olevas CISG artiklis 78¹³² selline põhimõte puudub ning mille tõttu on CISG-i praktilisel rakendamisel tekkinud hulganisti probleeme.¹³³ Nagu eelnevalt mainitud, siis oli Eesti seadusandjal kohustus tagada vähemalt kaheksa protsendine viivisemäär, millele lisandub intress. See on tingitud asjaolust, et direktiivi 2011/7 näol on tegemist miinimumharmoneeriva direktiiviga (direktiivi 2011/7 artikkel 12 lg 3), mis lubab siseriiklikel seadusandjatel vastavat normistikku veel enam võlausaldajate kasuks pöörata. Seetõttu puudub direktiivi 2011/7 reguleerimisalast ka viivisemäära maksimaalsed piirid.¹³⁴ Eesti seadusandja mõistis, et üheprotsendiline tõus ei pruugi tagada võlausaldajate huvide piisavat kaitset. Seega esitas Justiitsministeerium 2012.a talvel erinevatele huvigruppidele küsimuse, kas direktiivi 2011/7

¹³¹ Seletuskiri 1, *op. cit.*, lk 14.

¹³² V. Kõve. VÕS komm. *op. cit.*, § 113/p 2.2.

¹³³ R. Goode. *Transnational Commercial Law, op. cit.*, p 302.

¹³⁴ J. Albert et al. *Review, op cit.*, p 62.

artikli 2 p 6 tuleks võtta üle, sätestades direktiivis toodud minimaalse viivisemäära või tuleks Eestis luua eelnimetatust kõrgem seadusjärgne viivis.¹³⁵ Valdav enamik vastajatest nõustus üheprotsendilise viivisemäära tõusuga, põhjendades seda eelkõige sellega, et seadusjärgse viivisemääraga ei ole esinenud probleeme, kuivõrd pooltel on võimalus leppida kokku kõrgemas määras. Samas oli tagasisidest andnutest ka paar kõrgema viivisemäära pooldajalt, kelle hinnangul ei tohiks viivis olla võlgnikule soodsam kui keskmine laenuintress. Eeltoodust tulenevalt otsustati jõustada VÕS § 113 lg 1 muudatus lähtudes loogikast, et seadusjärgne viivis peab tagama võlausaldajale minimaalse aktsepteeritava hüvitise, milleks on seadusjärgne intressimäär, millele lisandub kaheksa protsenti aastas.¹³⁶

Viivisemäära arvutamiseks on vajalik lisaks seadusjärgsele kaheksale protsendile liita ka seadusjärgne intressimäär. Kui kohustuselt tuleb vastavalt seadusele või lepingule tasuda intressi, on intressimääraks poolaasta kaupa Euroopa Keskpanga põhirefinantseerimisoperatsioonidele kohaldatav viimane intressimäär enne iga aasta 1. jaanuari ja 1. juulit (VÕS § 94 lg 1). Eelnimetatud intressimäära avaldab Eesti Pank väljaandes Ametlikud Teadaanded (VÕS § 94 lg 2). 1. jaanuari 2013.a seisuga oli VÕS § 94 lg-s 1 nimetatud Euroopa Keskpanga põhirefinantseerimisoperatsioonidele kohaldatav viimane intressimäär enne 1. jaanuari 2013 0,75%. Sellest tulenevalt on seadusjärgseks viivisemääraks käesoleval hetkel 8.75 protsenti aastas, so ümardatult 0.024 protsenti päevas.

Autori hinnangul ei saa seadusjärgse viivisemäära ulatuse põhjendatust analüüsida ilma viivisenõude eemärki meelde tuletamata. Autor jääb kindlaks eelmainitud seisukohtadele, kuid selgitab käesolevaga täiendavalt, et viivisenõude eesmärki saab kõige paremini edasi anda direktiivi 2000/35 analüüsimisel, kuivõrd eelnimetatud teisene õiguse allikas on üheks VÕS-is sätestatud viivise regulatsiooni allikaks.¹³⁷ Direktiivi 2000/35 preambuli p-i 16 kohaselt on hilinevad maksmise puhul tegemist lepingu rikkumisega, mille muudavad enamuses liikmesriikides võlgnike jaoks rahaliselt ahvatlevaks hilinevad maksmise madalad intressimäärad ja/või aeglane hüvitusprotsess. Sellise suundumuse muutmiseks ja hilinevad maksmise vähendamiseks oli vaja muuta võlausaldajale tekitatud kulude hüvitamise regulatsiooni. Seadusjärgne viivisemäär peab seetõttu garanteerima viivisenõude, mis on piisavalt kõrge hoiatamaks võlgnikku hilinevad maksmise eest ning mis peaks olema kohaldatav kõikides

---

¹³⁵ Seletuskiri 1, *op. cit.*, lk 14.

¹³⁶ *Ibid.*

¹³⁷ I. Kull jt. Üldosa, *op. cit.*, lk 246.

Euroopa Liidu riikides. Kui Euroopa Komisjon tegi esmalt ettepaneku kehtestada seadusjärgne viivis, võis seda mõista vägagi ambitsioonika taotlusena, kuivõrd näiteks Suurbritannias ja Iirimaa ei olnud seadusjärgset viivisenõuet üleüldse. Euroopa Ülemkogu ja Euroopa Parlament lõpuks nõustusid, et seadusjärgseks viivisemääraks peaks olema vähemalt 7 protsenti, millele pidi lisanduma Euroopa Keskpannga põhirefinantseerimisoperatsioonidele kohaldatav viimane poolaasta kaupa avaldatav intressimäär.¹³⁸ Sellest tulenevalt on ka Suurbritannias ja Iirimaa nüüdseks kehtestatud seadusjärgsed viivise määrad. 28. märtsi 2013.a seisuga oli nimetatud viivise määraks 8.5 protsenti aastas, so 0.023 protsenti päevas.

Eeltoodust tulenevalt on selge, et Eesti pole mitte ainus Euroopa Liidu liikmesriik, kes on otsustanud rakendada seadusjärgse viivisemäärana direktiivis 2011/7 sätestatud minimaalse määra. Autori hinnangul ei ole seadusjärgse viivisemäär siiski piisavalt kõrge, täitmaks hilinenud maksmise vastu võitlemise eesmärki kõikide majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute vahelistes võlasuhetes. Seda on võimalik kõige paremini illustreerida näite abil. Oletame, et võlausaldajal x on võlgniku z vastu 1 000 euro suurune rahaline nõue, mis on olnud sissenõutav pool aastat, so 182.5 päeva. Arvutuse tegemisel ilmneb, et võlausaldajal x on võimalik seega nõuda võlgnikult z lisaks 1 000 euro tasumisele ka viivist summas 43.75 eurot $[(1\ 000 \times 0.0875) : 365] \times 182.5$. Võrdlusmomendi saamiseks, oletame, et võlausaldajal y on võlgniku w vastu 100 000 euro suurune rahaline nõue, mis on olnud sissenõutav pool aastat, so 182.5 päeva. Arvutuse tegemisel ilmneb, et võlausaldajal y on võimalik seega nõuda võlgnikult w lisaks 100 000 tasumisele ka viivist summas 4 375 eurot $[(100\ 000 \times 0.0875) : 365] \times 182.5$. Eelnevalt väljatoodud näited toovad autori hinnangul ilmekalt välja selle, mis on käesoleval ajahetkel jõus oleva seadusjärgse viivisemäära puudujäägid. Nimelt ei taga autori hinnangul seadusjärgne viivis väiksemate rahaliste nõuete tähtaegset tasumist. Selge on see, et kõik äriühingud ja nende rahalised võimed on erinevad, kuid 1 000 euro suuruse võlgnevuse korral, mis on olnud pool aastat sissenõutav, ei saa lugeda põhjendatuks 43.75 euro suurust viivisenõuet. Sellel puudub igasugune võlgnikku motiveeriv toime, kuivõrd vastava summa nõudmine äriühingult, kelle ühe töötaja ülalpidamiseks kulub võlausaldajal vähemalt 428.80 eurot kuus, moodustab ümardatult 10% ühe töötaja ülalpidamiseks tehtud kulutusest ühes kuus. Teisalt võlausaldaja y nõue on autori hinnangul piisavalt tagatud, et motiveerida võlgnikku w-d seda tasuma. Kuid kindlasti on ka ettevõtteid, kellele majandustegevust arvestades ei ole ka 4 375 euro suurune viivisenõue

---

¹³⁸ R. Schulte-Braucks et al. The Late Payment Directive – a step towards an emerging European Private Law ? - European Review of Private Law, Vol. 11, issue 4, 2003, p 528.

võlgnikku motiveerivaks abivahendiks, kuid seda siiski pigem erandlikes olukordades suuremate äriühingute puhul. Eeltoodud probleemide ületamiseks sõlmivad ettevõtted tihtipeale ebaproportsionaalse viivisemääraga lepinguid, mis tegelikkuses ületavad kordades seadusjärgse viivisega taotletud eesmärgi. Iseenesest selge on ka see, et enamik võlasuhte pooltest, kes tegutsevad majandus- ja kutsetegevuses, soovivad tegutseda võimalikult kasumlikult, kuid autori hinnangul ei ole lepingupartnerite väärkohtlemine ebaproportsionaalse viivise kehtestamisega kasulik majandusele ega ka kummalegi lepingu poolele. Seda seetõttu, et vaevalt jätkavad pooled lepingulisi suhteid, kus üks osapooltest esitab oma lepingupartnerile mõõduka hilinemisega näiteks 0.25 protsendilise päevase viivisemääraga nõude 100 000 euro suuruselt võlgnevuselt. Autor märgib muu hulgas, et eelnimetatud viivise nõude suuruseks poole aastase võlgnevuse korral oleks 45 625 eurot. Viimati mainitud viivis ei täida seega enam viivisenõude eesmärki, vaid tegemist on pigem leppetrahviga, millel on jällegi teised eesmärgid kui seda on viivisenõudel.

Eelnimetatud arvesse võttes on autor seisukohal, et seadusjärgset viivise normistikku tuleks majandus- ja kutsetegevuses tegutsevate isikute suhtes muuta. Üheks võimaluseks oleks kehtestada viivis astmeliselt, st olles sõltuvuses nõude summast ja potentsiaalselt ka viivituses oldud päevade arvust. Astmeline, nõude suurusest sõltuv hüvitis, ei ole seejuures õigusmaastikul varemrakendamata idee. Suurbritannias on sissenõudmiskulude hüvitis justnimelt seotud nõude suurusega, sätestades, et viivisenõude tekkimise korral on võlausaldajal õigus nõuda sissenõudmiskulude hüvitamiseks kindlaksmääratud hüvitis summas 40£ alla 1000£ suuruse võlgnevuse korral, 70£ 1000£ kuni 10 000£ suuruse võlgnevuse korral ning 100£ üle 10 000£ suuruse võlgnevuse korral (LPA artikkel 5A lg 2). Hüvitiste suurusele ei tasu käesoleval juhul tähelepanu pöörata, kuna seadusjärgsete sissenõudmiskulude hüvitamise regulatsiooni eesmärk on lihtsustada võlausaldajal võlgnevuse sissenõudmisega kantud haldus- ning sisekulude tõendamist (direktiivi 2011/7 preambuli p 19) ning mitte seeläbi teenida sama funktsiooni mis on viivise instituudil.

Teiseks võimalikuks variandiks on sätestada seadusjärgne viivisemäär erinevalt tarbijate ja majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute suhtes. Selline põhimõte on sätestatud näiteks BGB § 288 lg-tes 1 ja 2. Eelnimetatu järgi on seadusjärgseks viivisemääraks tarbijavõlasuhtes 5 protsenti aastas, millele seejärel liidetakse seadusjärgne intress. Majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute suhtes on vastavaks määraks 8 protsenti aastas. BGB § 247¹ lg-st 1 tulenevalt

on seega käesoleval ajahetkel tarbijavõlasuhte suhtes kohaldatav 8.62 protsendiline seadusjärgne viivisemäär ning majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute vahelises võlasuhtes 11.62 protsendiline seadusjärgne viivismäär. Autori hinnangul on selline viivisemäär diferentseerimine, sõltuvalt võlasuhte poole isikust, põhjendatud. Seda seetõttu, et nagu varasemalt mainitud, siis viivisenõude üheks eesmärgiks on lihtsustada võlausaldaja jaoks minimaalse eeldatava kahju hüvitamise nõude arvestamist.¹³⁹ Eelnev hõlmab autori hinnangul ka positiivset muutust tõendamiskoormises, kuivõrd seadusjärgse viivisenõude puhul ei pea võlausaldaja tõendama tegeliku kahju tekkimist.¹⁴⁰

Võttes arvesse eelnimetatud, on autor seisukohal, et Eesti seadusandja peaks kaaluma seadusjärgse viivisemäära muutmist majandus- või kutsetegevuses tegutsevate võlausaldajate suhtes soodsamaks. Seda eesmärgil, et tagada võlausaldajatele juba seadusjärgselt proportsionaalne abinõu hilinenud maksmise vastu võitlemisel. Seadusjärgse viivisenõude muutmisel mistahes viisil, tuleks aga siiski arvestada nii viivisenõudega taotletavat eesmärki kui ka direktiivi 2011/7 preambulis ning selle artikli 1 lg-s 1 sätestatud. Autori hinnangul on selge, et Euroopa Liidu seadusandja on direktiivis 2011/7 sätestanud üksnes miinimumnõuded hilinenud maksmise vastu võitlemise vahenditena (direktiiv 2011/7 artikkel 12 lg 3), mistõttu on siseriiklikusse õigusesse vastavast direktiivist tuleneva normistiku ülevõtmisel olulise tähendusega ka direktiivis sätestatud eesmärkide täitmise hindamine. Eeltoodust tulenevalt leiab autor, et 15. aprillil 2013.a jõustunud VÕS-i muudatused ei võimalda saavutada direktiivis 2011/7 sätestatud eesmärki ning ei ole hilinenud maksmise vastu võitlemise puhul piisavalt efektiivseks abivahendiks.

2.3. Viivise kokkuleppeline määr ning viivise vähendamise võimalused

Nagu eelnevalt mainitud, siis ei ole VÕS-is sätestatud viivise regulatsioon imperatiivne, st pooled võivad seadusjärgse viivisemäära asemel leppida kokku teistsuguses viivisemääras. Samuti on pooltel võimalik piirata teatud juhtudel ka seadusjärgse viivise nõudeõigust (VÕS § 113 lg 9). VÕS § 113 on ositi dispositiivne säte, st pooled võivad kokku leppida, et raha maksmisega viivitamisel on võlausaldajal õigus nõuda seadusjärgsest viivisemäärast suuremat viivist. Varasema, st enne 15. aprilli 2013.a kehtinud seaduse kohaselt, oli pooltel samuti võimalik kokku leppida, et võlausaldajal ei ole üleüldse viivisenõuet või siis selles, et viivisemäär on madalam

¹³⁹ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 113/p 4.

¹⁴⁰ RKTko 3-2-1-132-04, p 15.

kui seadusjärgne määr. Käesoleval ajahetkel on kokkulepe, millega välistatakse viivisenõue majandus- või kutsetegevuses tegutsevalt isikult, tühine (VÕS § 113 lg 10). Samuti ei või majandus- või kutsetegevuses tegutsev võlgnik tugineda kokkuleppele, millega piiratakse seadusjärgse viivise nõudeõigust, kui see kokkulepe on võlausaldaja suhtes asjaolude kohaselt äärmiselt ebaõiglane (VÕS § 113 lg 9). Autor on seisukohal, et antud sätte kontekstis tuleb äärmise ebaõigluse all direktiivi 2011/7 artikkel 7 lg-st 1 tulenevalt mõista selliseid lepingutingimusi, mis näevad ette mis tahes jämedat kõrvalekallet heast kaubandustavast või on vastuolus hea usu ja ausa käitumisega. Kokkulepe hindamisel tuleb täiendavalt arvestada ka tarnitud kaupade või teenuste laadi ning seda, kas võlgnikul on objektiivseid põhjuseid kalduda kõrvale seadusjärgsest viivisemäärast (direktiivi 2011/7 artikkel 7 lg 1). Eeltoodust tulenevalt on viivisemäär kokkuleppelise vähendamise võtmeküsimus selles, kas madalam viivisemäär on kõiki üksikjuhtumi asjaolusid arvesse võttes võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane või mitte. Selle pinnalt tuleb seega hinnata, kas võlgnik saab vastavale kokkuleppele tugineda või mitte.¹⁴¹ Samas väärrib märkimist, et Eesti seadusandja otsustas jätta üle võtmata direktiivi 2011/7 artikli 7 lg 1, so ebaõiglaste lepingutingimuste ja tavade sätestava normi.¹⁴² Autori hinnangul ei ole tegemist hea otsusega, kuivõrd „äärmise ebaõigluse“ kriteeriumit sisustamise osas puudub piisav kohtupraktika ning muud juhised, millest vastava hinnangu andmisel tuleks lähtuda. Kuni 14. aprillini 2013.a kehtinud VÕS-i redaktsioonis on „äärmise ebaõigluse“ kriteeriumi seni kasutatud kahel korral – VÕS § 82¹ lg-s 2 ja § 140 lg-s 1. Autor on seisukohal, et nimetatud normide omavaheline seos on võrdlemisi kaudne ja seetõttu võib ka mõiste tähendus olla normiti erinev. Seda ei saa pidada aga hea õigusloome tavaga kooskõlas olevaks. Eelnevalt nimetatud märkuse on muu hulgas teinud ka TrtRnK VÕS-i muutmise seaduse eelnõu 372 menetlemise käigus.¹⁴³ Eelnimetatud küsimustele vastas Justiitsministeerium selgitusega: „Kuigi äärmise ebaõigluse mõistet on VÕS-is juba varem kasutatud ühes sättes, mis ei põhine kõnesoleval direktiivil, siis hinnangu andmise lähtealused on üldjoontes sarnased. Kuid samas tuleb eelnõuga lisatavaid uusi sätteid nagu kõiki direktiividel põhinevaid sätteid tõlgendada direktiivikonformselt. VÕS § 140 juures on omakorda välja toodud ka täiendavad kriteeriumid, millega tuleb selle sätte kohaldamisel arvestada.“ Nendeks täiendavateks kriteeriumiteks, mida tuleks arvestada on seega a) asjaolud, b) vastutuse iseloom, c) isikutevahelised suhted, d) majanduslik olukord ja e)

¹⁴¹ Seletuskiri 1, *op. cit.*, lk 15.

¹⁴² Võlaõigusseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 372 seletuskiri 1, lisa 2, lk 2. Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain&page=pub_file&file_id=d346b007-6dc7-4af5-b2b7-028b5ec4e380&, 05.05.2013.

¹⁴³ *Ibid.*, lk 1.

kindlustuse olemasolu. Autorile teadaolevatel andmetel ei ole RKTk eelnimetatud normi kohaldamise eelduste sisu käesolevaks ajahetkeks selgitanud. On vaid üksnes märgitud, et vastava sätte kohaldamine on seaduses loetletud eelduste täitumisel võimalik¹⁴⁴ ning seda, et VÕS § 140 kohaldamise eelduseks on kahjuhüvitisnõude rahuldamine.¹⁴⁵ Võttes arvesse eelnimetatud, ning arvestades väljakujunenud Euroopa Kohtu kohtupraktikat, mille kohaselt peab siseriiklik kohus nii direktiivile ajaliselt eelnevaid kui järgnevaid siseriiklikke norme kohaldades tõlgendama vastavaid norme kooskõlas direktiivi teksti ja eesmärgiga, saavutamaks direktiiviga soovitud tulemust¹⁴⁶, leiab autor, et „äärmise ebaõigluse“ hindamine VÕS § 113 lg 9 kohaldamisel, peaks toimuma siiski peamiselt direktiivi 2011/7 artikkel 7 lg-s 1 nimetatud asjaolude pinnalt.

Viivise nõudeõigusest loobumise sätete ülevõtmisega sellist probleemi ei esine. Seda seetõttu, et viivise nõudeõigusest loobumist käsitletakse keelatud kokkuleppena, kuna neid peetakse direktiivi 2011/7 artikkel 7 lg 2 kohaselt igal juhul võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglaseks. Kui selline kokkulepe on sõlmitud, siis on see tühine ning selle asemel kohaldub seadusest tulenev regulatsioon, st et võlausaldajal on õigus nõuda võlgnikult rahalise kohustuse täitmisega viivitamisel seadusjärgset viivist.¹⁴⁷ Samas väärrib märkimist, et eelnimetatud sätte tõlge on problemaatiline, kuivõrd säte näeb ette, et tingimus või tava, mis välistab viivise nõudmise, on eelduslikult äärmiselt ebaõiglane (direktiiv 2011/7 artikkel 7 lg 2), mis viitaks tegelikult hoopis pööratud tõendamiskoormisele. Autor on seisukohal, et tegemist on lihtsalt ebaõnnestunud tõlkega (ingl *shall be considered*). Seda seisukohta kinnitab muu hulgas asjaolu, et direktiiv 2011/7 keelab lepinguvabaduse kuritarvitamise võlausaldaja kahjuks. Kuritarvitamisena tuleks käsitleda sellist lepingutingimust või tava, mis on seotud viivisemääruga ja mis ei ole võlgniku suhtes kehtivate tingimuste taustal põhjendatud või selle peamine eesmärk on tagada võlgnikule täiendav maksevalmidus võlausaldaja arvelt. Sel eesmärgil tuleks iga lepingutingimust või tava, mis kaldub suurel määral kõrvale headest kaubandustavadeist ning on vastuolus hea usu ja ausa käitumise põhimõttega, lugeda võlausaldaja suhtes ebaõiglaseks (direktiiv 2011/7 preambuli p 28).

---

¹⁴⁴ RKTk 3-2-1-53-06, p 16.

¹⁴⁵ RKTk 3-2-1-165-09, p 15.

¹⁴⁶ EKo 10.03.2005.a, C 235/03, *QDQ Media SA jt*.

¹⁴⁷ Seletuskiri 1, *op. cit.*, lk 15.

Olenemata võlausaldaja positsiooni tugevdamisest direktiivi 2011/7 ülevõtmise tulemusena, on viivisenõude suurusel siiski ka maksimaalsed piirid. Nimelt võib viivise maksmiseks kohustatud isik nõuda selle vähendamist kui tasumisele kuuluv viivis on ebamõistlikult suur (VÕS § 113 lg 8 ja § 162 lg 1). Viivise ebamõistlikkuse hindamisel arvestatakse eelkõige kohustuse täitmise ulatust võlgniku poolt, teise lepingupoole õigustatud huvi, lepingupoolte majanduslikku seisundit (VÕS § 162 lg 2) ning viivise suuruse proportsionaalsust kohustuse rikkumisest võlausaldajale tekkinud kahju suurusega.¹⁴⁸ Lisaks eelnevale, on RKTk selgitanud, et rahalise kohustuse täitmisega viivitamisel tuleb põhivõlast suuremat viivisenõuet põhjendada võlausaldajal, kui võlgnik nõuab viivise vähendamist ja viivist on arvestatud rohkem kui seadusjärgses suuruses.¹⁴⁹ Seda eelkõige seetõttu, et viivise suurus võib pikaajalise võlgnevuse ja iseäranis suure viivisemäära kokkuleppimisel kujuneda erakordselt suureks, äärmuslikel juhtudel mitmekordselt suuremaks kui seda on põhivõlgnevus. Sellisel juhul tuleb eeldada, et viivis ei kannu enam kompensatsioonilist ega ka eeldatavat kahju väljendavat iseloomu, mistõttu võib selle nõudmine täies ulatuses olla vastuolus hea usu põhimõttega.¹⁵⁰ Eelnimetatud olukorras kaotab võlausaldaja viivise nõudeõiguse, kui tuvastatud asjaolude tõttu ei vasta õiguse teostamine lepingulise suhte olemusele, lepingu eesmärgile ega poolte käitumisele seaduses ja ühiskonnas väljakujunenud moraalistandarditele. Hea usu põhimõttest tulenevalt ei tohi lepingupooled oma õigusi kuritarvitada, käituda vastuoluliselt ega eesmärgiga tekitada teisele lepingupoolele kahju.¹⁵¹ RKTk kohtupraktika kohaselt on viivisenõude vähendamise alusteks näiteks viivisenõude ja arvete õigeaegse esitamata jätmise¹⁵²; see, kui võlausaldajale ei ole viivisega korrespondeerivas suuruses kahju tekkinud¹⁵³; see, kui võlausaldaja peab võlgnikuga läbirääkimisi üksnes viivise kasvatamise eesmärgil ning samuti ka see, kui viivis ületab kordades põhinõuet.¹⁵⁴

Viivise ebamõistliku suuruse tuvastamise korral, st viivise alandamise eelduste täitumisel, lasub kohtul kohustus seejärel hinnata, mis on selleks mõistlikuks suuruseks, mis võlgnik võlausaldajale viivisena võlgneb (VÕS § 162 lg 1). Terminitega, mõistlik ja ebamõistlik tähistatud mõisted ei ole käsitatavad faktiliste asjaoludena, vaid hinnanguliste kategooriatena. Seega pole mõistlikku viivisemäära võimalik tõendada kohtumenetluses kasutatava tõendamise

---

¹⁴⁸ RKTk 3-2-1-78-05, p 17.

¹⁴⁹ RKTk 3-2-1-66-05, p 18.

¹⁵⁰ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 113/p 9.

¹⁵¹ RKTk 3-2-1-132-09, p 12.

¹⁵² RKTk 3-2-1-100-07, p 16.

¹⁵³ RKTk 3-2-1-78-05, p 17.

¹⁵⁴ RKTk 3-2-1-162-12, p 20.

mõiste kohaselt. Tõendamine saab seega seisneda kohtule lepingu sõlmimise, täitmise, lepingu täitmata jätmise tõttu tekkinud kahju ja muude oluliste asjaolude kohta info esitamises, mille põhjal kohus kujundab siseveendumuse viivise mõistlikkuse kohta. Samas peab kohus lisaks poolte esitatud asjaoludele kaaluma viivise mõistlikkust ka VÕS §-is 7 sätestatud arvestades.¹⁵⁵

Lähtudes eeltoodust, on autor seisukohal, et VÕS § 113 lg 1 ls-is 3 sätestatud kokkuleppelise viivisemäära kohaldamine aitab võlausaldajatel tagada enda huvide kahjustumise proportsionaalse kompenseerimise. Samas on autor seisukohal, et viivisenõude välistamise või selle ulatuse piiramise kokkulepete sõlmimisele kehtestatud piirangud on oma sisult võrdlemisi tähtsusetud. Seda seetõttu, et viivisenõude esitamine on siiski võlausaldaja enda otsustada, st sisuliselt ei tingi lepingus vastava kokkuleppe sõlmimata jätmine seda, et võlausaldaja reaalselt võlgniku suhtes viivisenõude esitaks. Nõude esitamata jätmine võib olla seejuures ka võlausaldaja huvides, kuna äripartnerite leidmine ning omavaheline koostöö on tihti peale tunduvalt olulisem, kui viivisenõude abil saavutatud. Seetõttu on autor seisukohal, et ebaproportsionaalselt suured viivisenõuded ei ole seaduse mõttega kooskõlas. Sellest tulenevalt on kahetsusväärne, et viivisenõude vähendamine on problemaatiline. Kohtumenetluses viivisenõude suuruse üle vaidlemine toob autori hinnangul kaasa ka võlgniku huvide kahjustumise. Seda samade põhjenduste tõttu, mis varasemalt esitatud võlausaldajate kontekstis. Samas väärrib märkimist, et kui menetlusosaline siiski soovib viivise vähendamist taotleda, siis tuleks vastavasisuline taotlus esitada kohtule menetluse algfaasis. Samuti tuleks esitada seisukoht, milline viivise ulatus on võlgniku arvates mõistlik. Seda seetõttu, et viivise vähendamine on kohtu diskretsiooniotsus¹⁵⁶ mis ei kuulu kõrgema astme kohtu poolt enam sisulisele hindamisele.¹⁵⁷

2.4. Viivisenõude lõpliku suuruse arvutamine ja sellele suhtes kehtestatud seadusjärgsed piirangud

Vastavalt eelmainitule, võib viivisemäär tuleneda seadusest või pooltevahelisest kokkulepest. Seadusjärgseks viiviseks käesoleva töö esitamise ajal on 8.75% aastas, so ligikaudu 0.024% päevas. Kuivõrd tegemist on seadusest tuleneva viivisemääraga, siis võiks eeldada, et tegemist on ajas vähe muutuva protsentuaalse väärtusega. Tegelikuses see nii siiski ei ole. Seadusjärgne viivisemäär on VÕS-i kehtivusaja jooksul muutunud kolmteist korda. Märkimist väärrib seejuures,

---

¹⁵⁵ *Ibid.*

¹⁵⁶ RKTko 3-2-1-66-05, *op. cit.*, p 16.

¹⁵⁷ *Ibid.*, p 20.

et VÕS-i ajaloo kõrgeimaks väärtuseks on 14 protsendiline viivis aastas, mis kehtis ajavahemikul 27. detsember 2003.a kuni 1. mai 2004.a (VÕSRS § 14¹⁵⁸). Madalaimaks väärtuses on 7 protsendiline viivis aastas, mis kehtis ajavahemikul 1. juuli 2002.a kuni 27. detsember 2003.a (VÕS § 94 lg 1) . Kuivõrd viivisenõue on vastavalt eelnevalt mainitule üheks peamiseks õiguskaitsevahendiks rahalise kohutuse täitmata jätmise korral, siis järgnevalt selgitab autor viivisenõude lõpliku suuruse arvutamise meetodikat ning sellega seonduvaid probleeme.

Viivist arvestatakse VÕS § 113 lg 1 järgselt kohustuse sissenõutavaks muutumisest kuni selle kohase täitmiseni. Sellest tulenevalt algab viivise arvestamine sõltumata viivisenõude esitamise ajahetkest. Oluline on seega üksnes viivisenõude eelduse, st rahalise kohustuse sissenõutavaks muutumise, täitumise ajahetk.¹⁵⁹ Võlgniku poolt rahalise kohustuse hilinenud maksmise korral on võlausaldajal õigus nõuda viivist ilma igasuguse eelneva teate esitamisetähtaegade täitmata jätmise kohta või muu sarnase teate esitamisetähtaegade täitmata jätmise kohta, milles meenutatakse võlgnikule tema maksekohustust (direktiiv 2011/7 preambuli p 16). Viivise arvestamine lõppeb VÕS § 113 lg 1 kohaselt lepingulise kohustuse kohase täimisega. Antud kontekstis on selleks ajahetkeks rahasumma, millelt viivist arvestatakse, täieliku tasumise moment. Samas tuleb tähelepanu pöörata asjaolule, et VÕS § 88 lg 8 kohaselt loetakse rahalise kohustuse täitmise korral esmalt tasutuks kulutused, seejärel juba sissenõutavaks muutunud intress ning alles lõpuks põhikohustus.¹⁶⁰ VÕS § 88 lg-s 8 nimetatud intress hõlmab seejuures ka viivist. Sellist tõlgendust toetab VÕS § 113 lg 1 sõnastus, mille kohaselt on viivis lühend sõnast viivitusintress.¹⁶¹ VÕS § 88 lg-s 8 sätestatu näol on tegemist võlausaldajat kaitsva normiga. Seda seetõttu, et juhul, kui võlgnik saaks määrata, et tasutud raha arvestatakse kõigepealt põhivõlgnevuse katteks, võiks tekkida olukord, kus võlgnik saaks sisuliselt tasuda üksnes põhivõlgnevuse. See on tingitud VÕS § 113 lg-st 6 tulenevalt. Samas väärneb märkimist, et VÕS § 88 lg-st 9 tulenevalt tuleb VÕS § 88 lg-s 8 sätestatu jätta kohaldamata, kui võlausaldaja on avaldanud rahalise kohutuste täitmise teistsuguse järjekorra suhtes nõusoleku.¹⁶² Eelnimetatud nõusolek võib olla iseenesest antud ka vaikimisi vastavalt tavale või poolte varasemale praktikale tuginedes. Sellest tulenevalt võib võlgnik täitmise järjekorda määrates tugineda poolte praktikale, mis võib olla erinev ka lepingus kokku lepitud. Juhul, kui võlausaldaja sellega ei nõustu, et võlgnik täidab rahalise kohustuse

¹⁵⁸ Võlaõigusseaduse, tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja rahvusvahelise eraõiguse seaduse rakendamise seadus. RT I, 04.02.2011, 9.

¹⁵⁹ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 113/p 7.1.1.

¹⁶⁰ *Ibid.*, § 113/p 7.2.

¹⁶¹ RKTko 3-2-1-138-11, p 11.

¹⁶² P. Varul. VÕS komm, *op. cit.*, § 88/p 4.5.

vastavalt praktikas väljakujunenud järjekorrale, peab võlausaldaja väljendama, et loeb kohustuse täidetuks lepingus kokkulepitud järjekorras. See kehtib juhul, kui võlgnik täidab rahalise kohustuse arvele märgitud ulatuses, kuid võlausaldaja soovib, et võlgnik täidaks kohustuse lepingus kokkulepitud järjekorras.¹⁶³ Autori hinnangul on eelnimetatud RKTk seisukoht põhjendatud olukorras, kus pooled ei ole lepingus sõnaselgelt sätestanud kohutuste täitmise järjekorda. Olukorras, kus kohustuste täitmise järjekord on aga lepingu tingimuseks, tuleks autori hinnangul sellist võimalust pigem eitada. See on tingitud asjaolust, et lepingutes on reeglina ette nähtud ka lepingu tingimuste muutmise kord, mis vähemalt praktikas ei ole üldjuhul lubatav VÕS § 20 lg 2 nimetatud nõustumuse vormis.

Eeltoodust tulenevalt, peab võlausaldaja seega viivisenõude suuruse arvestamisel lähtuma rahalise kohustuse sissenõutavaks muutumisest kuni kohase täitmiseni, arvestades erikokkuleppe puudumisel arvestama ka VÕS § 88 lg-s 8 sätestatud järjekorraga. Seetõttu on võlausaldajal vajalik tuvastava võlgniku poolt viivituses oldud aeg ning põhinõude täpne suurus, kuivõrd see võib võlgniku poolt osalise tasumise tõttu ajas muutuda. Viivisenõude suuruse arvestamise meetodika osas aitab eelnevat illustreerida kõige paremini näide. Oletame, et võlausaldajal on võlgniku vastu 1 000 euro suurune põhinõue, mis muutus sissenõutavaks 01. aprillil. Võlgnik asub seejärel enda kohustust täitma, tasudes võlausaldajale 10. aprillil 500 eurot ning 20. aprillil 510 eurot. Selliselt täidetud kohustus, tingib vajaduse kohaldada VÕS § 88 lg-s 8 sätestatud, kuivõrd esimese maksega tasutud 500 eurot, ei kata mitte üksnes põhivõlgnevust, vaid ka 10 päeva eest jooksnud viivist. 0.1 protsendilise kokkuleppelise viivisemäära korral oleks viivise suuruseks 10 eurot. Seetõttu täitis võlgnik 10. aprillil teostatud maksega esmalt 10 euro suuruse viivisenõude ning seejärel alles osa põhinõudest, st 490 eurot. Teise osamakse tegemisega tuleb viivise arvestamisel lähtuda seni rahuldamata põhinõudest summas 510 eurot. 20. aprill seisuga oli võlgnikul kogunenud täiendav viivis summas 5.1 eurot. Eeltoodust tulenevalt ei rahuldanud võlgnik ka 20. aprillil teostatud teise osamaksega võlausaldaja nõuet täies ulatuses, vaid jäi 5.1 euro suurusesse võlgnevusse. VÕS § 88 lg-st 8 tulenevalt ei ole aga tegelikkuses viivisena tekkinud 5.1 euro suurune võlgnevus käsitletav tasumata viivisena, vaid tegemist on tasumata põhivõlaga.

Lisaks viivise arvestamise alguse ja lõppmomendile, tuleb seadusjärgse viivisemäära korral täiendavalt tähelepanu pöörata ka asjaolule, et viivisemäär ei sõltu mitte sellest määrast, mis on

---

¹⁶³ RKTko 3-2-1-132-09, p 13.

sätetatud seaduses nõude esitamise ajahetkel, vaid sellest, mis ajahetkel võlgnik tegelikult viivituses oli. Näitena võib siinkohal välja tuua sellise olukorra, kus võlausaldajal on võlgniku vastu 1 000 euro suurune nõue. Nõue muutus sissenõutavaks 01. mail 2004.a ning võlausaldaja esitas vastava nõude 20. juulil 2006.a. Eeltoodust tulenevalt peab võlausaldaja arvestama nõude esitamisel kolme erineva seadusjärgse viivise määraga. Nendeks määradeks on ajaperioodil 01. mai 2004.a kuni 01. jaanuar 2006.a kehtinud 9 protsenti aastas, ajaperioodil 01. jaanuar 2006.a kuni 01. juuli 2006.a kehtinud 9.25 protsenti aastas ning ajaperioodil 01. juuli 2006.a kuni 01. jaanuar 2007.a kehtinud 9.75 protsenti aastas. Järelilikult on võlausaldajal õigus nõuda võlgnikult rahalise kohustuse hilinenud täitmisest tulenevalt viivist summas 201.36 eurot. Nimetatud viivisenõue moodustub 610 päevases viivituses olemisest 9 protsendilise seadusjärgse viivisemääraga, 181 päevases viivituses olemisest 9,25 protsendilise viivisemääraga ning 19 päevases viivituses olemisest 9.75 protsendilise viivisemääraga.

Kuivõrd rahalise kohustuse täitmisega viivitamise korral võib võlausaldaja nõuda võlgnikult viivist alates kohustuse sissenõutavaks muutumisest kuni kohase täitmiseni, siis tuleb nõude esitamisel arvestada maksmisega hilinenud päevade arvu, põhinõude summat ning viivisemäära. Põhinõude suuruse osas tasub tähele panna VÕS-i imperatiivset sätet, mille kohaselt ei ole lubatud nõuda intressi tasumisega viivitamise korral (VÕS § 113 lg 6). Selle kompenseerimiseks on aga siiski võimalik nõuda intressi tasumise viitamisega tekkinud kahju hüvitamist. Eelnimetatud piirangu idee on kaitsta võlgnikku võlakoorma geomeetrilise suurenemise eest, kui iga põhisumma tasumisega viivitamisega kaasnev intressiosa suurendab ühtlasi koguvõlgnevust, millelt viivist arvestatakse.¹⁶⁴ Seda süvendab asjaolu, et seadusjärgselt on tagatud, et kui võlgnik tasub võlgnetava rahasumma ositi, siis loetakse, et kohustuse täitmine on toimunud esmalt kulutuste, seejärel juba sissenõutavaks muutunud intressi ning lõpuks põhikohustuse katteks (VÕS § 88 lg 8). Selge on see, et piirang on põhjendatud osas, mis puudutab viivise enda arvestamise keeldu maksmata viiviselt.¹⁶⁵ Vastav piirang on põhjendatud, kuivõrd vastasel juhul ei teeniks viivis enda eesmärki. Samas mõneti küsitav on piirang selles osas, mis puudutab viivise arvestamise keeldu intressilt. Intressis, kui tasus raha kasutamise eest, on üldjuhul kokku lepitud spetsiifilise aja eest ning seeläbi ei väljuks selle nõudmine viivisenõude kohaldamisalast. Samuti ei teki intressilt viivise arvestamise korral probleemi võlgnevuse geomeetrilisest suurenemisest, kuna intress on reeglina kokku lepitud raha kasutamise aja eest ning selle arvestamine lõpeb

¹⁶⁴ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 113/p 8.

¹⁶⁵ *Ibid.*

lepinguliste kohustuste kohase täitmisega.¹⁶⁶ VÕS § 113 lg 6 allikaks on BGB § 289 ls 1 ja § 248 lg 1.¹⁶⁷ Sätetes väljatoodu teenib õigusselguse eesmärki, kaitstes võlgnikku sel viisil intressi koorma eest, mis ei ole talle selgelt ettenähtav.¹⁶⁸ Samas väärrib märkimist, et mitte kõik ei poolda vastavat seisukohta, kuivõrd intressilt viivise arvestamise lubamine aitaks soodustada võlgade võimalikult varajast tasumist.¹⁶⁹ Eelnev on tingitud asjaolust, et mida kiiremini võlg tagastatakse, seda kiiremini viivisearvestus lõpeb. Selle mõju avaldub just pika aja taha ulatuvates ning kõrgete intressimääradega nõuetes. Olukordades, kus võlgnevus tasutakse vahetult pärast rahalise kohustuse sissenõutavaks muutumist, pole liht- ja liitintressi vahe märkimisväärne, sest liitintressist hakkab võlausaldaja kasu saama üldjuhul alles pärast pikema ajavahemiku möödumist.¹⁷⁰ Samuti on leitud, et intressilt viivise arvestamise lubamine peaks olema direktiivi 2000/35 taotletavate eesmärkidest tulenevalt tervitatav.¹⁷¹ Autor nõustub eelnimetatud seisukohaga, kuivõrd ka direktiivi 2011/7 üheks eesmärgiks oli võlausaldajate positsiooni tugevdamine rahalise kohustuse hilinenud täitmise vastu võitlemisel (direktiiv 2011/7 preambuli p 3). Samas ei saa jätta märkimata, et sellist ebaõiglust kompenseerib mõneti VÕS § 88 lg-s 8 ning VÕS § 113 lg-s 7 sätestatu.¹⁷²

Tuginedes eeltoodule on autor seisukohal, et viivisenõude arvutamine ei ole problemaatiline senikaua, kuni võlasuhte pooled mõistavad viivisenõude arvestamise põhimõtteid. Samas muret tekitav on tõsiasi, et olenemata vastavast nõudeõigusest, ei söanda võlausaldajad seda nõuet võlgniku suhtes tihtipeale rakendada. See kehtib eelkõige seetõttu, et võlausaldajad ei taha lepingupartnereid solvata.¹⁷³ Autori hinnangul peaks selline praktika muutuma ning majandus- või kutsetegevuses tegutsevad isikud peaksid lugema viivise tasumist iseenesest loomulikuks. Seda vähemalt seadusjärgse viivisemäära korral. Tulles tagasi viivisenõude suuruse arvestamise temaatika juurde, tasuks täiendavalt märkida, et võlausaldajatel on alates 1. juulist 2012.a eriti oluline olla täpne viivisenõude arvestamisel. Seda seetõttu, et alates nimetatud kuupäevast jõustus TsMS §-i 133 muudatus, mille kohaselt arvutatakse hagihind põhinõude ja kõrvalnõuete järgi. Lisaks sellele sätestati TsMS § 133 lg-s 2 erisus, mille kohaselt tuleb edasiulatuva viivise korral

---

¹⁶⁶ *Ibid.*

¹⁶⁷ *Ibid.*, § 113/p 2.7.

¹⁶⁸ K. Schmidt. Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch. 2. Aufl. Band 5. München: C. H. Beck / Franz Vahlen 2009, äärenr 107.

¹⁶⁹ Principles of European Contract Law. Part III. O. Lando, E. Clive, A. Prüm, R. Zimmermann (eds.). The Hague, London, New York: Kluwer Law International 2003, p 240.

¹⁷⁰ J. Ots. Intressilt viivise arvestamise keeld – Juridica 2010/VI, lk 423.

¹⁷¹ *Ibid.*

¹⁷² *Ibid.*, lk 424.

¹⁷³ J. Albert et al. Review, *op. cit.*, p 181.

liita hagi esitamise seisuga arvestatud viivisenõude summale täiendav summa, mis vastab ühe aasta eest arvestatud viivise summale. See tähendab omakorda seda, et hagihind ja sellelt tasutud riigilõiv võivad kerkida märkimisväärselt, isegi kuni 30. juunini 2012.a kehtinud riigilõivu määradeni.

3. Hilinenud maksete sissenõudmiskulud

3.1. Sissenõudmiskulude hüvitamise regulatsiooni areng

Eesti õiguses puudus kuni 05. aprillini 2011.a otsene viide sissenõudmiskulude hüvitamise võimalusele. Eelnimetatud kuupäeval jõustus VÕS-i muudatus, mis nägi esmakordselt ette sissenõudmiskulude hüvitamise termini (ingl *compensation for recovery costs*) kasutuselevõtu VÕS § 113 lg 5 ls-s 2. 15. aprillil 2013.a sai vastav normistik täienduse majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute vaheliste suhete osas eriregulatsiooni loomise näol. Eelnimetatu ei tähenda aga seda, et võlausaldajad ei oleks enne 15. aprilli 2013.a ega enne 05. aprilli 2011.a saanud võlgade kui rahaliste kohustuste sissenõudmisega seotud kulutuste hüvitamist võlgnikult nõuda. See oli võimalik eelkõige VÕS § 113 lg-s 5 sätestatud kahju hüvitamise sätte abil. Esmapilgul võiks seetõttu tunduda, et sissenõudmiskulude hüvitamise erinormi, st VÕS § 113¹, sätestamine ei olnud vajalik ning et tegemist on pelgalt vana kontseptsiooni kordamisega seaduse tasandil.

Esimene samm hilinenud maksmise vastu võitlemiseks tehti 1993.a, mil Euroopa Parlament avaldas vastavasisulise soovitus. Sellest tulenevalt võttis Euroopa Komisjon 12. mail 1995.a vastu mitte siduva soovitus hilinenud maksmise vastu võitlemiseks. Soovitus ei võitnud aga liikmesriikides suurt poolehoidu. Eranditeks olid Suurbritannia ning Saksamaa, kelle seadusandlus sisaldas juba hilinenud maksmise vastu võitlemise instrumente.¹⁷⁴ Euroopa Komisjon oli seisukohal, et maksekäituse parendamise küsimust ei saanud jätta liikmesriikide enda reguleerida. See oli tingitud nii liikmesriikide passiivsusest hilinenud maksmise vastu võitlemisel kui ka nende maksekultuuride erisustest. Seetõttu otsustas Euroopa Parlament eelnimetatud soovitus formuleerida direktiivina 2000/35. See teise õiguse allikas tugines omakorda suuresti Suurbritannias 1998.a kehtestatud LPA-1.¹⁷⁵

Direktiivist 2000/35 ei tulenenud liikmesriigile siiski otsest kohustust sissenõudmiskulude hüvitamise sätteid siseriiklikult kehtestada, vaid anti mõista, et siseriiklikult tuleks kaaluda sissenõudmiskulude mõistliku hüvitamise sätete sisseviimist, aitamaks hüvitada võlgniku poolt hilinenud maksmisega põhjustanud kahju (direktiiv 2000/35 preambuli p 17). Selle kohaselt pidi

---

¹⁷⁴ M. Milo. Combating Late Payment in Business Transactions: How a New European Directive Has Failed to Set a Substantial Minimum Standard regarding National Provisions on Retention of Title – European Review of Private Law, Vol. 11, Issue 3, 2003, p 382.

¹⁷⁵ G. McCormack. Retention of Title and the EC Late Payment Directive - Journal of Corporate Law Studies, Vol. 1, Part 2, 2001, p 502.

võlausaldajal olema garanteeritud õigus nõuda võlgnikult kõigi tolle hilinenud maksimisega kaasnenud sissenõudmiskulude mõistlikku hüvitamist eeldusel, et võlgnik vastutab hilinenud maksmise eest (direktiivi 2000/35 artikkel 3 lg 1 litera e). Selles osas väärrib märkimist, et direktiiv 2000/35 oli kindlasti võrreldes LPA-ga sissenõudmiskulude hüvitamise osas enda ajast ees, kuivõrd LPA ei tõstatanud sissenõudmiskulude hüvitamise teemat üleüldse.

Hilinenud maksmise vastu võitlemine on olnud nii Euroopa Liidu kui ka näiteks Eesti ja Suurbritannia seadusandjal mureks juba pikemat aega. Puudliku regulatsiooni tõttu jäi hilinenud maksmise probleemistik Euroopa Liidu tasandil (sh Suurbritannias) püsima hoolimata direktiivi 2000/35 jõustamisest. Eelneva tõttu võttis Suurbritannia 2002.a vastu seadusemuudatuse LPA-sse, sätestades sissenõudmiskulude hüvitamise erinormi, lootes sel meetodil motiveerida võlgnikke tähtaegse rahaliste kohustuste täitmisele. Vastav muudatus nägi ette, et viivisenõude tekkimise korral oli võlausaldajal õigus nõuda kindlaksmääratud hüvitis lisaks viivisele. Hüvitiste suuruseks olid 40£ alla 1000£ suuruse võlgnevuse korral, 70£ 1000£ kuni 10 000£ suuruse võlgnevuse korral ning 100£ üle 10 000£ suuruse võlgnevuse korral (LPA artikkel 5A lg 2).

1. juulil 2002.a jõustunud VÕS kahjuks sedavõrd uuenduslik ei olnud. Sealses seaduse tekstis sisaldus küll kaudne viide sissenõudmiskulude hüvitamise võimalusele, kuid seda kindlasti mitte niivõrd konkretiseeritult kui LPA-s. Nimetatud võimalus oli sätestatud VÕS § 113 lg-s 5, mis sätestas, et kui kohustuse täitmisega viivitamisest tekkinud kahju suurus ületab viivise, võis võlausaldaja nõuda viivist ületava kahju hüvitamist, kui kahju hüvitamise nõue oli olemas. Sellest tulenevalt võis võlausaldaja nõuda viivist ületava kahju hüvitamist. Viivisenõue on olemuslikult kokkuleppeline minimaalne kahju hüvitamise nõue. Kahju hüvitamise nõue ulatuses, milles viivis seda katab, ei ole lubatud.¹⁷⁶ Lubamatus on tingitud eelkõige kahju hüvitamise eesmärgist, milleks on kahjustatud isiku asetamine olukorda, mis on võimalikult lähedane olukorrale, milles ta oleks olnud, kui kahju hüvitamise kohustuse aluseks olevat asjaolu ei oleks esinenud ja seega mitte võlausaldaja rikastamine võrreldes kohustuse kohase, antud kontekstis tähtaegse täitmisega (VÕS § 127 lg 1).

Peatselt mõistis ka Eesti seadusandja, et sissenõudmiskulude hüvitamise normistik vajab täiendamist. Seda eelkõige direktiivi 2011/7 eelkäija, direktiivi 2000/35, puudustega ülevõtmisest

---

¹⁷⁶ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 113/p 12.

tulenevalt.¹⁷⁷ 05. aprillil 2011.a jõustati seetõttu VÕS § 113 lg 5 ls 2, mis sätestas, et võlausaldaja võis sõltumata viivise maksmisest nõuda võlgnikult viivitusest põhjustatud mõistlike võla sissenõudmiskulude hüvitamist. Muutuse eesmärgiks oli täpsustada senikehtinud sissenõudmiskulude hüvitamise normi, st VÕS § 113 lg-t 5, kuivõrd praktikas ei olnud see küsimus selgelt lahendatud.¹⁷⁸ Kahjuks otsustas Eesti seadusandja muudatuse tegemisel olla pigem konservatiivne. Nimetatud konservatiivsus avaldus asjaolus, et direktiivi 2000/35 artikkel 3 lg 1 litera e jättis siseriiklikule seadusandjale tegelikkuses tunduvalt laiema otsustusõiguse sissenõudmiskulude hüvitamise regulatsiooni kehtestamiseks, lubades liikmesriikidel määrata kindlaks erineva tasemega võlgade sissenõudmiskulude maksimaalsed summad.

Liikmesriikide konservatiivne lähenemine direktiivi 2000/35 ülevõtmisel ja 2008.a Euroopa Liidus valitsenud majandusolukord on peamistest teguriteks, miks direktiiv 2011/7 üldse jõustada otsustati.¹⁷⁹ Seda kinnitavad ka 8. aprillil 2009.a avaldatud pressiteates esitatud seisukohad.¹⁸⁰ Euroopa Parlament ja Nõukogu olid seisukohal, et direktiivi 2000/35 osas tuli teha mitmeid olulisi muudatusi ning selguse ja otstarbekuse huvides tuli hilinevad maksmisega võitlemise direktiiv uuesti sõnastada (direktiivi 2011/7 preambuli p 1). Uuesti sõnastatud direktiiv jõustus 16. veebruaril 2011.a direktiivi 2011/7 näol. Kõigil liikmesriikidel lasus seejuures kohustus direktiiv 2011/7 16. märtsiks 2013.a üle võtta (direktiivi 2011/7 artikkel 12 lg 1). Kuivõrd Suurbritannia oli LPA näol juba 2002.a kehtestanud seadusjärgsed sissenõudmiskulude hüvitamise sätted, siis puudus neil otsene kohustus LPA-s kehtestatud kolmeastmelisest süsteemist loobuda. Nad lisasid üksnes täienduse, mille kohaselt on võlausaldajal õigus nõuda kindlaksmääratud hüvitist ületava kahju hüvitamist (LPA artikkel 5A lg 2A).

Nagu eelnevalt mainitud, siis jõudis VÕS § 113¹, kui sissenõudmiskulude hüvitamise erinorm, Eesti õiguskorda direktiivi 2011/7 ülevõtmise tulemusena. Eesti seadusandja võttis asjaomased VÕS-i muudatused vastu 20. märtsil 2013.a. Seda tehes, üritasid Riigikogu liikmed ning seaduseelnõu koostamisega seotud ametnikud edukalt üle võtta muu hulgas direktiiv 2011/7 artiklis 6 sätestatud võlgade sissenõudmiskulude hüvitamise sätted.¹⁸¹ Võlgade sissenõudmiskulude hüvitamise sätete ülevõtmist võib pidada üheks märkimisväärsemaks

---

¹⁷⁷ Võlgade ümberkujuendamise ja võlakaitse seaduse eelnõu 743 seletuskiri, lk 15. Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain&page=pub_file&file_id=402e94ae-771e-c7a7-7090-24c4d0d4484f& 05.05.2013. Edaspidi allmärkustes: Seletuskiri 743.

¹⁷⁸ Seletuskiri 743, *op. cit.*, lk 28.

¹⁷⁹ C. Bilotta, *op. cit.*, p 708.

¹⁸⁰ Pressiteade, *op. cit.*

¹⁸¹ Seletuskiri 1, *op. cit.*, lk 1.

direktiivi 2011/7 ülevõtmisega kaasnevaks muudatuseks, mis peaks parandama majandus- või kutsetegevuses võlausaldaja positsiooni ning soodustama maksetega hilinemisest hoidumist.¹⁸² Direktiivi 2011/7 preambuli p-i 19 kohaselt on sissenõudmiskulude hüvitamise eesmärgiks mitte lihtsalt olla võlausaldajale täiendav õiguskaitsevahend võlgniku suhtes kasutamiseks, vaid ka makseviivitusest hoidumise motiveeriv abinõu. Direktiivi 2011/7 artikkel 12 lg-st 1 tulenevalt kohustus Eesti Euroopa Liidu liikmesriigina tagama võlausaldajale õiguse nõuda võlgnikult sisse minimaalselt 40 eurot sissenõudmiskulude hüvitamiseks. Vastava õiguskaitsevahendi kohaldamise eelduseks direktiivi 2011/7 kontekstiks on see, et võlausaldajal oleks võlgniku vastu viivisenõue (direktiivi 2011/7 artikkel 6 lg 1). Eelnimetatud direktiivi kohaselt tekib võlausaldajal viivise nõudeõigus kui võlausaldaja on täitnud oma lepingujärgsed ja õiguspärased kohustused ning võlausaldaja ei ole makstavat summat õigel ajal kätte saanud. Samas välistab viivise nõudeõiguse siiski asjaolu, kui võlgnik ei ole viivituse eest vastutav (direktiivi 2011/7 artikkel 3 lg 1). Võlgniku makse tuleks lugeda direktiivi 2011/7 artikli 3 lg 1 litera b mõttes hilinenuks, ning seeläbi ka ühtlasi Eesti õiguse kontekstis sissenõutavaks muutunuks juhul, kui tasumisele kuuluv summa ei ole tähtaja lõppedes võlausaldaja kasutuses tingimusel, et võlausaldaja on täitnud oma õiguspärased ja lepingujärgsed kohustused.

Olenemata asjaolust, et sissenõudmiskulude hüvitamine oli ka enne 15. aprillil 2013.a jõustunud seadusemuudatuse tegemist reguleeritud VÕS-i § 113 lõikes 5, otsustati luua kindlaksmääratud suuruses sissenõudmiskulude hüvitamise jaoks selgelt eristuv regulatsioon majandus- ja kutsetegevuses tegutsevate isikute jaoks VÕS §-i 113¹. See aga ei tähenda, et varasem regulatsioon VÕS § 113 lg 5 näol ei jäänud kehtima. VÕS § 113 lg-s 5 sätestatud sissenõudmiskulude hüvitamise säte jäi muutumatu kujul alles ning kohaldub tarbijaõigussuhetes, eelnõuga loodud VÕS § 113¹ kohaldub üksnes majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute vahelistes võlasuhtes.¹⁸³ Arvestades eelnimetatud, tuleks lugeda VÕS §-is 113¹ sätestatud positiivseks muudatuseks, kuivõrd varasem sissenõudmiskulude hüvitamise regulatsioon ning selle kohaldamise praktika ei olnud piisavalt konkreetset formuleeritud.

3.2. Seaduses kindlaksmääratud sissenõudmiskulude hüvitamine

15. aprillil 2013.a jõustunud seadusemuudatus tõi VÕS-i esmakordselt sissenõudmiskulude hüvitamise eraldiseisva nõude aluse VÕS § 113¹ lg 1 näol. Samuti otsustas seadusandja sätestada

---

¹⁸² Seletuskiri 1, *op. cit.*, lk 15.

¹⁸³ Seletuskiri 1, *op. cit.*, lk 16.

VÕS § 113¹ lg 2, mis kujutab endast juba 1. juulil 2002.a jõustatud VÕS § 113 lg-s 5 sätestatu osalist dubleeringut. Sellest tulenevalt sisaldab käesoleval ajal jõus olev VÕS kolm eraldiseisvat üksust, mida tuleb sissenõudmiskulude hüvitamise nõude esitamisel arvestada. Nendeks üksusteks on VÕS § 113 lg 5, § 113¹ lg 1 ja lg 2. Eeltoodust tulenevalt tõusetub küsimus kas VÕS § 113¹ lg-s 1 sätestatud „õiguskaitsevahend“ aitab hilinenud maksmise vastu efektiivsemalt võidelda, kui seda tegi VÕS § 113 lg-s 5 sätestatu.

VÕS § 113¹ lg 1 kohaselt võib võlausaldaja nõuda võlgnikult võla sissenõudmiskulude hüvitamist summas 40 eurot, kui võlausaldajal on võlgniku vastu viivisenõue. Tegemist on seadusest tuleneva nõudeõigusega, mis kohaldub erikokkulepete puudumisel. 40 euro suuruse hüvitise nõudeõigus on võlausaldajal juhul, kui täidetud on viivisenõude esitamise eeldused ja VÕS § 113¹ lg-s 4 sätestatud isikulise kehtivuse kriteerium. Viivisenõude eeldusteks on: 1) kehtiva võlasuhte olemasolu, 2) rahalise kohustuse olemasolu, 3) rahalise kohustuse sissenõutavus, 4) võlgniku vastutus rahalise kohustuse täitmisega viivitamise eest ning see, et 5) võlgniku viivitust ei tohi olla põhjustanud võlausaldaja. Kuivõrd autor peatus töös juba pikemalt viivisenõude eeldustel¹⁸⁴, siis pole tarvis viivisenõude eelduseid siinkohal täiendavalt korrata.

Nagu eelnevalt mainitud, peab VÕS § 113¹ lg-s 1 sätestatud nõude esitamiseks olema täidetud ka isikulise kehtivuse kriteerium. Viidatud sätte kohaselt on 40 euro suuruse seadusjärgse sissenõudmiskulude hüvitamise nõude täiendavaks eelduseks asjaolu, et võlgnik tegutseb majandus- või kutsetegevuses. VÕS aga ei sätesta majandus- või kutsetegevuse mõistet, olenemata asjaolust, et see termin on seaduses pidevalt kasutuses ning see on nii mõnegi spetsiifilise kohustuse või õiguse tekkimise eelduseks. Sellest hoolimata saab majandus- või kutsetegevuse mõiste sisu tuvastada VÕS §-i 34 tõlgendamise teel. VÕS § 34 lg 1 sätestab, et tarbijana käsitletakse selliseid füüsilisi isikuid, kes teevad tehingu, mis ei seonu iseseisva majandus- või kutsetegevuse läbiviimisega. Tarbija mõistet täiendab tarbijakaitseaduse¹⁸⁵ § 2 lg 1, mille kohaselt on tarbijaks füüsiline isik, kellele pakutakse või kes omandab või kasutab kaupa või teenust eesmärgil, mis ei seonu tema majandus- või kutsetegevusega.¹⁸⁶ Võttes arvesse eelnimetatud, võivad majandus- või kutsetegevuse subjektiks olla nii füüsilised kui juriidilised isikud, kes tegutsevad turul plaanipäraselt, et saavutada majanduslikke eesmärke.

---

¹⁸⁴ *Supra*. lk 28 jj.

¹⁸⁵ Tarbijakaitseadus. RT I 2004, 13, 86.

¹⁸⁶ RKTko 3-2-1-126-09, p 12.

Iseseisev majandus- või kutsetegevus võib olla ka isiku kõrvaltegevus.¹⁸⁷ Majandus- või kutsetegevuse mõistet on täiendavalt selgitanud ka Riigikohus. Riigikohtu hinnangul tegutseb isik majandus- või kutsetegevuses näiteks juhul, kui ta on äriühingu juhatuse liige, äriühingu peamine osanik või aktsionär ning sõlmides seejärel äriühingu kohustuse tagamiseks enda nimel lepingu.¹⁸⁸ Majandus- või kutsetegevuses tegutsemist tuleks jaatada ka olukorras, kus osäühingu osanik ja juhatuse liige sõlmib osäühingu kohustuse täitmiseks lepingu, kui leping osäühingu kohustuse täitmise tagamiseks on sõlmitud huvist ühingu majandustegevuse vastu.¹⁸⁹ Samas eelnevale vastukaaluks on Riigikohus leidnud, et ainuüksi mittetulundusühingu juhtorganisse kuulumine ei ole käsitatav juhtorgani liikme käenduse andmisel iseseisva majandus- või kutsetegevusena¹⁹⁰ ning et näiteks käenduse andmist ei saaks lugeda seotuks käendaja majandus- või kutsetegevusega pelgalt asjaolust, et käendaja on aktsiaseltsi, mille kohustusi ta käendab, väikeaktsionär.¹⁹¹ Eelnev ei kehti aga siiski juhul, kui äriühingu osanik või juhatuse liige sõlmib äriühingu põhilepingu tagamiseks lepingu ajendatuna vahetust isiklikust majanduslikust huvist põhilepingu sõlmimise, selle täitmise või põhivõlgniku majandustegevuse vastu.¹⁹² Lähtudes eeltoodust, võib järeldada, et majandus- või kutsetegevusega tegutsevaks isikuks saab lugeda sellist füüsilist- või juriidilist isikut, kes tegutseb turul plaanipäraselt, eesmärgiga saavutada tehinguga tema huvides olevat majanduslikku eesmärki.

Nagu eelnevalt mainitud, siis VÕS § 113¹ lg 1 nõude esitamiseks peab isik tegutsema majandus- või kutsetegevuses. Samas ei sea vastav norm nõude esitaja, st võlausaldaja, suhtes isikulisi kriteeriumeid. Sellest tulenevalt võib VÕS § 113¹ lg-s 1 nimetatud nõude esitada ka tarbijast võlgnik. Seega ei kohaldu vastav regulatsioon üksnes olukordades, kus võlgnik on tarbija.¹⁹³ Sellisel juhul saab võlausaldaja tugineda üksnes VÕS § 113 lg-le 5. Võttes arvesse eelnimetatud, on selge, et VÕS § 113¹ lg 1 kujutab endast siiski uuenduslikku nõude alust sissenõudekulude hüvitamise regulatsiooni puhul, tagades võlausaldajale õiguse nõuda sissenõudmiskulude hüvitamist ilma kahju hüvitamisele omaste tõendamisprobleemideta.

---

¹⁸⁷ I. Kull. VÕS komm, *op. cit.*, § 34/p 4.2.

¹⁸⁸ RKTko 3-2-1-89-08, p 11.

¹⁸⁹ RKTko 3-2-1-8-06, p 15.

¹⁹⁰ RKTko 3-2-1-129-09, p 13.

¹⁹¹ RKTko 3-2-1-111-10, p11.

¹⁹² RKTko 3-2-1-177-10, p 11.

¹⁹³ Võlaõigusseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 372 seletuskiri 2, lk 5. Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain&page=pub_file&file_id=4a597b65-7895-43a0-9a2e-f5416b420ba8&, 05.05.2013. Edaspidi allmärkustes: Seletuskiri 2.

Erinevalt viivisest, mille summa kasvab pidevalt makseviivituses oldud aja jooksul vastava protsendi võrra, on sissenõudmiskulude 40 euro suurune hüvitis ettenähtud ühe kindla fikseeritud summana, mille suurus ei muutu ajas. Kindlaksmääratud hüvitise suurus ei sõltu ka võlausaldaja konkreetsetest pingutustest ega võla sissenõudmisega kantud kuludest ehk siis tegelikust kahjust. VÕS § 113¹ lg 1 mõtteks on panna seaduses paika üks konkreetne summa, mis peaks eelduslikult tavaolukorras katma erinevaid võla sissenõudmisega tekkivad kulud ehk kahju.¹⁹⁴ VÕS § 113¹ lg-s 1 alusel kuulub hüvitamisele üksnes võlgnevuse sissenõudmisega tekkinud haldus- ning sisekulud. See on tingitud asjaolust, et kindlaksmääratud seadusjärgse hüvitise eesmärgiks on tagada sissenõudmisega seotud haldus- ja sisekulude piiramine (direktiivi 2011/7 preambuli p 19). Lisaks eelnevale võib direktiivi 2011/7 preambuli p-s 19 toodud selgitustest järeldada, et fikseeritud suurusega sissenõudmiskulude hüvitiste regulatsiooni eesmärgi teiseks aspektiks on mõjuda võlgnikule hoiatava ennetusmeetmena motiveerimaks võlgnikku maksetega hilinemisest hoiduma ja parandada seeläbi üleüldist maksekäitumist turul. Kolmandaks eesmärgiks on aga parandada võlausaldaja positsiooni hüvitise nõudmisel. Eelkõige väljendub see võlausaldaja tõendamiskoormise leevendamises teatud raskesti tõendatavate kulude puhul.¹⁹⁵ Nendeks raskesti tõendatavateks kulutusteks on näiteks kulutused kommunaalteenustele. Eelnimetatud tõendamise probleemide ületamiseks on VÕS § 113¹ lg-s 1 määratud kindel summa, mida võlausaldaja peaks saama enda sisemiste kulutuste korvamiseks võlgnikult alati sisse nõuda.¹⁹⁶

Seadusjärgsest hüvitisest sõltumata, võivad pooled vastava osas sõlmida ka erikokkuleppeid. Erikokkulepe on VÕS § 113¹ lg-st 3 tulenevalt kehtiv põhimõtteliselt alati, kui sellega nähakse ette seadusjärgsest hüvitisest kõrgem määr. Kokkuleppe sõlmimisel peavad aga võlasuhte pooled ja eelkõige võlausaldaja arvestama, et juhul, kui vastav kokkulepe sisaldub tüüptingimuses, siis see tohi olla võlgniku suhtes ebamõistlikult kahjustav. VÕS § 42 lg 3 p-i 5 kohaselt tuleks vastav kokkulepe lugeda võlgnikku ebamõistlikult kahjustavaks siis, kui nähakse ette, et võlgnik peab oma kohustuse rikkumise korral maksma võlausaldajale ebamõistlikult suurt kindlaksmääratud suuruses kahjuhüvitist või muud hüvitist. Võttes arvesse VÕS § 113¹ eesmärki, võivad seega lepingu pooled leppida kokku põhimõtteliselt ükskõik kui suures hüvitise määras, eeldusel et pooled saavutavad hüvitise suuruse osas kokkuleppe. Võlgniku viimaseks vahendiks sellise kokkuleppelise hüvitise vähendamiseks on VÕS § 139 lg 1. Seda saab võlgnik kasutada eelkõige

---

¹⁹⁴ Seletuskiri 2, *op. cit.*, lk 3.

¹⁹⁵ *Ibid.*, lk 2.

¹⁹⁶ *Ibid.*

kohtumenetluses, esitades kohtule taotluse hüvitise vähendamiseks.¹⁹⁷ Sissenõudmiskulude kontekstis on RKTk selgitanud, et VÕS § 139 lg-t 1 tuleks kohaldada näiteks juhul, kui võlausaldaja valis ebamõistlikult kalli õigusabiteenuse osutaja, suurendades seeläbi endale tekkivat kahju.¹⁹⁸ Selle tõendamiskoormis on TsMS § 230 lg-st 1 tulenevalt võlgnikul. Autori hinnangul ei ole ebamõistlikult kalli õigusabiteenuse kasutamist iseenesest väga keerukas tõendada, kuivõrd RKTk hinnangul on advokaadi põhjendatuks tunnitasuks 110 eurot.¹⁹⁹ Seega peaks võlgnik viitama võlausaldaja poolt esitatud arvetele, lähtudes eeldusest, et sealt nähtub kõrgem tunnimäär või ebamõistlik ajakulu arvestades asja mahtu ja raskusastet.

Sissenõudmiskulude kokkulepete lubatavust ei saa aga jaatada seadusjärgsest sissenõudmiskulude hüvitise määrast väiksema hüvitise osas sõlmitud kokkulepete puhul. Kui pooled piiravad sissenõudmiskulude hüvitamist võrreldes VÕS § 113¹ lg-s 1 sätestatuga, on selline kokkulepe lubatav üksnes juhul, kui selline kokkulepe ei ole asjaoludekohaselt võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane. Eelnimetatud põhimõte tuleneb direktiivi 2011/7 artiklist 7. Põhimõtteliselt ei ole seega välistatud selliste kokkulepete sõlmimine, kus pooled lepivad kokku, et kui võlgnik peaks tulevikus rahalise kohustuse täitmisega hilinema, siis on võlausaldajal õigus nõuda sissenõudmiskulude hüvitist kindlaksmääratud summas, mis on väiksem kui 40 eurot.²⁰⁰ Selleks, et hinnata kokkuleppe lubatavust, tuleb jällegi sarnaselt viivisemäära piiravate kokkulepete puhul arvestada sellega, kas kokkulepe on võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane. Antud sätte kontekstis tuleb äärmise ebaõigluse all direktiivi 2011/7 artikkel 7 lg-st 1 tulenevalt mõista selliseid lepingutingimusi, mis näevad ette mis tahes jämedat kõrvalekallet heast kaubandustavast või mis on vastuolus hea usu ja ausa käitumisega. Kokkulepe hindamisel tuleb täiendavalt arvestada ka tarnitud kaupade või teenuste laadi ning seda, kas võlgnikul on objektiivseid põhjuseid kalduda kõrvale seadusjärgsest sissenõudmiskulude määrast (direktiivi 2011/7 artikkel 7 lg 1). Äärmiselt ebaõiglaste kokkulepete sõlmimise temaatikaga seondub ka sissenõudmiskulude hüvitise nõudmist välistavad kokkulepped. VÕS § 113¹ lg 3 kohaselt on ka selliste kokkulepete sõlmimine põhimõtteliselt lubatav, kuid eelnimetatud normi lauses 2 on sätestatud pööratud tõendamiskoormis, st eeldatakse, et seadusjärgse sissenõudmiskulude hüvitamise välistamise kokkulepe on võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane. Tegemist on siiski üksnes eeldusega, mida võlgnik saab vajaduse korral ümber lükata.

---

¹⁹⁷ RKTko 3-2-1-19-13, p 12.

¹⁹⁸ *Ibid.*, p 11.

¹⁹⁹ RKKKo 3-1-1-66-12, p 16.

²⁰⁰ Seletuskiri 2, *op. cit.*, lk 4.

Kui võlgnik ei suuda äärmise ebaõigluse puudumist tõendada, siis ei saa võlgnik sellisele kokkuleppele tugineda.²⁰¹ Vastav põhimõte on seega veidi erinev võrreldes viivise nõudeõiguse välistamisega, kuivõrd viivisenõude välistamine on seadusjärgselt tühine (VÕS § 113 lg 10). Nimetatud erisus on tingitud direktiiv 2011/7 artikkel 7 lg-tes 2 ja 3. Regulatsioonis, mis sätestab viivisenõude välistamise, on kasutatud terminit loetakse (ingl *shall be considered*). Seevastu sissenõudmiskulude hüvitamise nõudeõiguse välistamise sättes kasutatakse väljendit eeldatakse (ingl *shall be presumed*). Seega on viivise ja sissenõudmiskulude hüvitamise välistamise piirangud erinevad, st sissenõudmiskulude piirangute normistik on mõneti paindlikum.²⁰²

Lähtudes eeltoodust, on autor seisukohal, et VÕS § 113¹ on iseenesest olnud positiivne muudatus võlausaldajate jaoks. Seda seetõttu, et praktikas ei saa käesoleval hetkel pidada tavapäraseks, et võlausaldajad esitavad kulutatud elektri ja äriühingu sisemise tööjõu (st mitte erialase) kasutamisest tekkinud kulutuste hüvitamise nõude võlgniku vastu. Samas väärrib märkimist, et kuivõrd sissenõudmiskulude hüvitamise eesmärgiks ei ole üksnes haldus- ning sisekulude sissenõudmise lihtsustamine, vaid ka võlgnikku motiveerimise eesmärk, siis ei saa autori hinnangul lugeda 40 euro suurust hüvitist iga konkreetse olukorra raames piisavaks. Autor on seisukohal, et see küsimus on Eestist edukamalt lahendatud näiteks Suurbritannias, kus seadusjärgne sissenõudmiskulude hüvitis on seotud põhinõude suurusega. Nagu varasemalt mainitud, siis LPA artiklis 5A lg 2 kohaselt on võlausaldajal võimalik viivisenõude tekkimise korral nõuda kindlaksmääratud hüvitis 40£ alla 1000£ suuruse võlgnevuse korral, 70£ 1000£ kuni 10 000£ suuruse võlgnevuse korral ning 100£ üle 10 000£ suuruse võlgnevuse korral. Eelnev ei tähenda seda, et autor pooldaks konkreetselt LPA artikkel 5A lg-s 2 väljatoodud määrasid ning astmete suhestumist, vaid pigem seda, et Eesti seadusandja võiks kaaluda seadusjärgse sissenõudmiskulude hüvitamise sidumist põhinõude suurusega. Samuti on otsustanud Rootsi seadusandja määrata direktiivis 2011/7 sätestatud miinimumnõuetest suurema, so ligikaudu 47 euro suuruse hüvitise (SFS 1981:739 § 4 litera a). Autori hinnangul on eelnimetatud lahendused mõneti paremad, kuivõrd 40 euro suurune hüvitis ei pruugi suuremate nõuete korral võlgnikku piisavalt motiveerida rahalise kohustuse täitmiseks. Huvitav on seejuures näha, kas majandus- või kutsetegevuses tegutsevad isikud vastavat hüvitist ka faktiliselt nõudma asuvad. Eestis praktikas viivist ning sissenõudmiskulusid reeglina ei nõuta juhul, kui võlausaldaja pole sellega seoses kandnud suuremat sorti kulutusi. Autor on samas seisukohal, et seadusjärgne hüvitis summas 40

---

²⁰¹ Seletuskiri 2, *op. cit.*, lk 5.

²⁰² *Ibid.*

eurot võib olla ka mõnel juhul proportsionaalne ning eesmärgipärane. Seda näiteks juhtudel, kus tegemist on VKE-dega ning põhinõude summa jääb 1 000 euro piiridesse. Samuti võib sissenõudmiskulude hüvitise eesmärk saada täidetud näiteks sellisel juhul, kui võlausaldajal on lisaks VÕS § 113¹ lg-s 1 sätestatule õigus nõuda ka seadusjärgsest viivisemäärast kõrgemat viivist, st võlausaldajal on mitu õiguskaitsevahendit, mille abil võlgnikku rahalise kohustuse täitmiseks motiveerida.

3.3. Kindlaksmääratud hüvitist ületavate sissenõudmiskulude hüvitamine

Seadusjärgseks sissenõudmiskulude hüvitise määraks on 40 eurot. Samas võib tekkida ka olukord, kus võlausaldajal tekib võlgniku poolt kohustuse täitmise viivitamisest eelnimetatud määrast suurem kahju. Kahju tekkimine võib seisneda näiteks juristi või inkassatori poole pöördumises. Selleks, et võlausaldaja huvid ei saaks vastava teenuse kasutamise korral ebaproportsionaalselt kahjustatud, sätestavad 15. aprill 2013.a jõustunud VÕS-i muudatused täiendava regulatsiooni sissenõudmiskulude kindlaksmääratud hüvitist ületavate kahjude suhtes. See põhimõte on ülevõetud direktiiv 2011/7 artikkel 6 lg-st 3 ja preambuli p-st 20. Eeltoodust tulenevalt tekib küsimus, et mis eeldused tuleb täita, et vastavasisulist nõuet võlgniku vastu esitada ning kas see sisuliselt tugevdab võlausaldaja positsiooni lepingulises suhtes rahalise kohustuse täitmise nõudmisel.

VÕS § 113¹ lg 2 kohaselt võib võlausaldaja nõuda viivist ja sissenõudmiskulude kindlaksmääratud summalist hüvitist ületava kahju hüvitamist, kui kahju hüvitamise nõue on olemas. See tähendab, et sissenõudmiskulude hüvitis ei ole põhimõtteliselt piiratud 40 euroga. Juhul, kui sissenõudmiseks tehtud kulutused ületavad seadusega kindlaksmääratud summa 40 eurot ja pooled ei ole suuremas hüvitisel lepinguliselt eraldi kokku leppinud, tuleb 40 eurot ületav osa nõuda sisse üldise kahju hüvitamise regulatsiooni alusel.²⁰³ Kuivõrd seadusandja on VÕS § 113¹ lg 2 sätestamisel otsustanud lähtuda VÕS § 113 lg-st 5²⁰⁴, mille üheks eesmärgiks on sätestada direktiiv 2000/35 artikkel 3 lg 1 literas e nimetatud põhimõtted, siis on mõistlik antud normi hindamisel arvestada ka VÕS § 113 lg-s 5 sätestatuga. Siinkohal märgib autor, et antud normi sisustamine sissenõudmiskulude hüvitamise kontekstis näiteks PICC artikli 7.4.9. lg-s 3 sätestatuga, kui VÕS § 113 lg 5 ühe allikana²⁰⁵, on ekslik. Seda seetõttu, et vastava PICC normi

---

²⁰³ *Ibid.*, lk 4

²⁰⁴ *Ibid.*

²⁰⁵ V. Kõve. VÕS komm. *op. cit.*, § 113/p 2.6.

kaitseala peaks piirduma üksnes põhivõlgnevusest tuleneva kahjuga.²⁰⁶ PICC kommenteeritud väljaande kohaselt on selliseks kahjuks näiteks see, kui võlausaldajal jääb võlgnikult saamata jäänud rahasumma tõttu sõlmimata kasumlik leping.²⁰⁷

VÕS § 113 lg 5 sätestab, et kui kohustuse täitmisega viivitamisest tekkinud kahju suurus ületab viivise, võib nõuda viivist ületava kahju hüvitamist, kui kahju hüvitamise nõue on olemas. Sõltumata viivise maksmisest võib võlausaldaja nõuda võlgnikult viivitusest põhjustatud mõistlikke võla sissenõudmiskulude hüvitamist. Samas tuleb arvestada ka sellega, et selliselt tekkinud kulud võivad juba olla hüvitatud viivisega (direktiiv 2000/35 preambuli p 17). Sellisel kujul sissenõudmiskulude hüvitamise võimaluse andmine peaks tagama võlausaldajale võimaluse esitada hüvitise nõue kohtule hindamiseks. Direktiivi 2000/35 kontekstis peaks seejuures kuuluma erinevalt VÕS § 113 lg 5 ls-is 2 sätestatust hindamisele ka asjaolu, kas võlausaldaja poolt kantud kulutused ei ole juba hüvitatud viivisenõude abil.²⁰⁸

Nagu eelnevalt mainitud, siis VÕS § 113¹ lg-s 2 nimetatud kulude hüvitamise nõude aluseks on VÕS § 115 lg 1, st kahju hüvitamise nõude üldnorm. Selle kohaselt võib võlausaldaja koos täitmise nõude esitamisega nõuda võlgnikult kohustuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamist. Reeglina saab põhimõtteliselt igast olemasolevast võlasuhtest tuleneva kohustuse rikkumise korral esitada VÕS § 115 lg 1 järgi rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise nõude.²⁰⁹ See kehtib ka võlgniku rahalise kohustuse rikkumisest tulenevate kohtumenetluse-eelsete õigusabikulude, st VÕS § 113¹ lg 2 kontekstis sissenõudmiskulude, suhtes.²¹⁰ Vajadus kohtumenetluse-eelsete õigusabikulude hüvitamiseks materiaalõigusliku kahjuhüvitisnõudega on tingitud asjaolust, et TsMS § 175 tagab võlausaldajale üksnes protsessiõigusliku kohtumenetluse õigusabikulude hüvitamise nõude.²¹¹ Lisaks eelnevale, on sissenõudmiskulude hüvitamine teoreetiliselt võimalik ka deliktiõiguse järgi juhul, kui rikutud kaitsenormi eesmärk oli kaitsta võlausaldajat kõnealust liiki õigusabikulude kandmise eest.²¹² Kuivõrd autor käsitleb käesoleva töö raames eelkõige lepingulisi võlasuhteid, siis VÕS § 1044 lg-st 2 tulenevalt ei analüüsi autor käesolevaga deliktiõiguslikke võimalusi sissenõudmiskulude hüvitamise kontekstis.

---

²⁰⁶ PICC, *op. cit.*, p 280.

²⁰⁷ UNIDROIT komm, *op. cit.*, p 911.

²⁰⁸ J. Albert et al. Review, *op. cit.*, p 52.

²⁰⁹ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 115/p 4.1.

²¹⁰ RKTko 3-2-1-19-13, *op. cit.*, p 11.

²¹¹ K. Sein. VÕS komm, *op. cit.*, § 128/p 4.2.4.

²¹² T. Tambet jt. „Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne“. Märkusi võlaõigusseaduse 7. peatüki kommentaaride kohta – *Juridica* 2007/V, lk 318.

VÕS § 115 lg-s 1 nimetatud kahju hüvitamise nõude eeldusteks on: a) kehtiva võlasuhte olemasolu, b) võlgniku poolne kohustuse rikkumine, c) võlgniku vastutus rikkumise eest ja d) asjaolu, et rikkumist ei tohi olla põhjustanud võlausaldaja. Käesoleva töö kontekstis tähendab eelnev seda, et võlausaldajal on sissenõudmiskulude hüvitamise nõue VÕS § 115 lg 1 alusel võlgniku suhtes, kui poolte vahel on lepinguline võlasuhe ning võlgnik on jätnud tähtaegselt täitmata lepingust tuleneva rahalise kohustuse. Nõuet ei ole siiski juhul, kui võlgnik rahalise kohustuse rikkumise eest ei vastuta või kui rikkumise põhjustas võlausaldaja. Kuivõrd autor peatus eelnimetatud eelduste sisustamisel töös juba varasemalt²¹³, siis ei hakata otstarbekuse kaalutlustel varesitatut kordama. Eeltoodust tulenevalt tõusetub aga probleem kahju hüvitamise üldnormide ning vastavate erinormide, st VÕS § 113¹ lg 2 ja VÕS § 128 lg 3, omavahelise suhtestumise osas. Iseenesest võiks jaatada, et kohtumenetluse-eelsete kulutuste hüvitamine nõue tuleb lugeda VÕS § 128 lg 3 pärusmaaks ning seejärel asuda hindama eelnimetatud sätte kontekstis, mis on „mõistlikeks kuludeks“, mille hüvitamist võlausaldaja saab nõuda. Sõna „mõistlikkus“ VÕS § 128 lg-s 3 hõlmab Riigikohtu hinnangul kõigepealt kulude vajalikkust, st kas kulutused olid mõistlikult võttes paratamatud. Kulude vajalikkus seondub seega põhjusliku seose tuvastamisega võlgniku väidetava teo ja võlausaldaja kahju vahel. Lisaks eelnevale, hõlmab mõistlikkuse nõue VÕS § 128 lg 3 kontekstis ka kulutuste suurust. See tähendab, et kulutused võivad olla küll vajalikud, kuid kui need on ebamõistlikult suured, mõistab kohus hüvitise välja mitte võlausaldaja soovitud ulatuses, vaid väiksemas, mõistlikus, st põhjendatud ulatuses. Sellise seisukoha on võtnud RKTK lahendi 3-2-1-19-13 p-des 11 ja 12. Autor hinnangul tuleks VÕS § 128 lg 3 sisustada täiendavalt ka sissenõudmiskulude erinormidega, või jätta VÕS § 128 lg-s 3 sätestatu üleüldse kohaldatama. Kohtumenetluse-eelsete õigusabikulude hüvitise väljamõistmiseks, st nõude põhjendatuse ja selle ulatuse kindlakstegemiseks, tuleks seega autori hinnangul kohaldada VÕS § 115 lg-ga 1 koostoimes ka VÕS § 113 lg-t 5 või VÕS § 113¹ lg-t 2. Nimetatud n-ö erinorm tuleb seejuures valida lähtuvalt võlgniku isikust. Autor on seega seisukohal, et kohtumenetluse-eelsete õigusabide kulude hüvitamise korral on VÕS § 113 lg 5 või VÕS § 113¹ lg 2 teatavas osas erinormiks VÕS § 128 lg 3 suhtes. Seda kinnitab esmalt väljatoodud normide ülevõtmise tinginud direktiivi 2011/7 asjaomased sätted. Nimelt, VÕS § 113¹ lg 2 sätestab direktiivi 2011/7 artikli 6 lg-s 3 esitatut, mille kohaselt on võlausaldajal õigus nõuda võlgnikult kindlaksmääratud sissenõudmiskulude

---

²¹³ *Supra.* lk 28 jj.

hüvitist ületavate summade ja võlgniku hilinenud maksmisest tulenevate mis tahes sissenõudmiskulude mõistlikku hüvitamist. See võib hõlmata kulusid, mis on muu hulgas tekkinud seoses juristi või inkassofirma poole pöördumisega. Eelnimetatud sättes ning direktiivi 2011/7 preambulis esitatud selgitustele tuginedes, on autori hinnangul VÕS § 113¹ lg 2 täpsem regulatsioon kui seda on VÕS § 128 lg 3. Veel enam, VÕS § 113¹ lg 2 näol on tegemist direktiivi 2011/7 artikkel 6 lg 3 ülevõetud kujuga, mistõttu lähtuvalt Euroopa Kohtu praktikast tuleks asjaomaseid VÕS-i sätteid tõlgendada arvestades asjakohase direktiivi sõnastust ja eesmärki.²¹⁴ Direktiivi 2011/7 kohaselt tuleks hüvitise väljamõistmisel täiendavalt kinni pidada läbipaistvuse ja proportsionaalsuse põhimõtetest (direktiivi 2011/7 preambuli p 38, direktiivi 2000/35 artikkel 3 lg 1 litera e). Arvestades RKTko 3-2-1-19-13 p-s 12 esitatut, on VÕS § 128 lg 3 alusel hüvitise määramise kriteeriumid küll põhimõtteliselt sarnased, kuid eelnev ei tähenda autori hinnangul seda, et autori poolt nimetatud n-ö erinorme tohiks niisama ignoreerida. Samas selgitab autor, et kuivõrd eelnimetatud otsuse tegemise ajal jõus olnud VÕS ei näinud ette VÕS § 113¹ regulatsiooni, siis on arusaadav RKTk seisukoht VÕS § 128 lg 3 kohaldamise vajaduse osas, kuivõrd enne 15. aprilli 2013.a kehtinud sissenõudmiskulude hüvitamise regulatsioon VÕS § 113 lg 5 näol oli ilmselgelt puudulik.

Eelnevast hoolimata, sissenõudmiskulude hüvitise väljamõistmisel täiendavalt arvestada ka VÕS § 127 lg-tes 1-5 sätestatuga, kuivõrd tegemist on kahjuhüvitise arvestamise üldpõhimõtetega. Seetõttu peab võlgnik võlausaldajale tekkinud kahju hüvitama üksnes juhul, kui a) asjaolu, millel võlgniku vastutus põhineb, on kahju tekkimisega põhjuslikus seoses (VÕS § 127 lg 4), b) võlgnik pidi kahju tekkimist ette nägema (VÕS § 127 lg 3), c) rikutava kohustuse eesmärk peab kahju hüvitamist lubama (VÕS § 127 lg 2) ja d) võlausaldaja ei tohi hüvitise väljamõistmise korral võrreldes kohase täitmisega rikastuda (VÕS § 127 lg 1). Esimese eelduse, st põhjusliku seose, kindlakstegemiseks uuritakse, kas võlgniku tegu oli võlausaldajal tekkinud kahju vajalikuks põhjuseks. Selleks kasutatakse *conditio sine qua non* reeglit, mille järgi loetakse ajaliselt eelnev nähtus hilisema nähtuse põhjuseks siis, kui esimese nähtuse puudumise korral poleks teist nähtust esinenud.²¹⁵ Põhjuslikus seoses on võlausaldaja kahju näiteks sellisel juhul, kui võlgnik ei tasu rahalist kohustust tähtaegselt ning võlausaldaja palub seepeale advokaadil seda rikkumist konstateeriva võlateatise koostada, tasudes teenuse eest x eurot. Võlausaldajale tekkinud kahju summas x eurot on põhjuslikus seoses võlgniku rikkumisega, kuna võlausaldaja ei oleks pidanud

²¹⁴ EKo 03.04.2008.a, C-306/06, Deutsche Telekom AG jt, kohtujuristi M. P. Maduro ettepanek, p 25.

²¹⁵ K.Sein. VÕS komm, *op. cit.*, § 127/p 4.10.

võlateatist saatma, st selle peale raha kulutama, kui võlgnik oleks kohustuse täitnud tähtaegselt. Eelnimetatud näide illustreerib suurepäraselt ka teist varem nimetatud kahju hüvitise eeldustest, st kahju ettenähtavust VÕS § 127 lg 3 mõttes. Kahju tekkimine peab olema võlgnikule ettenähtav lepingu allkirjastamise hetkel, sest võlgnik ei pea olema valmis võtma üle sellise kahju tekkimise riski, mis talle lepingu sõlmimisel ei olnud ettenähtav, st millega ta ei saanud arvestada.²¹⁶ Varasemalt väljatoodud näite kontekstis, peab autor kahju tekkimist ettenähtavaks ka lepingu sõlmimise hetkel, olenemata asjaolust, et võlateatis edastati võlgnikule alles pärast rahalise kohustuse rikkumist. Autorile teadaolevatel andmetel on majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute vahelistes suhetes tavapärane näiteks juristide kasutamine võlateatiste koostamiseks. Kuivõrd võlgnik on VÕS § 113¹ lg 2 kohaldamise korral majandus- või kutsetegevuses tegutsev isik, siis on kahju ka ettenähtav. Iseenesest on küsitav, kas sellise kahju tekkimine igal on siiski igal üksikjuhtumil ettenähtav. Autor on seisukohal, et küsitava olukorra puhul tuleks hinnata konkreetseid asjaolusid ning sarnastes võlasuhetes tavapärast käitumist. Järgmiseks peab võlausaldaja arvestama rikutava kohustuse eesmärgiga. See tähendab, et kahju hüvitamise nõude aluseks olev norm või kohustus peab olema mõeldud üksnes teatud konkreetsete kahjude vältimiseks. Kahjuhüvitise suuruse määramisel tuleb seega lähtuda kahju hüvitamise kohustuse aluseks olevast normist või lepingu sättest, kuna just see norm või leping määrab ära võlgniku kohustused, näidates, millised võlausaldaja huvid peavad saama rahuldatud.²¹⁷ Rahalise kohustuse rikkumise korral tuleb seega autori hinnangul arvestada VÕS § 113 lg-s 5 või VÕS § 113¹ lg-s 2 esitatud normide kaitsealaga.

Viimaseks tuleb arvestada VÕS § 127 lg-s 1 nimetatud kahju hüvitamise eesmärgiga. Kahju hüvitamise eesmärk on kahjustatud isiku asetamine olukorda, mis on võimalikult lähedane olukorrale, milles ta oleks olnud, kui kahju hüvitamise kohustuse aluseks olevat asjaolu ei oleks esinenud (VÕS § 127 lg 1). Hüvitamisele kuuluva kahju kindlakstegemisel tuleb seega võrrelda kahjustatud isiku, st võlausaldaja, varalist olukorda pärast kahju tekitanud sündmust selle olukorraga, mis oleks olnud juhul, kui kahju hüvitamise kohustuse aluseks olevat asjaolu ei oleks esinenud. Hüvitamisele kuulub üksnes selline kahju, mis on kahe varalise olukorra vahe.²¹⁸ Rahalise kohustuse rikkumise tulemusena tekkinud kohtumenetluse-eelsete õigusabikulude ja inkassokulude puhul tuleb lähtuda kahju positiivset arvutamisest, st lepingu rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise eesmärgiks on võlausaldaja asetamine olukorda, mis on võimalikult

²¹⁶ K. Sein. VÕS komm, *op. cit.*, § 127/p 4.7.

²¹⁷ *Ibid.*, § 127/p 4.6..

²¹⁸ RKKKo 3-1-1-41-11, p 17.2.

lähedal olukorrale, milles võlausaldaja oleks olnud, kui võlgnik oleks endale lepinguga võetud kohustused lepingujärgselt täitnud.²¹⁹ Samas tuleb arvestada ka sellega, et esitatud kahju hüvitamise nõue ei oleks varasemalt kaetud viivisenõude või seadusjärgse sissenõudmiskulude hüvitamise nõudega (VÕS § 113¹ lg 2). Eelnev piirang on autori hinnangul igati mõistlik, sest kahju hüvitamise eesmärgiks ei ole võlausaldaja rikastumine. Seda saab illustreerida kõige paremini näite abil. Oletame, et võlausaldajal on 1000 euro suurune nõue, millele lisanud viivistena 150 eurot ning 40 eurot seadusjärgse sissenõudmiskuluna. Võlausaldaja kannab seejuures täiendavalt 100 euro suuruse kulutuse, seoses õigusabiteenuse sisseostmisega. Sellest tulenevalt tuleb asuda konkreetseid asjaolusid analüüsima, eesmärgiga tuvastada, millist kahju viivise ja sissenõudmiskuludega hüvitati. Eelnev on muu hulgas TsMS § 230 lg-st 1 tulenevalt võlausaldaja tõendada, et rahalise kohutuse täitmisega viivimisest tekkis talle suurem kahju, kui viivise näol kompenseeritakse.²²⁰ Nimetatud tõendamiskoormise täitmine ei ole iseseenesest probleem, kui sisustada kulutuste tegemine näiteks õigusabikulude tasumise tõendava arvega või siis näiteks nn *in-house lawyer*'i ajakuluga, millest tulenev rahaline kulutus on arvestatav isiku tunnitasega. Samas väärib märkimist, et reeglina on *in-house lawyer*'ite kasumlikkus siiski suurema väärtusega kui see peegeldub eelnimetatud tunnitase. See ei tähenda aga autori arvates seda, et kohaldada tuleks lepinguliste esindajate mõistlikku tunnitase, mis RKKK hinnangul on 110 eurot.²²¹ Arvestada tuleks ka TsMS § 175 lg-s 4 ning Vabariigi Valitsuse määruse²²² §-is 1 sätestatuga, mis kehtestab teiselt menetlusosaliselt lepingulise esindaja kulude sissenõudmise piirmäärad varalise nõudega tsiviilasjas. Autor selgitab, et TsMS ei kuulu iseseenesest kohaldamisele kohtumenetluse-eelsete kulutuse hüvitamisel, kuid eelnevast hoolimata on TsMS-i sätted autori hinnangul heaks orientiiriks pooltele, kuivõrd TsMS 175 lg-s 4 sätestatud normi eesmärgiks on võlgniku (kui menetlusosalise) kaitsmine ebavajalike ning põhjendamatute (menetlus)kulude hüvitamisest.²²³

Lähtudes eeltoodust, on selge, et võlausaldajal on sisuliselt võimalus nõuda viivist ning seadusjärgset sissenõudmiskulude hüvitist ületava kahju hüvitamist. Selleks peab autori hinnangul esmalt olema täidetud VÕS § 115 lg-s 1 sätestatud kahju hüvitise nõude eeldused ning selle hüvitamine peaks olema VÕS § 127 lg-tes 1-4 sätestatuga kooskõlas. Nagu varasemalt

---

²¹⁹ RKTko 3-2-1-137-05, p 11.

²²⁰ V. Kõve. VÕS komm, *op. cit.*, § 113/p 12.

²²¹ RKKKo 3-1-1-66-12, p 16.

²²² Vabariigi Valitsuse määrus. Lepingulise esindaja kulude teiselt menetlusosalistelt sissenõudmise piirmäärad. RT I, 03.12.2010, 8.

²²³ RKTkm 3-2-1-13-13, p 22 jj.

mainitud, siis kahju hüvitise eesmärgi ja ulatuse hindamiseks tuleb autori hinnangul võtta arvesse VÕS § 113¹ lg-s 2 sätestatud (koostoimes asjaomaste direktiivi 2011/7 sätetega). Autor on seisukohal, et 15. aprillil 2013.a jõustunud muudatus on võlausaldaja jaoks pigem positiivne, kuid samas sellel puudub märgatav uuenduslik toime, kuivõrd vastavasisuline norm on VÕS-is tegelikkuses sisaldunud juba varasemalt VÕS § 113 lg-s 5. Autor loodab, et VÕS-i muudatused tingivad teatavas osas ka kohtupraktika muutumise, kuivõrd nagu varasemalt mainitud, siis praktikas hinnatakse sissenõudmiskulude hüvitatavust käesoleval ajal üksnes kahju hüvitamise üldnormide kaudu.

KOKKUVÕTE

Töö sissejuhatuse kohaselt oli töö eesmärgiks analüüsida hilinenud maksmise vastu suunatud õiguskaitsevahendeid, mis võeti Eesti seadusandluses vastu peamiselt 15. aprillil 2013.a. Seda tehes soovis autor täiendavalt vastata küsimusele, kas majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute kasutuses olevad võimalused hilinenud maksmise vastu võitlemiseks on asjakohased, proportsionaalsed ning muudatuse tinginud direktiivi 2011/7 eesmärkidega kooskõlas. Nimetatud vahendite ülevõtmine VÕS-i on kahtlemata oluline muudatus kehtivas õiguskorras, mis on tinginud võlasuhte poolte seadusjärgselt kaitstavate huvide tasakaalu pöördumise mõneti võlausaldajaid soosivamaks. Selline muutus on aga saanud teoks üksnes lepinguvabaduse piiramisega ning täiendavate seadusjärgsete abinõude loomisega. Arvestades eelnevat on aga küsitav, mil määral peaks riik seaduse abil võlasuhte poolte huvisid kaitsma ning nende tasakaalu ühe või teise võlasuhte poole kasuks pöörama.

Vastavalt töö sissejuhatuses märgitule, otsustas Eesti seadusandja piirata 15.04.2013.a jõustunud muudatustega lepinguvabadust selleks, et 1) tagada Euroopa Liidu siseturu nõuetekohane toimimine, 2) edendada ettevõtjate ja eelkõige VKE-de konkurentsivõimet ning samuti ka 3) kaitsmaks võlausaldajaid olukorras, kus võlgnik on rahalise kohustusega täitmisega hilinenud. Nende muutustega on VÕS-i sätted saanud kardinaalse täienduse hilinenud maksmise vastu võitlemise normistiku osas. Seda nii seadusjärgsete piirangute kui ka sisuliselt uudse õiguskaitsevahendi loomise tõttu. Asjaomaste normide põhjendatavuse ning efektiivsuse hindamiseks tõi autor töö sissejuhatuses välja kuus probleemi, millele vastuse saamine oli immanentselt seotud uurimiseesmärgi täitmisega.

Esimeseks probleemiks nimetas autor seadusjärgse 30-päevase maksetähtaja sätestamise temaatika. Asjaomaste normide hindamisel jõudis autor järeldusele, et VÕS § 82¹ lg-s 1 sätestatu ei ole olnud positiivne muudatus võlausaldajate jaoks, kuivõrd see näeb ette ligikaudu 30 päeva pikema maksetähtaja, kui seda nägi ette enne 05. aprilli 2011.a kehtinud seadus. VÕS-i varasem redaktsioon nägi sarnaselt selle allikaks olevate (mudel)seadustega ette, et sünallagmaatiliste lepingute puhul tuleb erikokkuleppe puudumisel täita lepingust tulenevad kohustuse samaaegselt. Eelnev tähendab sisuliselt seda, et ühe lepingupoole sooritus saab kohese vastusoorituse. Käesoleval ajal kehtiv VÕS sellist põhimõtet aga rakendada ei luba, kuivõrd VÕS § 82¹ lg 1 on rahalise kohustuse puhul VÕS § 82 lg 5 suhtes erinormiks. Probleemistik ei piirdu siinkohal mitte

aga üksnes faktiliselt seadusjärgsete maksetähtaegade pikenemisega. VÕS § 82¹ lg 1 sisseviimine on tekitanud ka seaduses eneses vastuolusid, mis aga seaduse eesmärki ning mõistetavust arvestades ei saa olla käsitletavad positiivsete muutustena. Seetõttu on tekkinud olukord, kus kohustuse täitmise aega määratleva kokkuleppe puudumisel peab võlgnik enda rahalise kohustuse täitma hiljemalt 30 päeva jooksul, kuid sellele korrespondeeruva võlausaldaja kohustuse sissenõutavaks muutumise hindamine on nüüd võimalik üksnes VÕS § 82 lg 3 alusel. Iseenesest on laia kohaldamisalaga normid praktilistel kaalutlustel heaks lahenduseks, kuid võttes arvesse asjaolu, et kohustuste sissenõutavaks muutumine toob endaga kaasa rea õiguslikke tagajärgesid, siis vähemalt majandus- või kutsetegevuses tegutsevate isikute vahelistes võlasuhetes ei näe autor sellel positiivset mõju. Eeltoodust tulenevalt on autor seisukohal, et VÕS § 82¹ lg-s 1 sätestatu toob endaga kaasa maksete faktilise pikenemise võrreldes varasema seaduse sättega ning selle ülevõtmisel pole seadusandja sisuliselt hinnanud selle suhestumist teiste VÕS-i üldosas sätestatud kohustuse täitmise aega määratlevate normidega. Samuti on selgusetu, miks otsustas Euroopa Liidu seadusandja sellise normi hetkel kehtival kujus jõustada, kuivõrd direktiiv 2011/7 peaks taotlema maksetähtaegade lühenemist ning rahaliste kohustuste tähtaegset täitmist. Seetõttu on autor seisukohal, et üleminek VÕS § 82 lg-s 5 sätestatud põhimõttelt ei ole täitnud eelnimetatud eesmäärke, vaid on hoopis toonud kaasa vastupidise olukorra.

Teiseks probleemiks tõstatas autor selle, kas lepinguvabaduse piiramine maksetähtaegade kokkulepete puhul on põhjendatud ning kas need piirangud aitavad tagada võlausaldajatele tugevama positsiooni lepingulistest suhetes. Võib kindel olla, et VÕS § 82¹ lg-s 2 sätestatud piirang on õiguslikult efektiivseks vahendiks ebamõistlikke maksetähtaegsid sätestavate kokkulepete sõlmimise piiramiseks. Samas see eeldab seda, et võlausaldaja ka sellele seaduse sättele tugineb, sest vaidluse puudumise korral ei oma asjaomase kokkuleppe seadusjärgne tühisus suurt tähendust. See probleem on eriti aktuaalne VKE-de puhul, kuivõrd neil puudub tihti peale võimalus suurema ettevõttega lepingulisse suhtesse astumisel lepingu tingimusi mõjustada. Seetõttu ei pruugi ka seadusjärgne maksetähtaja piirang lõpetada pikkade maksetähtaegade kasutamist majandus- või kutsetegevuses. Autor tahab siinkohal siiski rõhutada, et VÕS § 82¹ lg-s 2 sätestatud eesmärgi täitmiseks oleks vajalik VKE-sid ja suuremaid ettevõtteid teavitada vastavasisulise sätte olemasolust. On kaheldav, et võlasuhte pooled sõlmiksid taotluslikult seadusega vastuolus oleva kokkuleppe. Tulles tagasi lepinguvabaduse piiramise juurde, on autor seisukohal, et suurem lepinguvabaduse riive, kui see on sätestatud VÕS § 82¹ lg-

s 2, ei oleks põhjendatud. VÕS § 82¹ lg-s 2 sätestatud saab lugeda põhjendatuks eelkõige seetõttu, et selle üheks eesmärgiks on edendada üldist majanduse arengut ning seeläbi ka teenida neid isikuid, kelle suhtes asjaomane piirang kehtestati. Arvestamata siinkohal töös alljärgnevalt esitatud kolmandat probleemi, on autor seisukohal, et VÕS § 82¹ lg-s 2 sätestatud piirang on efektiivseks vahendiks ebamõistlikke maksetähtaegasid sätestavate kokkulepete sõlmimise vältimisel ning et selles sisalduv lepinguvabaduse piirang on põhjendatud.

Kolmandaks probleemiks nimetas autor maksegraafikute sõlmimise. VÕS § 82¹ lg 2 sätestab maksetähtaegade kokkulepetele piirangu, mille kohaselt ei või majandus- või kutsetegevuses tegutsevad võlasuhte pooled reeglina leppida kokku pikemas maksetähtajas kui 60 päeva. Arvestades eelnimetatud, tekib aga ilmselge probleem n-ö maksegraafikute kokkulepete sõlmimisega, mis näevad ette rahaliste kohustuste täitmist enam kui 60 päeva möödudes VÕS § 82¹ lg 1 p-des 1 kuni 3 sätestatud asjaolude esinemisest. Kuivõrd asjaomane VÕS-i säte jõudis Eesti õiguskorda direktiivi 2011/7 ülevõtmise tulemusena, mis iseenesest jaatab artiklis 5 võimalust leppida kokku maksegraafikutes, jõudis autor järeldusele, et maksegraafikute sõlmimine on siiski ka käesoleval hetkel jõus oleva VÕS-i kohaselt võimalik. Selline võimalus tuleb võlasuhte pooltele anda, kuivõrd tegemist ei ole eelduslikult äärmiselt ebaõiglase lepingutingimustega võlausaldaja suhtes. Seega on autor seisukohal, et maksegraafikute sõlmimise lubatavus on tagatud VÕS § 82¹ lg 2 kohaldamist välistavate asjaolude kaudu. Nimetatud normi kohaldamist välistava äärmise ebaõigluse kriteeriumit tuleb seetõttu autori hinnangul sisustada lisaks direktiiv 2011/7 artiklis 7 sätestatuga ka täiendavalt artikliga 5, mille eesmärgiks on tagada võlasuhte pooltele õigus leppida kokku maksegraafikutes, milles sisalduv maksetähtaeg on pikem kui 60 päeva. Siinkohal soovib autor rõhutada, et maksegraafikute sõlmimise lubatavust on jaatanud ka justiitsministeerium asjaomase seadusemuudatuse menetlemise käigus, kuid see probleemistik on jäänud kahjuks täiendavalt reguleerimata. Selles osas peaks Eesti seadusandja võtma eeskujuna näiteks Rootsilt, kus sealne seadusandja on SFS (Räntelag) 1975:635 § 2 literas c maksegraafikute sõlmimise võimalikkust sarnaselt direktiiv 2011/7 artikliga 5 sõnaselgelt kinnitanud ja seeläbi välistanud VÕS § 82¹ lg-ga 2 analoogse piirangu kehtestamist maksegraafiku kokkulepete suhtes.

Töö neljas probleem seisnes seadusjärgse viivisemäära põhjendatud ulatuse ning viivisenõuet vähendavate või piiravate kokkulepete lubatavuse hindamisel. Sellele probleemile vastas autor, et Eesti seadusandja peaks kaaluma seadusjärgse viivisemäära muutmist majandus- või

kutsetegevuses tegutsevate võlausaldajate suhtes soodsamaks. Seda eesmärgil, et tagada võlausaldajatele juba seadusjärgselt proportsionaalne abinõu hilinenud maksmise vähendamiseks. Autor tõi töös välja ka näitlikud võimalused, kuidas seda saavutada. Seadusjärgne viivisenõue tuleks autori hinnangul seada sõltuvusse põhinõude suurusega ning viivituses olnud ajaga. Eelnevat tuleks aga kohaldada üksnes majandus- või kutsetegevuses tegutsevate võlasuhte poolte suhtes, kuivõrd üksnes eelnimetatud isikute vahelistes võlasuhetes on viivisenõude eesmärki arvestades selline seadusjärgse viivisenõude suurendamine proportsionaalne. Teiseks autori poolt väljapakutud variandiks on diferentseerida viivisemäära tarbijast ning majandus- või kutsetegevuses tegutsevate võlgnike suhtes sarnaselt BGB-s sätestatuga. Samas on autor seisukohal, et viivisenõude välistamise või selle ulatuse piiramise kokkulepete sõlmimisele kehtestatud piirangud, mis samuti jõustati direktiivi 2011/7 ülevõtmise tulemusena, on oma sisult võrdlemisi tähtsusetud. Seda seetõttu, et viivisenõude esitamine on siiski võlausaldaja enda otsustada, st sisuliselt ei tingi lepingus vastava kokkuleppe sõlmimata jätmine seda, et võlausaldaja reaalselt võlgniku suhtes viivisenõude esitaks. Nõude esitamata jätmine võib olla seejuures ka võlausaldaja huvides, kuna äripartnerite leidmine ning omavaheline koostöö on tihtipeale tunduvalt olulisem, kui viivisenõude abil saavutatu. Autori hinnangul kinnitab eelnimetatu vajadust parema seadusjärgse viivise regulatsiooni järele, sest seadusjärgse õiguse teostamist ei saaks võlgnik ometigi lugeda meelevaldseks.

Viiendaks probleemiks tõstatas autor sissenõudmiskulude seadusjärgse hüvitise efektiivsuse hindamise. Autor järeldas, et VÕS § 113¹ lg-s 1 nimetatu on iseenesest olnud positiivne muudatus võlausaldajate jaoks. Seda seetõttu, et praktikas ei ole tavapärane, et võlausaldajad esitavad haldus- ning sisekulude hüvitamise nõude võlgniku vastu. Samas märkis autor, et kuivõrd sissenõudmiskulude hüvitamise eesmärgiks ei ole üksnes haldus- ning sisekulude sissenõudmise lihtsustamine, vaid ka võlgnikku motiveerimise eesmärk, siis ei saa lugeda 40 euro suurust hüvitist iga konkreetse olukorra raames piisavaks. Selles osas on vastav probleem edukamalt lahendatud Suurbritannias, kus seadusjärgne hüvitis on seatud astmeliselt sõltuvusse põhinõude suurusega. LPA artikkel 5A lg 2 kohaselt on võlausaldajal viivisenõude tekkimise korral õigus nõuda sissenõudmiskulude hüvitamiseks kindlaksmääratud hüvitis summas 40£ alla 1000£ suuruse võlgnevuse korral, 70£ 1000£ kuni 10 000£ suuruse võlgnevuse korral ning 100£ üle 10 000£ suuruse võlgnevuse korral. Autor on seisukohal, et selline nõude suurusest sõltuv hüvitis aitaks paremini täita enda eesmärki ning oleks üksikjuhtumitel siiski ka võlgniku suhtes aus ning proportsionaalne meede.

Viimaseks probleemiks tõi autor välja seadusjärgset sissenõudmiskulude hüvitist ületava kahju hüvitamise. Eelnimetatud probleemi kontekstis järeldas autor, et võlausaldajal on sisuliselt võimalus nõuda viivist ning seadusjärgset sissenõudmiskulude hüvitist ületava kahju hüvitamist VÕS § 115 lg 1 alusel, sisustades nõuet VÕS § 113¹ lg 2 või VÕS § 113 lg 5 läbi. Selline eristamine on vajalik seetõttu, et VÕS § 113¹ lg 2 kohaldub üksnes majandus- või kutsetegevuses tegutseva võlgniku korral. Märkimist väärib aga asjaolu, et vastav säte ei sea kriteeriumeid võlausaldaja isikule ning seeläbi on VÕS § 113¹ lg-s 2 nimetatud õigus antud ka tarbijast võlausaldajatele. Sellesisulise nõude esitamiseks peab aga esmalt olema täidetud VÕS § 115 lg-s 1 sätestatud kahju hüvitise nõude eeldused, hüvitis peaks olema VÕS § 127 lg-tes 1-4 sätestatuga kooskõlas ning arvestada tuleks ka VÕS § 113¹ lg 2 või § 113 lg 5 kaitsealadega. Autor märkis seejuures, et 15. aprillil 2013.a jõustunud muudatus on võlausaldaja jaoks pigem positiivne, kuid sellel puudub märgatav uuenduslik toime, kuivõrd vastavasisuline norm on VÕS-is tegelikkuses sisaldunud juba varasemalt VÕS § 113 lg-s 5. Erisuseks on siinkohal aga asjaolu, et VÕS § 113 lg 5 lubab hüvitada ka sellist kahju, mis on juba potentsiaalselt viivisenõudega kompenseeritud. Selline võimalust VÕS § 113¹ lg 2 ei anna.

Töö sissejuhatuses esitas autor esmalt hüpoteesi, mille kohaselt tagab direktiivis 2011/7 sätestatu võlausaldajatele efektiivsed vahendid hilinenud maksmise vastu võitlemiseks. Eelnimetatud arvestades on selge, et nii see siiski päris üheselt ei ole. Kindlasti tuleb jaatada direktiivi 2011/7 positiivset mõju sissenõudmiskulude hüvitise nõudmise kontekstis ning maksetähtaegasid piiravate kokkulepete osas. Samas probleemsed ja/või ebaefektiivsed on sissenõutavaks muutumise määratlemise tingimused ning seadusjärgne viivisemäär. Samuti on autori hinnangul direktiiv 2011/7 sisemises huvide konfliktis, üritades kohati parandada võlausaldajate positsiooni samas aga sätestades ka võlgnikke täiendavalt kaitsvaid meetmeid.

Teiseks hüpoteesiks võttis autor selle, et VÕS-i muudatused ei ole kooskõlas direktiivis 2011/7 sätestatuga ning et seetõttu puuduvad võlausaldajatel efektiivsed seadusjärgsed võimalused hilinenud maksmise vastu võitlemiseks. Ka see hüpotees ei leidnud töös täiel määral kinnitust. Arvestades töös ja kokkuvõttes esitatud järeldusi on selge, et VÕS-i asjaomaste sätete puudused on reeglina tingitud just direktiivi 2011/7 enda puudujääkidest. Samas ei saa väita ka seda, et direktiivi 2011/7 ülevõtmine oleks olnud täielikult edukas. Nagu varasemalt mainitud, siis autori hinnangul on täiesti põhjendamatu, et Eesti seadusandja otsustas jätta ülevõtmata direktiivi

2011/7 artiklid 5 ja 7, mis reguleerivad maksegraafikute sõlmimist ning sätestavad äärmiselt ebaõiglase lepingutingimuse hindamise kriteeriumid.

Lembit Tedder

06.05.2013.a

COMBATING LATE PAYMENTS IN COMMERCIAL TRANSACTIONS

Summary

This master's thesis paper (work) aims to show how it is possible for the obligees to combat late payments in commercial transactions in Estonia. Due to the fact that the provisions enacted in the Law of Obligations Act (LOA) concerning combating late payments have been transposed from directive 2011/7 of the European Parliament and the Council of 16 February 2011 on combating late payment (directive 2011/7), the author will also give an opinion on whether or not directive 2011/7 has been successfully transposed. In order to achieve the aforementioned goal, the author also posed two hypotheses. Firstly, the author hypothesised that directive 2011/7 enacts effective means which allow the obligees to combat late payments in commercial transactions. The second hypothesis was that the transposition of directive 2011/7 has been unsuccessful and therefore the obligees have not been given proper means to combat late payments in commercial transactions.

The author chose this topic because it befits the time perfectly. This is due to a number of reasons. Firstly, there is no common practice in Estonia as to how obligees can effectively combat late payments in commercial transactions. In light of the aforementioned statement, the author does however wish to state that this work concerns only such contractual relationships where the persons making the relevant transactions operate within independent economic or professional activity. Secondly, according to a survey made by Intrum Justitia in 2012, the written-off debt has reached €340 billion, which altogether means that businesses are suffering severely from both late and outstanding payments. The main concern however is with the survival rate of small and medium-sized enterprises (SME), because prolonged payment periods affect the SME-s ability to stay afloat even more severely than bigger enterprises. This is due to two reasons. The first of them being the fact that SME-s do not have the leverage to negotiate details of contracts with bigger corporations. The second reason is that SME-s cash flow is obstructed due to long payment periods, resulting in liquidity problems. The aforementioned issues should be on the minds of every person living in the European Union (EU), because SME-s provide approximately 2/3 of the jobs and due to the fact that they are the lifeblood of the European economy.

The amendments to LOA's regulation stipulating various means how to combat late payments entered into force on the 15th of April 2013.a. This is the second reason why the author's topic of choice befits the time perfectly. It is always difficult for local practitioners to learn the new

legislation and understand why such amendments were made. This work therefore will enable the local practitioners to hopefully get answers to how these new legal provisions are to be used, which restrictions are imposed etc. The author admits that the aforementioned goal is slightly ambiguous due to the nature of the work, but since there is basically no relevant court practice or published literature concerning this topic, the work might have some influence on this matter.

As mentioned before, the LOA was amended on the 15th of April 2013 in order to transpose directive 2011/7. The main issues that were addressed included limitations to payment periods, the base rate of interest for late payment and compensation for collections costs. Therefore the work is divided into three chapters, beginning with payments periods and ending with collections costs. The author did however also cover other issues which were not directly linked with the amendments made on the 15th of April 2013, but also with some of the issues that previous amendments have created (e.g. the amendments that entered into force on the 5th of April 2011).

In order to analyse the aforementioned amendments and their effectiveness, the author posed the following questions:

- 1) how does the 30 day payment deadline enable to accelerate making payments and how do the amendments cooperate with other provisions of LOA.
- 2) is the principle of freedom of contract proportionately limited in regards to payment deadline agreements and does it ensure the obligee any substantial perks.
- 3) how is it possible to conclude an agreement according to which payments are made in instalments.
- 4) what is the reasonable base rate of interest for late payment that should be granted to the obligee and what sort of restrictions does LOA enact in reference to agreements regarding the right of claim of interest for late payment.
- 5) is the ability to charge 40 euros for the compensation for administrative and internal costs a new and effective mean.
- 6) in which case is it possible to file a claim in order to get compensation for collections costs that exceed 40 euros.

In regards to the first question, the author analysed the differences between previous and current legislation. The prior legal provisions stipulated that in the event that there is no time of performance agreement, the parties had to perform their mutual contractual obligations

simultaneously (LOA § 82 ss 5). This means that the other party's obligation falls due at the time when the obligee fulfils its obligation. LOA § 82¹ ss 1 however enables the debtor to delay the payment for 30 days starting from the day the debtor 1) receives the invoice, 2) receives the goods or service if it is unclear when the invoice was received or if the invoice was received before the goods or services or 3) examines the goods or services if the law or the contract prescribes the examination of goods or services in the course of which the compliance thereof shall be verified provided that the debtor receives the invoice before or by time of the receipt of the examination. The abovementioned legal provision thus enables the debtor to delay payment for 30 days. This change from a zero day delay in payment does not benefit either of the parties. This is even more troublesome due to the fact that LOA § 82¹ ss 1 creates a direct contradiction with LOA § 82 ss 5, rendering it basically useless. Due to the fact that that LOA § 82 ss 5 cannot be relied upon any more, the time of performance of the obligee has to be determined also by another legal provision. The relevant provision is LOA § 82 ss 3, which enacts that the obligee shall perform the obligation within a reasonable period of time after entry into the contract or after an obligation has arisen on some other basis, taking into particular account the place, manner and nature of the performance of the obligation. The author is under the impression that such a vague provision may cause future disputes, due to the fact that the moment when the obligation falls due entails various other legal consequences (e.g. calculation of the limitation period). Taking into account all the above mentioned aspects of LOA § 82¹ ss 1, the author reached the opinion that it is not an effective mean to accelerate payments and that it has created a situation where LOA's legal provisions are contradicting each other. Thus, it can be said that the only way that the parties can avoid any disputes regarding the time of performance is by concluding a corresponding agreement.

The second topic that the author covered in the first paragraph of the work was concerning whether the principle of freedom of contract was proportionately limited in regards to payment deadline agreements. LOA § 82¹ ss 2 stipulates that an obligor who enters into a contract in the course of economic or professional activities cannot rely on an agreement which prescribes a term of payment in excess of 60 days as of the occurrence of the circumstances specified in LOA § 82¹ ss 1 p-s 1 to 3, except in the case it is expressly agreed otherwise in the contract and unless this is grossly unfair with regard to the obligee due to the circumstances. The goal of this provision is to ensure that parties do not agree upon payment deadlines which are longer than 60 days. As mentioned before, this is a legal provision that aims mainly to help the SME-s. In light

of this the author is certain that it will have a positive effect on payment deadlines in general. More so in the southern countries of the EU, considering that according to Intrum Justitia's review, the northern countries payment culture is quite well off. However it is noteworthy that according to LOA § 82¹ ss 2, it is possible to agree on a payment deadline exceeding 60 days, provided that there is an express agreement and that it is not grossly unfair towards the obligee. Estonia's legislative body did not unfortunately enact what is an express agreement nor did it transpose article 7 of directive 2011/7 which enacted a list of prerequisites how to determine whether a contractual term is grossly unfair towards the obligee or not. By doing so, it creates a large amount of uncertainty. The author noted in the work that the agreement which stipulates a payment period exceeding 60 days can therefore be concluded only in written form and by analysing whether it is grossly unfair towards the obligee according to article 7 of directive 2011/7.

The third issue that the author addressed in the work was making payments in instalments. This concern was brought up due to the limitations enacted in LOA § 82¹ ss 2, according to which is it (as a rule) not allowed to conclude a contract which stipulates longer payment periods than 60 days. Taking into account the scope of this provision, it is clear that it also affects the party's rights to agree upon payments made in instalments. Worryingly it is not an issue which directive 2011/7 did not address, but rather which the legislative body of Estonia has not taken into account. Article 5 of directive 2011/7 explicitly states that the directive shall be without prejudice to the ability of parties to agree on payment schedules providing for instalments. The fact of the matter is that Estonia's legislative body has acknowledged the idea of article 5 by noting in annex 2 of the explanatory memorandum that the same principle as enacted in article 5 is present in the general part of the LOA. The author hereby states that this is not the case and that the reasonable way in dealing with the situation (until LOA is amended) is to state that payments in instalments are not grossly unfair towards the obligee in the context of LOA § 82¹ ss 2. This is because such a right is ensured by both the directive and also by the legislative body of Estonia, regardless of whether such a provision was actually enacted or not.

Fourthly the work covered issues concerning the base rate of interest for late payment and restrictions to the right of claim of interest for late payment. As of the 15th of April 2013 the base rate of interest for late payment is 8.75% per year, i.e. approximately 0.024% per day. This is an increase of 1% compared to the previous legal provision. Interest for late payment is a remedy to

ensure that the obligee obtains at least the minimum damages that late payment has caused. In addition to the previous, it also acts as a motivational tool for the debtor to pay on time or at least with minimum delay. Although the amendments to LOA § 113 ss 1 grant the obligee a larger amount of interest for late payment, the author stated in the work that it may still not be enough to act as a motivational tool in circumstances where the monetary claim is a large sum of money. The author explained that it can be seen effective with a claim of 1 000 euro, but not so with claims reaching for example 100 000 euro. Thus, it might be reasonable to amend the provisions of the interest for late payment in a way, which takes the size of the claim and the duration of delay into account. This has been done for instance by the legislative body of Great Britain concerning compensation for collection costs (LPA article 5A). By enacting a legal provision which distinguishes the size of compensation relevant to the size of the claim, the remedy can reach its true potential and begin to be an effective tool in the obligees arsenal of remedies for combating late payments.

The final paragraph of the work dealt with the compensation for recovery costs, wherein the author raised the question whether the ability to obtain 40 euros for the compensation for administrative and internal costs is a new and effective mean for the obligee and in which case was it possible to file a claim in order to get compensation for collections costs that exceed that amount. As of 15th of April 2013, there are three distinguishably different legal provisions which aim to grant the obligee the right for compensation for collections costs in comparison to just a vague reference to this in LOA § 113 ss 5 prior the transition of directive 2011/7. The aforementioned provisions are LOA § 113 ss 5, § 113¹ ss 1 and ss 2. The plurality of legal provisions is due to the fact that the legislative body wanted to differentiate the legal provisions regarding consumers of those related to independent economic or professional activities. The author agrees with this distinction due to various reasons. Firstly, the ability to charge 40 euros for compensation for late payment aims to 1) act as a motivational tool for the debtor, 2) reduce the obligees burden of proof and also 3) limit the amount of administrative and internal costs that are compensated by the debtor. Such differentiation clearly shows that both LOA and directive 2011/7 target only commercial transactions. It would be unreasonable to grant every person a right to charge 40 euro in the case when a single payment is late. Due to the aforementioned reasons, there is no right for a person to charge this amount if the debtor is a consumer. In this case the obligee must file a general claim for the compensation of damages and substantiate the size of the claim accordingly (taking into account LOA § 113 ss 5). Therefore the author reached

a conclusion according to which the legal possibility for charging 40 euros is a positive step and can be regarded as one of the biggest changes that the transposition of directive 2011/7 has brought along. This does not however mean that it is the only reasonable way to enact such a provision. As mentioned before, Great Britain's legislative body has enacted the right to claim for compensation for collection costs taking into account the size of the claim. The size of the compensation is thereby 40£ for a claim under 1 000£, 70£ for a claim under 10 000£ and 100£ for a claim over 100 000£. The author is certain that such differentiation is the way forward and that it should be taken into account by the Estonian legislative body when determining any further amendments in this area.

As mentioned earlier, the second question regarding compensation for recovery costs was to do with cases where the obligee sustains larger costs than 40 euros. Such cost may for example arise from hiring a lawyer or a debt collection agency. In such case, the obligee has the right to file a claim for compensation for recovery costs under LOA § 115 ss 1 (i.e. the legal provision for compensation for damages). It is however noteworthy that the author is under the impression that LOA § 113¹ ss 2 is to be considered a particular legal provision compared to LOA § 128 ss 3 and that the size of the claim is to be determined by this particular legal provision. The author reached this conclusion by analysing both the meaning of LOA § 113¹ ss 2 according to Estonian law and by comparing it to the legal provisions of directive 2011/7. LOA 113¹ ss 2 explicitly states that the obligee has a right to claim penalty for late payment exceeding 40 euros if the damage caused by the delay in performance exceeds the aforementioned amount and the interest for late payment. Therefore the aim of this provision is not to enrich the obligee. This furthermore constitutes that LOA § 113¹ ss 2 (and § 113 ss 5) are a particular legal provision which need to be taken into account when determining whether such a claim for collection costs is to be satisfied by the court.

Taking into account the aforementioned explanations, it can be concluded that the transposition of directive 2011/7 has had a big effect in the national legislation of Estonia. Sure, all of the amendments have not been as successful, but it still can be seen as a positive step forward. The fact of the matter is that only the EU has the motivation to combat late payments as to its economy is greatly affected by the enterprises acting within it. The author is under the impression that the need to combat late payments is however also in the interest of the enterprises themselves, due to the fact that with shorter payment deadlines and with less late payments, the enterprises

could operate much more easily. When coming back to the specific amendments of LOA, it can however be said that at this moment they do not act as effective mean to combat late payments.

Based on the above said, the author has to conceive that the first hypothesis is not confirmed because directive 2011/7 does not enable the obligees to combat late payments in commercial transactions effectively. The second hypothesis is confirmed, due to the poor transposition of directive 2011/7 and also due to the fact that Estonia's legislative body did not opt to take a firmer stance on combating late payments.

Lembit Tedder

06.05.2013

LÜHENDID

- 1) **BGB** - Bürgerliches Gesetzbuch
- 2) **CISG** - United Nations Convention On Contracts For The International Sale Of Goods
- 3) **DCFR** - Draft Common Frame of Reference
- 4) **direktiiv 2000/35** - Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 29.06.2000 direktiiv (2000/35), hilinenud maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul
- 5) **direktiiv 2011/7** - Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 16.02.2011 direktiiv (2011/7), hilinenud maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul
- 6) **EK** – Euroopa Kohus
- 7) **EKo** – Euroopa Kohtu otsus
- 8) **ELT** – Euroopa Liidu Teataja
- 9) **LPA** - Late Payment Of Commercial Debt Act
- 10) **PECL** - Principles of European Contract Law
- 11) **PICC** - Principles of International Commercial Contracts
- 12) **RKKK** – Riigikohtu kriminaalkolleegium
- 13) **RKTK** - Riigikohtu tsiviilkolleegium
- 14) **RKTKm** – Riigikohtu tsiviilkolleegiumi määrus
- 15) **RKTKo** – Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus
- 16) **RKTKo** - Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus
- 17) **SFS** - Svensk författningssamling
- 18) **TsMS** - Tsiviilkohtumenetluse seadustik
- 19) **TsÜS** - Tsiviilseadustiku üldosa seadus
- 20) **VKE** - Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad
- 21) **VÕS** – Võlaõigusseadus
- 22) **VÕSRS** - Võlaõigusseaduse, tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja rahvusvahelise eraõiguse seaduse rakendamise seadus

KASUTATUD KIRJANDUS

- 1) Backhaus, R. The Limits of the Duty to Perform in the Principles of European Contract Law – Electronic Journal of Comparative Law, 2004, Vol.8.1.
- 2) Bilotta, C. Ending the Commercial Siesta: The Shortcomings of European Union Directive 2011/7 on Combating Late Payments in Commercial Transactions – Brooklyn Journal of International Law, 2013, Vol. 38, Issue 2.
- 3) Duncan, C, J. Nachfrist was ist? Thinking Globally and Acting Locally: Considering Time Extension Principles of the U.N. Convention on Contracts for the International Sale of Goods in Revising the Uniform Commercial Code - Brigham Young University Law Review, 2000. Arvutivõrgus: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/duncan.html>, 05.05.2013.
Flechtner, H, M. The Exemption Provisions of the Sales Convention, Including Comments on "Hardship" Doctrine and the 19 June 2009 Decision of the Belgian Cassation Court - Belgrade Law Review, 2011, No. 3. Arvutivõrgus: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/flechtner10.html>, 05.05.2013.
- 4) Flemegas, J. Comparison between provisions of the CISG regarding time for payment (Art. 58) and the counterpart provisions of the PECL (Arts. 7:102 and 7:104). Arvutivõrgus: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/peclcomp58.html>, 05.05.2013.
- 5) Goode, R., Kronke, H., Mckendrick, E. Transnational Commercial Law. Oxford : Oxford University Press, 2007.
- 6) Gärtner, A. Britain and the CISG: The Case for Ratification - A Comparative Analysis with Special Reference to German Law. Review of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) - Kluwer Law International 2000-2001. Arvutivõrgus: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/gartner.html>, 05.05.2013.
- 7) Kull, I., Käerdi, M, Kõve, V. Võlaõigus I – Üldosa. Tallinn : Juura, 2004.
- 8) Kõve, V. Aegumise peatumine hagi esitamise või muu menetlustoimingu tegemisega kohtus või kohtuväliselt – Juridica 2010/VII.
- 9) Lando, O et al (eds). Principles of European Contract Law. The Hague, London, New York : Kluwer Law International, 2003.
- 10) Liu, Chengwei. Place of Performance: Comparative analysis of Articles 31 and 57. of the CISG and counterpart provisions in Article 7:101 of the PECL. Arvutivõrgus: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/peclcomp31.html>, 05.05.2013.

- 11) McCormack, G. Retention of Title and the EC Late Payment Directive - Journal of Corporate Law Studies, 2001m Vol. 1, Part 2.
- 12) Milo, M. Combating Late Payment in Business Transactions: How a New European Directive Has Failed to Set a Substantial Minimum Standart regarding National Provisions on Retention of Title – European Review of Private Law, 2003, Vol. 11, Issue 3.
- 13) Ots, J. Intressilt viivise arvestamise keeld – Juridica 2010/VI.
- 14) Schmidt, K. Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch. 2. Aufl . Band 5. München : C. H. Beck / Franz Vahlen, 2009.
- 15) Schulte-Braucks, R., Ongena, S. The Late Payment Directive – a step towards an emerging European Private Law ? - European Review of Private Law, 2003, Vol. 11, Issue 4.
- 16) Sein, K. Mis on vääramatu jõud ? - Juridica 2004/VIII.
- 17) Sein, K. Tehingu vorminõuded ja nende järgimata jätmise tagajärjed – Juridica 2010/VII.
- 18) Sootak, J. Üliõpilastöö kirjutamine ja vormistamine. Juhend õigusteaduskonna üliõpilastele. Tallinn: Juura, 2011.
- 19) Tampuu, T., Lahe, J. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne“. Märkusi võlaõigusseaduse 7. peatüki kommentaaride kohta – Juridica 2007/V.
- 20) Varul, P jt (koost). Tsiviilseadustiku üldosa seadus, kommenteeritud väljaanne. Tallinn : Juura, 2010.
- 21) Varul, P. jt (koost). Võlaõigusseadus I, kommenteeritud väljaanne. Tallinn : Juura, 2006.
- 22) Viscasillas, P.-P. Late Payment Directive 2000/35 and the CSIG – Pace International Law Review 2007, Vol. 1, No. 1.
- 23) Viscasillas, P.-P. The Nachfrist Remedy. Collection of Papers at UNCITRAL SIAC Conference 22-23 September, 2005, Singapore. Arvutivõrgus: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/perales6.html>, 05.05.2013.
- 24) Vogenauer, S., Kleinheisterkamp, J (edit). Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (PICC). United States : Oxford University Press, 2009.
- 25) Ying, C. Comparison Between Provisions of the CISG (Articles 33 and 52(1)) and the Counterpart Provisions of the PECL (Articles 7:102 and 7:103). Arvutivõrgus: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/peclcomp33.html> 12.2004, 05.05.2013.

KASUTATUD ÕIGUSAKTID

- 26) Late Payment Of Commercial Debt Act - 1998 c. 20. Arvutivõrgus: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/20/contents>, 05.05.2013.
- 27) Svensk författningssamling. Arvutivõrgus: <http://www.riksdagen.se/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/>, 05.05.2013.
- 28) Vabariigi Valitsuse määrus - Lepingulise esindaja kulude teistelt menetlusosalistelt sissenõudmise piirmäärad - RT I, 03.12.2010, 8.
- 29) Võlaõigusseaduse, tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja rahvusvahelise eraõiguse seaduse rakendamise seadus - RT I, 04.02.2011, 9.
- 30) United Nations Convention On Contracts For The International Sale Of Goods. Arvutivõrgus: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/treaty.html>, 05.05.2013.
- 31) Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 29.06.2000 direktiiv (2000/35), hilinenud maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul - ELT L 200 , 08/08/2000 Lk 35-38.
- 32) Bürgerliches Gesetzbuch - Neugefasst durch Bek. v. 2.1.2002 I 42, 2909; 2003, 738; zuletzt geändert durch Art. 3 G v. 20.4.2013 I 831. Arvutivõrgus: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html, 05.05.2013
- 33) Tsiviilseadustiku üldosa seadus - RT I, 06.12.2010, 12.
- 34) Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 16.02.2011 direktiiv (2011/7), hilinenud maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul - ELT L 048 , 23/02/2011 lk 1-10.
- 35) Tsiviilkohtumenetluse seadustik - RT I, 28.12.2011, 44 ... RT I, 05.04.2013, 5.
- 36) Võlaõigusseadus - RT I 2002, 60, 374 ... RT I, 05.04.2013, 4.

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

- 37) EKo 03.04.2008.a, C-306/06, *Deutsche Telekom AG jt.*
- 38) EKo 03.04.2008.a, C-306/06, *Deutsche Telekom AG jt*, kohtujuristi M. P. Maduro ettepanek.
- 39) EKo 10.03.2005.a, C-235/03, *QDQ Media SA jt.*
- 40) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-138-10.
- 41) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-144-09.
- 42) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-50-12.
- 43) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-123-07.
- 44) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-132-04.
- 45) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-118-05.

- 46) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-67-09.
- 47) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-90-12.
- 48) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-18-04.
- 49) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-95-08.
- 50) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-53-06.
- 51) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-165-09.
- 52) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-78-05.
- 53) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-66-05.
- 54) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-132-09.
- 55) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-100-07.
- 56) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-162-12.
- 57) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-138-11.
- 58) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-126-09.
- 59) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-89-08.
- 60) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-8-06.
- 61) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-129-09.
- 62) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-111-10.
- 63) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-177-10.
- 64) RKKko kriminaalasjas 3-1-1-66-12.
- 65) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-19-13.
- 66) RKKko kriminaalasjas 3-1-1-41-11.
- 67) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-137-05.
- 68) RKTko tsiviilasjas 3-2-1-13-13.

MUUD KASUTATUD ALLIKAD

- 69) Civilutskottet betänkande 2012/13:CU6.

Arvutivõrgus:[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Utskottens-dokument/Betankanden/201213Snabbare-betalningar- H001CU6/?html=true](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Utskottens-dokument/Betankanden/201213Snabbare-betalningar-H001CU6/?html=true), 05.05.2013.

- 70) Hilinenud maksete käsilevõtmise hoiab ära pankroti. Pressiteade, 5.10.2012. Arvutivõrgus: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1071_et.htm , 05.05.2013.

- 71) Intrium Justia. European Payment Index 2012. Arvutivõrgus: <http://www.intrum.com/Press-and-publications/European-Payment-Index/EPI-20121/>, 05.05.2013.

- 72) J. Albert et al. Review of the Effectiveness of European Community Legislation in Combating Late Payments. Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/files/late_payments/doc/finalreport_en.pdf, 05.05.2013.
- 73) The Principles Of European Contract Law 1999. Arvutivõrgus: http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law/PECL%20engelsk/engelsk_partI_og_II.htm, 05.05.2013.
- 74) UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2010. Arvutivõrgus: <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf>, 05.05.2013.
- 75) United Kingdom's department for business innovation & skills. Impact Assessment of Directive of the European Parliament and the Council on combating Late Payment. Arvutivõrgus: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/32706/12-1132-impact-directive-on-combating-late-payment.pdf, 05.05.2013.
- 76) Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu 813 SE seletuskiri ja selle lisad. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=1147524&u=20110203113313>, 05.05.2013.
- 77) Võlaõigusseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 372 SE seletuskiri I ja selle lisad. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?op=ems&page=eelnou&eid=23f3b66a-25d9-4de0-91f1-f1927a4781ec&>, 05.05.2013.
- 78) Võlaõigusseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 372 SE seletuskiri II. Arvutivõrgus: loetelu p 77, *op. cit.*
- 79) Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse eelnõu 746 seletuskiri ja selle lisad. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=1004095&u=20101201113827>, 05.05.2013.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Lembit Tedder**

sündinud 18. oktoober 1990.a

1. **annan** Tartu Ülikoolile tasuta loa (**lihtlitsentsi**) **enda** loodud **teose**

„Maksetega hilinemine majandus- või kutsetegevuses sõlmitud lepingutes“

mille juhendaja on dr. iur Irene Kull

1.1. **reprodutseerimiseks** säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. **üldsusele kättesaadavaks tegemiseks** Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 06. mai 2013.a